

Taloudellinen katsaus

Kesä 2023

Talousnäkymät

VALTIOVARAINMINISTERIÖN JULKAISUJA – 2023:51

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET

Valtiovarainministeriön julkaisuja 2023:51

Taloudellinen katsaus

Kesä 2023

Valtiovarainministeriön kansantalousosasto

Julkaisujen jakelu

Distribution av publikationer

**Valtioneuvoston
julkaisuarkisto Valto**

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Julkaisumyynti

Beställningar av publikationer

**Valtioneuvoston
verkkokirjakauppa**

Statsrådets
nätbokhandel

vnjulkaisumyynti.fi

Valtiovarainministeriö

CC BY-NC-ND 4.0

ISBN pdf: 978-952-367-478-3

ISSN pdf: 1797-9714

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2023

Taloudellinen katsaus, kesä 2023

Valtiovarainministeriön julkaisuja 2023:51**Julkaisija** Valtiovarainministeriö**Teema**

Talousnäkyvät

Yhteisötekijä Kansantalouselosasto**Kieli** Suomi**Sivumäärä**

110

Tiivistelmä

Suomen talous ei kasva tänä vuonna, kun hintojen ja korkojen nousu vähentää kotitalouksien kulutusta ja investointeja. Ulkomaankaupan nettovaikutus sen sijaan on selvästi positiivinen, kun vienti hieman kasvaa ja tuonti vähenee selvästi. Vuonna 2024 BKT kasvaa 1,4 prosenttia kotitalouksien ostovoiman kohentuessa, kun hintojen nousu hidastuu ja kotitalouksien tulot kasvavat. Vuonna 2025 kasvu nopeutuu 1,9 prosenttiin, kun kulutuksen kasvun lisäksi vihreän siirtymän investoinnit lisäävät kotimaista kysyntää. Työllisyys kasvaa taas ensi vuodesta lähtien ja vuonna 2025 työllisyysaste on 74,6 prosenttia ja työttömyysaste 6,6 prosenttia.

Julkisyhteisöjen alijäämä on 2,4 prosenttia suhteessa BKT:hen vuonna 2023 ja kasvaa siitä kolmeen prosenttiin vuonna 2025. Alasektoreista suurinta alijäämää tekee valtionhallinto, mutta myös hyvinvointialueet aloittavat toimintansa alijäämäisinä, eikä alijäämä ole pienenevässä ennustejaksolla. Kuntahallinto pysyy koko ennustejakson lähellä tasapainoa, kun taas sosiaaliturvarahastot ovat ylijäämäisiä. Julkinen velkasuhde on alkanut jälleen kasvaa. Valtionhallinnon ja paikallishallinnon yhteenlaskettu mittava alijäämä, väestön ikääntyminen, sekä edelleen kasvavat velanhoitokustannukset pitävät velkasuhteen nousevalla uralla jatkossakin.

Asiasanat talousnäkyvät, julkinen talous, taloudellinen kehitys.**ISBN PDF** 978-952-367-478-3**ISSN PDF**

1797-9714

Julkaisun osoite <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-478-3>

Ekonomisk översikt, sommaren 2023

Finansministeriets publikationer 2023:51		Tema	Ekonomiska utsikter
Utgivare	Finansministeriet		
Utarbetad av	Ekonomiska avdelningen		
Språk	Finska	Sidantal	110

Referat

Det sker ingen tillväxt i Finlands ekonomi i år när räntorna och priserna stiger, vilket minskar och hushållens konsumtion och investeringarna. Nettoeffekten av utrikeshandeln är däremot klart positiv när exporten ökar något och importen klart minskar. År 2024 ökar BNP med 1,4 procent när hushållens köpkraft blir bättre, priserna inte stiger lika snabbt och hushållens inkomster ökar. År 2025 ökar tillväxten till 1,9 procent när konsumtionen ökar och investeringarna i samband med den gröna omställningen får den inhemska efterfrågan att öka. Sysselsättningen ökar igen från och med nästa år och år 2025 är sysselsättningsgraden 74,6 procent och arbetslöshetsgraden 6,6 procent.

Underskottet i den offentliga sektorn är 2,4 procent i förhållande till BNP år 2023 och ökar därifrån till tre procent år 2025. Av undersektorerna är det statsförvaltningen som visar det största underskottet, men även välfärdsområdena inleder sin verksamhet med ett underskott, och detta underskott lär inte minska under prognosperioden. Kommunalförvaltningen är nära balans under hela prognosperioden, medan socialskyddsfonderna uppvisar överskott. Den offentliga skuldkvoten har börjat öka igen. Statsförvaltningens och lokalförvaltningens sammanlagda betydande underskott, den åldrande befolkningen och de snabbt ökande kostnaderna för skuldhanteringen gör att skuldkvoten fortsätter att stiga i fortsättningen.

Nyckelord ekonomiska utsikter, offentlig ekonomi, ekonomisk utveckling.

ISBN PDF	978-952-367-478-3	ISSN PDF	1797-9714
-----------------	-------------------	-----------------	-----------

URN-adress <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-478-3>

Economic Survey, Summer 2023

Publications of the Ministry of Finance 2023:51	Subject	Economic Prospects
Publisher Ministry of Finance		
Group Author Economics Department		
Language Finnish	Pages	110

Abstract

The Finnish economy will not grow this year, as rising prices and interest rates reduce household consumption and investment. The net effect of foreign trade will be positive by a clear margin, with exports growing slightly and imports declining substantially. In 2024, GDP will grow by 1.4% as household purchasing power improves due to the rate of price increases slowing and household incomes growing. In 2025, growth will accelerate to 1.9%, with domestic demand being increased by consumption growth and investments related to the green transition. Employment will return to growth next year. In 2025, the employment rate will be 74.6% and the unemployment rate 6.6%.

The general government deficit is projected to be 2.4% of GDP in 2023 and increase to 3% in 2025. Among the subsectors, the largest deficit is in central government. However, the wellbeing services counties are also starting their operations in deficit, and that deficit is not projected to narrow during the outlook period. Municipal finances are projected to be close to balance throughout the outlook period, while social security funds will be in surplus. The general government debt ratio has begun to increase again. The debt ratio will be kept on an upward trajectory by the substantial combined deficit in central government and local government, the ageing of the population and the continued increase of debt servicing costs.

Keywords economic prospects, public finance, economic development.

ISBN PDF 978-952-367-478-3 **ISSN PDF** 1797-9714

URN address <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-478-3>

Toteutunutta kehitystä koskevien tietojen lähde: Tilastokeskus ellei muuta mainittu.

TAULUKOISSA KÄYTETYT SYMBOLIT JA LYHENTEET

-	Ei mitään ilmoitettavana
0	Suure pienempi kuin puolet käytetystä yksiköstä
..	Tietoa ei ole saatu
.	Loogisesti mahdoton esitettäväksi
**	Ennuste
CPB	CPB Netherlands Bureau for Economic Policy Analysis
HWWI	Hamburgisches WeltWirtschafts Institut
IMF	Kansainvälinen valuuttarahasto
STM	Sosiaali- ja terveysministeriö
TEM	Työ- ja elinkeinoministeriö
VM	Valtiovarainministeriö

Kukin taulukoiden luvuista on pyöristetty erikseen.

TALOUDELLINEN KATSAUS KESÄ 2023

Katsauksessa esitetään vuosien 2023–2025 taloudellista kehitystä koskeva ennuste. Lyhyen ajan talousennusteen ohella se sisältää myös vuoteen 2027 ulottuvan talouden keskipitkän ajan kehitysarvion.

Katsauksessa esitetyt ennuste ja kehitysarvio ovat laadittu kansantaloulosastolla riippumattomasti perustuen lakiin talous- ja rahaliiton vakaudesta, yhteensovittamisesta sekä ohjauksesta ja hallinnasta tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja sopimuksen soveltamisesta sekä julkisen talouden monivuotisia kehyksiä koskevista vaatimuksista (869/2012).

Katsauksen tarkastelujen pohjana ovat Tilastokeskuksen toukokuussa 2023 julkaistavat kansantalouden neljännesvuositilinpidoon tiedot sekä muut julkiset tilastot, jotka on saatu käyttöön 9.6.2023 mennessä.

Helsingissä kesäkuussa 2023

Valtiovarainministeriön kansantaloulosasto

Mikko Spolander
Osastopäällikkö, ylijohdaja

Janne Huovari
Finanssineuvos
Reaalitalouden
yksikön päällikkö

Jenni Pääkkönen
Finanssineuvos
Julkisen talouden
yksikön päällikkö

Sisältö

Esipuhe	9
Yhteenveto	11
1 Talousnäkömät	19
1.1 Kansainvälinen talous.....	19
1.1.1 Maailmantalous.....	19
1.1.2 Maailmankauppa.....	22
1.2 Ulkomaankauppa.....	25
1.2.1 Vienti ja tuonti.....	25
1.2.2 Hinnat ja vaihtotase.....	27
1.3 Kotimainen kysyntä.....	29
1.3.1 Yksityinen kulutus.....	29
1.3.2 Julkinen kulutus.....	39
1.3.3 Yksityiset investoinnit.....	39
1.3.4 Julkiset investoinnit.....	47
1.4 Kotimainen tuotanto.....	48
1.4.1 BKT.....	48
1.4.2 Jalostus.....	51
1.4.3 Palvelut.....	55
1.5 Työvoima.....	57
1.6 Tulot, kustannukset ja hinnat.....	60
1.6.1 Palkat.....	60
1.6.2 Kuluttajahinnat.....	63
2 Julkinen talous	72
2.1 Julkisyhteisöt yhteensä.....	72
2.2 Valtionhallinto.....	76
2.3 Kuntahallinto.....	80
2.4 Hyvinvointialuehallinto.....	84
2.5 Sosiaaliturvarahastot.....	87
Kehikot:	
Korkotason vaikutus kotitalouksien tuloihin ja kulutukseen.....	35
Vaihtoehtoislaskelma – Investointiennusteeseen liittyviä merkittäviä riskejä.....	45
Yritysten voitot ja inflaatio.....	67

Esipuhe

Suomen talouden alkuvuosi on sujunut odotusten mukaisesti. Kasvu on ollut jotta-kuinkin pysähdyksissä.

Näkymä loppuvuodelle ja siitä eteenpäin ei sekään ole muuttunut oleellisesti. Kysyntä ja tuotanto alkavat elpyä vähitellen.

Palkat, eläkkeet ja muut hintoihin sidotut etuudet nousevat samalla, kun inflaatio hidastuu. Työllisyys kasvaa. Vaikka kasvavat korkomenot rasittavat niitä kotitalouksia, joilla on velkaa, kokonaisuudessaan kotitalouksien ostovoima alkaa kasvaa kuluvan vuoden aikana. Kun myös vihreää siirtymää rakentavat investoinnit kasvavat, kotimainen kysyntä alkaa ajaa talouden kasvua vähitellen.

Kuten aina, matkalle voi osua vastatuulta ja sadetta, mutta myös yllättävää myötätuulta.

Rakentamisen hiipuminen uhkaa synkentää lohdullista kuvaa. Kotitalouksien luottamus tulevaisuuteen nousi pohjalta talven aikaan, mutta on heikentynyt sittemmin uudestaan. Epävarmuus voi ajaa kotitaloudet säästämään ja leikkaamaan kulutustaan.

Toisaalta investointiaikeista vihreään sähköön ja sitä käyttävään teollisuuteen on kuulunut hyviä uutisia. Niiden perusteella Suomen teollisuudessa on käynnissä laajamittainen rakenteellinen muodonmuutos.

Uuteen teknologiaan perustuvat muutokset etenevät usein eksponentiaalisesti. Vauhtiin päästyään muutoksen vauhti kiihtyy ja yllättää meidät nopeudellaan ja laajuudellaan. Tätä toivomme, tätä tavoittelemme ja tätä tuemme, ja siksi investoinnit voivat yllättää meidät iloisesti.

Julkisessa taloudenpidossa tuuli on vastainen. Ilman korjaavia toimia julkisen talouden alijäämä uhkaa syventyä ja velkaantuminen kiihtyä.

Uhkaavan kehityksen kääntäminen suotuisampaan suuntaan edellyttää päätöksiä, joilla hidastetaan julkisen talouden menojen kasvua ja nopeutetaan tulojen kasvua.

Tällaisia olisivat menoihin kohdistuvat säästöt ja veronkorotukset, jotka eivät heikentäisi oleellisesti työllisyyden, tuottavuuden ja talouden kasvun edellytyksiä. Näiden lisäksi kestävä julkinen taloudenpito vaatii tehokkaampaa tulonmuodostusta. Tätä edesauttaisi talouden toimintaa määrittävien rakenteiden uudistaminen tavoilla, jotka kohentaisivat työllisyyden ja tuottavuuden kasvun edellytyksiä.

Työvoiman tarjonnan lisääminen ja työllisyyden merkittävä vahvistaminen edellyttäisivät mittavaa osaavan työvoiman maahanmuuttoa ja suuria muutoksia sellaisissa julkisissa etuusjärjestelmissä, joissa etuuden saajien joukko on suuri.

Tuotannon, tulonmuodostuksen ja työvoiman kysynnän edellytysten vahvistaminen vaatisi puolestaan yrityksiltä, taloudelta ja yhteiskunnalta verrokkiemme tasoista erinomaista kilpailukykyä, osaamista ja ketteryyttä.

Nämä ovat talouspolitiikan ydinkysymyksiä, joihin työnsä aloittava hallitus esittää ratkaisuja ohjelmassaan.

Käynnissä oleva globaali tuotantorakenteen ja -teknologian murros avaa Suomelle kipeästi kaivattuja uusia mahdollisuuksia. Julkisen vallan rooli on olla mahdollistaja ja teknologianeutraali kannustaja, kun Suomi etsii uusia polkuja ja tapoja hyödyntää näitä mahdollisuuksia.

Kyvyyssämme uudistua on kyse Suomen ja suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan tulevaisuudesta – ei sen enemmästä eikä vähemmästä.

Yhteenveto

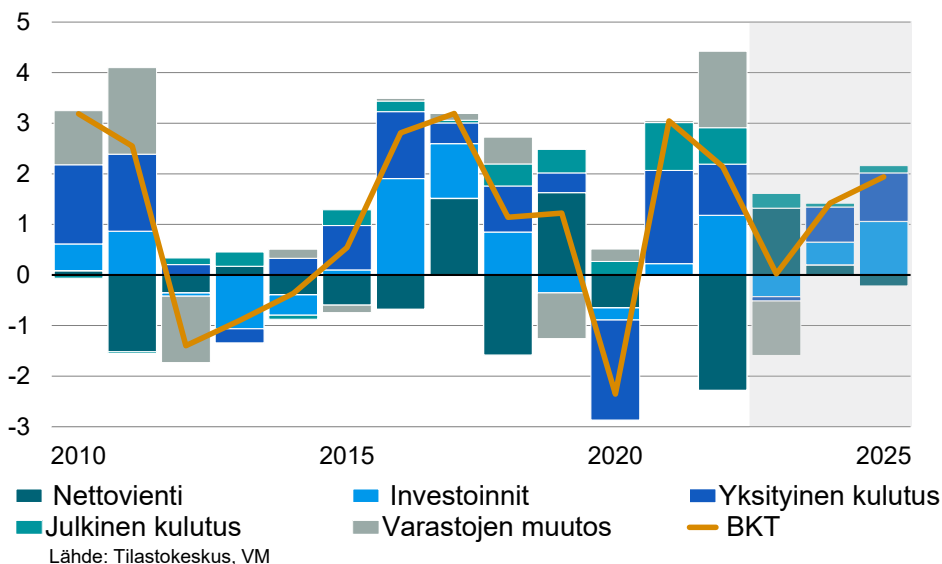
Talouden suhdannenäkymät vuosina 2023-2025

Suomessa tuotannon lievä lasku pysähtyi vuoden ensimmäisellä neljänneksellä. Talouden tilannekuva on kuitenkin kaksijakoinen niin Suomessa kuin maailmalla. Palvelut ovat vahvassa kasvussa, työllisyystilanne edelleen kohenee ja palkat nousevat. Toisaalta teollisuuden tilanne on selvästi heikompi ja korkojen nousu on saanut rakentamisen syvään laskuun. Suomen bruttokansantuote (BKT) ei kasvakaan tänä vuonna, vaan pysyy viime vuoden tasolla.

Kysynnän odotetaan kuitenkin piristyvän loppuvuonna, kun hintojen nousu hidastuu, korkojen nousu pysähtyy ja kotitalouksien tulot kasvavat aiempaa nopeammin. Lisäksi tuotannollisten investointien näkymät ovat poikkeuksellisen valoisat, sillä vihreään siirtymään liittyviä investointisuunnitelmia on Suomeen ennätyksellisen paljon. Tuotannon kasvu nopeutuukin ja vuonna 2024 BKT kasvaa 1,4 prosenttia ja 1,9 prosenttia vuonna 2025.

Myös euroalueen kasvu on pysähtynyt. Erityisesti Saksan talous on ollut ongelmassa. Sen sijaan kasvu on edelleen vahvaa Etelä-Euroopan maissa, jotka ovat hyötäneet turismin paluusta ja joissa kysyntää ovat lisänneet sekä kansalliset energiakriisiin liittyvät tuet että EU-tuet. Yhdysvalloissa talous on pysynyt kasvussa, vaikka vauhti onkin hidastunut. Kiinan avautuminen koronarajoituksista sujui odotettua nopeammin ja paremmin, mutta Kiinan kasvu ei ole palautumassa aiempaan vauhtiin.

BKT:n kasvu Suomessa ja siihen vaikuttavat tekijät prosenttiyksikköä

Inflaation hidastuminen ja palkankorotukset lisäävä kotitalouksien ostovoimaa

Kuluttajahintojen nousu on selvästi hidastunut kevään aikana, kun energian hinta on laskenut. Hintojen hidastuminen on kuitenkin ollut hieman odotuksia hitaampaa. Yllättävää on ollut ennen muuta tavaroiden hintojen nousun jatkuminen, vaikka raaka-aineiden ja kuljetusten hinnat ovat tulleet selvästi alas. Inflaation hidastuminen kuitenkin jatkuu, mikä on omiaan kohentamaan kotitalouksien ostovoimaa. Joissain maissa voittojen osuus hintojen noususta on kasvanut keskimääräistä suuremmaksi, mutta Suomessa näin ei näyttäisi olevan.

Kotitalouksien ostovoimaa tukee myös palkkojen ja etuuksien totuttua nopeampi nousu erityisesti tänä vuonna. Sopimuskorotusten lisäksi palkkoja nostaa työpaikan vaihtajien keskimääräistä suuremmat palkankorotukset. Ostovoiman paranemisen myötä yksityinen kulutus kääntyy kasvuun ensi vuonna.

Työllisyys on jatkanut kasvua alkuvuoden ja sekä työllisyys- että osallistumisaste ovat ennätyskorkeat. Tuotannon kasvun pysähtyminen tulee kuitenkin näkymään työllisyyden lievänä laskuna vuoden lopulla. Työllisyyden lasku jää vähäiseksi ja työllisyys kasvaa uudelleen jo ensi vuonna. Vuoteen 2025 mennessä 15-64-vuotiaiden työllisyysaste nousee 74,6 prosenttiin ja työttömyysaste laskee 6,6 prosenttiin päättyen

alemhalle vuositasolle kuin kertaakaan sitten 1990-luvun alun. Avoimia työpaikkoja on edelleen varsin paljon, vaikka niiden määrä onkin vähentynyt huipusta.

Rakentaminen vähenee selvästi, mutta vihreän siirtymän investoinnit tuovat kasvua

Investoinneissa on suuria riskejä sekä alas- että ylöspäin. Asuntoluottojen korkojen nopea nousu on hyydyttänyt asuntomarkkinat, ja rakennusyhtiöt eivät ole saaneet asuntoja kaupaksi samaan tahtiin kuin niitä on valmistunut. Uusien kohteiden aloitukset ovatkin alkuvuonna vähentyneet noin neljänneksellä vuoden takaiseen verrattuna.

Uusien asuntojen rakentaminen tulee vähenemään reippaasti sekä tänä että ensi vuonna. Rakentamista pitää kuitenkin yllä korjausrakentaminen ja muu kuin asuinrakentaminen. Lisäksi asuntomarkkinoiden pysähdystila tulee luultavasti jäämään lyhytaikaiseksi. Kunhan hinnat ovat sopeutuneet nousseeseen korkotasoon asunkauppakin piristyy. Lisäksi ennätysmäinen maahanmuutto lisää asuntojen kysyntää.

Asuinrakentamisen ennakoitua suurempi lasku on kuitenkin mahdollista, erityisesti jos hintojen ja korkojen nousu jatkuu ennakoitua pidempään. Lisäksi rakentamisen kuoppaa syventäisi rakennus- ja kiinteistöyhtiöiden ajautuminen taloudellisiin ongelmiin.

Investointien positiiviset riskit tulevat vihreän siirtymän investoinneista. Suomeen on suunnitteilla erittäin merkittävä määrä tuulivoimainvestointeja ja sen tuottamaa halpaa ja puhdasta energiaa hyödyntäviä tuotantolaitosinvestointeja, esimerkiksi vedyn ja teräksen tuotantoon. Suunnitelmien yhteismäärä on jopa 90 mrd. euroa. Suurin osa näistä investoinneista tuskin toteutuu, mutta suunnitelmien määrä on moninkertainen normaaliin tilanteeseen verrattuna.

Vientiä kasvattaa hintakilpailukyvyyn pysyminen kohtuullisen hyvänä. Venäjän markkinoiden sulkeutuminen on jättänyt kuitenkin pitkäaikaisen jäljen erityisesti palveluiden vientiin, jossa näkyy matkailun väheneminen Suomeen. Ulkomaankaupan nettokontribuutio on reilusti positiivinen tänä vuonna, mutta pienenee sen jälkeen, kun myös tuonnin kasvu nopeutuu kulutuksen ja investointien kasvun myötä.

Julkisen talouden keskipitkän aikavälin kehityksen arvioiminen edellyttää tuekseen kokonaistalouden keskipitkän aikavälin kehityksen arvioimista. Keskipitkällä aikavälillä talouden tuotannon arvioidaan kasvavan maltillisesti. Vuonna 2026 bruttokansantuotteen arvioidaan kasvavan noin 1,7 prosenttia ja vuonna 2027 kasvun arvioidaan olevan noin 1,3 prosenttia. Kuluttajahintojen kasvun arvioidaan tasaantuvan keskipitkällä aikavälillä. Vuosina 2026 ja 2027 kuluttajahintojen muutoksen arvioidaan olevan 2 prosenttia vuodessa.

Julkinen talous jatkaa alijäämäisenä

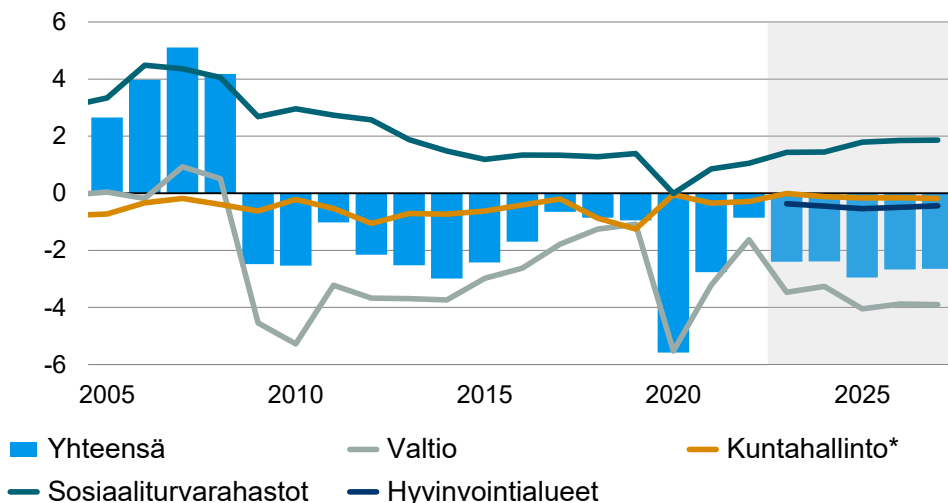
Julkinen talous vahvistui vuosina 2021 ja 2022, mutta vahvistuminen jää väliaikaiseksi. Talous ei kasva vuonna 2023, inflaatio kasvattaa julkisia menoja ja korkojen nousun pysähtymisestä huolimatta velanhoitokustannukset kasvavat edelleen lähivuosina. Lisäksi monet päätöseräiset toimet heikentävät julkista taloutta. Näistä merkittävimpiä ovat Venäjän hyökkäyssodan vuoksi tehdyt lukuisat varautumistoimet sekä jo aiemmin päätetyt puolustushankinnat. Kaiken tämän seurauksena julkisen talouden rahoitusasema alkaa heikentyä.

Julkisyhteisöjen alijäämä on vuonna 2023 2,4 prosenttia suhteessa BKT:hen ja kasvaa siitä kolmeen prosenttiin vuonna 2025. Alasektoreista suurinta alijäämää tekee valtionhallinto, jonka alijäämä on vuonna 2023 3,5 prosenttia suhteessa BKT:hen. Myös hyvinvointialueet aloittavat toimintansa lievästi alijäämäisinä, eikä alijäämä ole oikenemassa ennustejakson aikana. Kuntahallinto on kuluvana vuonna lähellä tasapainoa ja ylipäätään alijäämän odotetaan pysyvän maltillisena koko ennustejakson ajan. Sosiaaliturvarahastot ovat tuleviin eläkkeisiin varautumisen takia ylijäämäisiä.

Julkinen velkasuhde kasvaa läpi ennustejakson. Valtionhallinnon ja paikallishallinnon yhteenlaskettu mittava alijäämä, väestön ikääntyminen sekä edelleen kasvavat velanhoitokustannukset pitävät velkasuhteen nousevalla uralla jatkossakin. Korkojen nousun hiipuminen kuitenkin hälventää velanhoitokustannuksiin liittyvää epävarmuutta.

Julkisen talouden ennuste on tehty nk. muuttumattoman politiikan urana, eli parhaillaan muodostettavan hallituksen linjauksia ei ole otettu ennusteessa huomioon.

Julkisyhteisöjen rahoitusasema suhteessa BKT:hen, %

*Ml. hyvinvointialuehallinto vuoden 2022 loppuun saakka

Lähde: Tilastokeskus, VM

Ennusteeseen liittyy monia riskitekijöitä

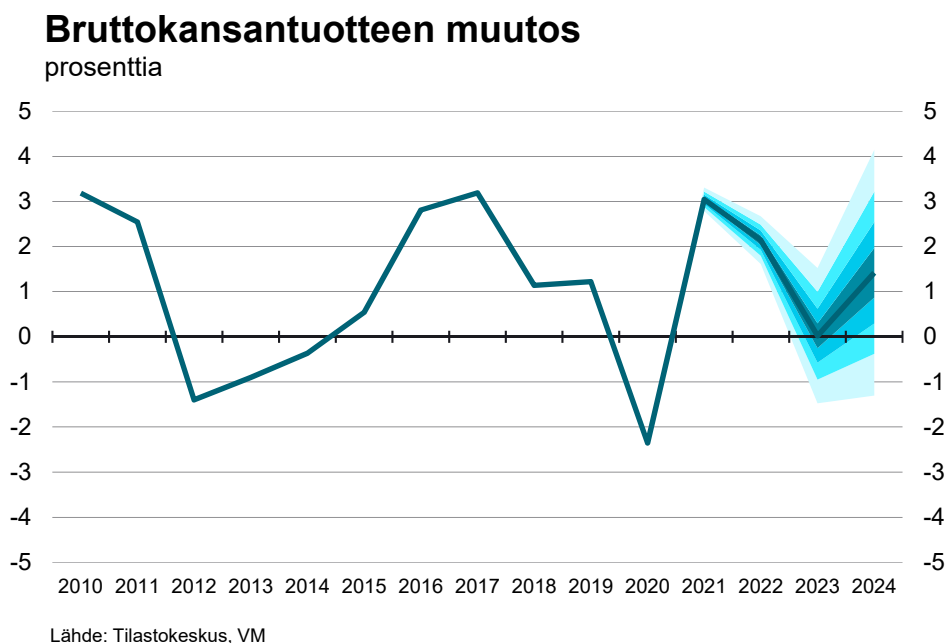
Akuutein negatiivinen riski ennusteessa on asuntorakentamisen odotettua suurempi lasku. Investointien vähenemisellä on kuitenkin kohtuullisen pieni vaikutus koko talouden kasvuun. Jos asuinrakentaminen vähenisi vuosina 2023 ja 2024 yhteensä lähes 30 prosenttia ennustetun noin 10 prosentin sijaan, olisi BKT vuonna 2023 0,3 prosenttia alempi kuin perusennusteessa ja vuonna 2024 0,2 prosenttia alempi.

Asuntorakentamisen lasku on kuitenkin seurausta korkojen nopeasta noususta ja korkojen nousun vaikutukset voivat olla kokonaisuudessaan ennustettuja suuremmat. Varsinkin, jos hintojen nousu jatkuu odotettua pidempään ja korkoja myös nostetaan ennustettua enemmän. Tällöin myös kotitalouksien kulutus laskisi ennustettua enemmän. Riskinä olisi myös pankkisektorin ongelmien nouseminen pintaan uudelleen.

Edelleen on myös mahdollista, että sotatilanne Ukrainassa tai Venäjän sisäinen kehitys aiheuttavat uusia negatiivisia vaikutuksia maailman ja Suomen talouteen. Tällöin talouskasvu ja työllisyys kehittyisivät arvioitua heikommin. Toisaalta sodan loppumisella ja jälleenrakentamisen käynnistymisellä olisi merkittäviä positiivisia vaikutuksia talouteen.

Julkisen talouden ennusteen merkittävimmät riskit liittyvät sekä meneillään oleviin hallitusneuvotteluihin ja niiden yhteydessä sovittavaan talouspolitiikkaan että talouden tilannekuvan epävarmuuteen. Lisäksi hyvinvointialueiden aloittamiseen liittyvät ongelmat tilastoinnissa haastavat julkisen talouden ennusteen tekemistä. Paikallishallinnon paheneva työvoimapula voi myös tuoda yllätyksiä joko palvelujen saatavuuden tai niiden ennakoitua nopeamman kustannusten nousun muodossa sekä viivästyttää julkisten investointien aloituksia.

Talousskasvuennusteen epävarmuutta voidaan kuvata menneisiin ennustevirheisiin perustuvilla luottamusväleillä ennusteen ympärillä. Luottamusvälit kuvaavat väliä, jolle toteutunut kehitys on aiemmissa ennusteissa osunut 80 prosentin todennäköisyydellä. Nämä luottamusvälit sisältävät kuitenkin vain normaalin ennusteisiin liittyvän epävarmuuden eivätkä ne ota huomioon kullakin ennustekierroksella olevia erityisiä riskitekijöitä.

Taulukko 1. Keskeiset ennusteluvut

	2021	2020	2021	2022	2023**	2024**	2025**
	mrd. euroa	määrän muutos, prosenttia					
Bruttokansantuote markkinahintaan	251	-2,4	3,0	2,1	0,0	1,4	1,9
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	99	-6,2	6,0	7,5	-1,7	3,5	4,1
Kokonaistarjonta	349	-3,4	3,8	3,7	-0,5	2,0	2,6
Tavaroiden ja palvelujen vienti	99	-7,8	6,0	1,7	1,1	4,1	3,7
Kulutus	190	-2,3	3,7	2,3	0,3	1,0	1,4
yksityinen	128	-3,8	3,6	2,0	-0,2	1,3	1,9
julkinen	62	1,2	3,9	2,9	1,2	0,3	0,6
Investoinnit	59	-1,0	0,9	5,0	-1,7	1,9	4,4
yksityiset	49	-3,3	4,1	6,1	-3,1	1,5	2,5
julkiset	10	9,3	-11,8	-0,0	5,1	3,6	12,8
Kokonaiskysyntä	349	-3,4	3,8	3,9	-0,5	2,0	2,6
kotimainen kysyntä	250	-1,7	3,0	4,8	-1,3	1,2	2,1

Taulukko 2. Muut keskeiset ennusteluvut

	2020	2021	2022	2023**	2024**	2025**
Bruttokansantuote, mrd. euroa	238	251	267	279	289	301
Palvelut, määrän muutos, %	-2,9	4,3	2,8	0,8	1,3	1,6
Koko teollisuus, määrän muutos, %	-1,5	2,0	2,5	-0,4	1,4	2,0
Työn tuottavuus, muutos, %	0,2	0,9	1,8	-0,4	1,1	1,5
Työlliset, muutos, %	-1,5	2,4	2,5	0,5	0,3	0,4
Työllisyysaste (15–64-vuotiaat), %	70,7	72,3	73,8	73,9	74,2	74,6
Työttömyysaste, %	7,7	7,7	6,8	7,0	6,8	6,6
Kuluttajahintaindeksi, muutos, %	0,3	2,2	7,1	5,9	2,4	1,6
Ansiotasoindeksi, muutos, %	1,9	2,4	2,4	4,8	3,6	3,3
Vaihtotase, mrd. euroa	1,3	1,2	-10,3	-4,5	-4,2	-4,8
Vaihtotase, suhteessa BKT:hen, %	0,6	0,5	-3,9	-1,6	-1,4	-1,6
Lyhyet korot (euribor 3 kk), %	-0,4	-0,5	0,3	3,5	3,6	2,6
Pitkät korot (valtion obligaatiot, 10 v), %	-0,2	-0,1	1,7	3,0	3,2	3,2
Julkisyhteisöjen menot, suhteessa BKT:hen, %	57,2	55,8	53,4	54,8	55,0	55,0
Veroaste, suhteessa BKT:hen, %	41,8	43,1	43,1	42,3	42,2	41,7
Julkisyhteisöjen rahoitusjäämä, suhteessa BKT:hen, %	-5,6	-2,8	-0,9	-2,4	-2,4	-3,0
Valtion rahoitusjäämä, suhteessa BKT:hen, %	-5,5	-3,2	-1,6	-3,5	-3,3	-4,0
Julkisyhteisöjen bruttovelka, suhteessa BKT:hen, %	74,7	72,6	73,0	74,0	76,2	78,1
Valtionvelka, suhteessa BKT:hen, %	52,4	51,4	53,1	54,4	56,3	58,0

1 Talousnäkymät

1.1 Kansainvälinen talous

1.1.1 Maailmantalous

Maailmantalouden elpyminen covid-19-pandemiasta sekä Venäjän hyökkäyssodan aiheuttamasta sokista on haurasta. Inflaatio on hidastunut laajalti energian hinnan alennuttua, mutta pohjainflaatio on sitkeästi korkealla tasolla monessa taloudessa. Reaalitulot ovat supistuneet hintojen nousun ollessa palkkojen nousua nopeampaa. Maailmantalouden kasvu hidastuu 2,7 prosenttiin vuonna 2023 ja elpyy 2,9 prosentin kasvuun vuonna 2024 inflaation hidastuessa ja reaalitulosten kasvaessa.

Yhdysvaltojen talouden sinnikäs veto jatkui alkuvuonna 2023. Vuoden 2022 mittava kasvuperintö sekä kohtalainen kasvu kuluvan vuoden ensimmäisellä neljänneksellä viittaavat siihen, että korkojen nousu ei vielä ole merkittävässä määrin heijastunut kuluttajien ostovoimaan. Yksityistä kulutusta ylläpitävät vaihtuvakorkoisten asuntolainojen vähäinen osuus sekä työmarkkinoiden vahva kehitys. Kuluttajahintainflaation hidastuminen alle pohjainflaation heijastaa energian hinnan laskua. Kokonaistuotanto kasvaa 1,5 prosenttia vuonna 2023 ja kasvu kiihtyy hienoisesti 1,6 prosenttiin vuonna 2024 yksityisen kulutuksen vahvistuessa.

Kiinan talouskasvu kiihtyi vuoden 2023 ensimmäisellä neljänneksellä suhteessa edellisneljännekseen. Talouden avautuminen laajojen koronasulkujen jälkeen johti vähittäiskaupan elpymiseen tammikuussa 2023 kiinalaisen uudenvuoden yhteydessä, ja elpyminen voimistui helmikuussa. Vähittäiskaupan kasvu hidastui maalikuussa, mutta samaan aikaan vienti ampaisi kovaan kasvuun. Talouden kuva vuonna 2023 muodostuu pitkälti kotitalouksien kulutuskäyttäytymisestä sekä kiinalaisten tuotteiden kysynnästä Yhdysvalloissa ja Euroopassa. Sekä teollisuuden että palveluiden ostopäällikköindeksit kääntyivät hienoiseen nousuun toukokuussa. Kokonaistuotanto elpyy 5,1 prosentin kasvuun vuonna 2023, mutta kasvu hidastuu 4,7 prosenttiin vuonna 2024 vähittäiskaupan kasvun palautuessa lähemmäs pidemmän aikavälin keskiarvoa.

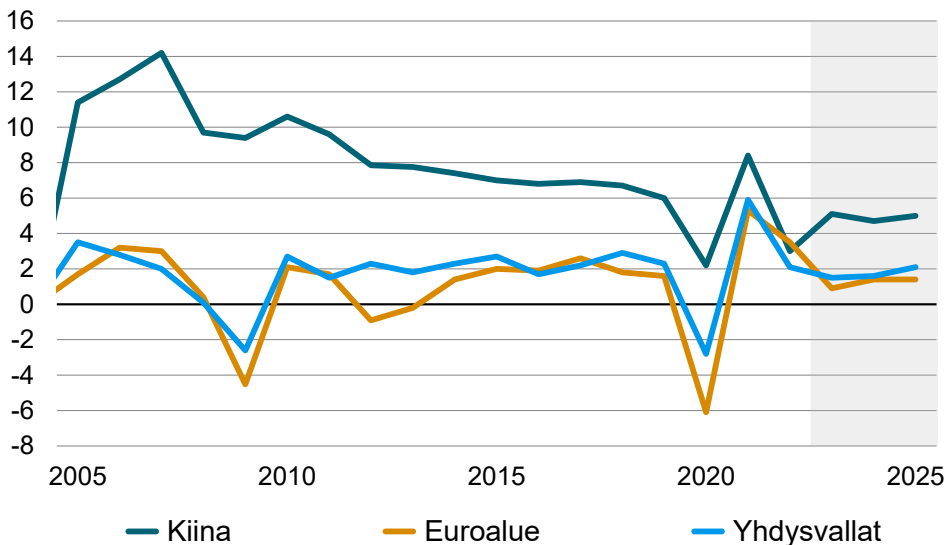
Japanin talous oli taantumassa vuoden 2022 jälkipuoliskolla, mutta kokonaistuotanto elpyi kohtalaiseen kasvuun vuoden 2023 ensimmäisellä neljänneksellä. Pohjainflaation kiihtyminen jatkui keväällä 2023 nostaten painetta rahapolitiikan kiristämistä kohtaan. Tästä huolimatta kuluttajien luottamus on noussut alkuvuonna 2023 viitaten yksityisen kulutuksen myönteisiin näkymiin lähiaikoina. Jenin heikentyminen alkuvuodesta lähtien tukee vientiä. Kokonaistuotanto elpyy 1,4 prosentin kasvuun vuonna 2023, ja kasvu tasaantuu 1,3 prosenttiin vuonna 2024 etenkin jos rahapolitiikka kiristyy ja vaimentaa yksityisen kulutuksen kasvua.

Euroalueen kokonaistuotanto supistui 0,1 prosenttia sekä vuoden 2022 viimeisellä että vuoden 2023 ensimmäisellä neljänneksellä edellisneljänneksestä, joten talous oli teknisessä taantumassa. Energian hinnan laskeminen Venäjän hyökkäyssodan alkamista alemmalle tasolle on hidastanut kuluttajahintainflaatiota, mutta nopeana jatkuva pohjainflaatio ennakoii rahoitusolojen kiristymistä ainakin lyhyellä aikavälillä. Vaihtuvakorkoisten uusien asuntolainojen osuus lainakannasta on euroalueen suurissa talouksissa selvästi vähäisempi kuin 20 vuotta sitten. Tämä viittaa siihen, että rahapolitiikan välittyminen kotitalouksiin on melko hidasta. Kuluttajien luottamus onkin elpynyt loppuvuodesta 2022, mutta on yhä selvästi pitkän aikavälin mediaania heikompaa. Lähiaikojen näkymiä luotaavat ostopääliköindeksit viittaavat vahvaan kasvuun palveluissa, mutta teollisuuden näkymät ovat vaikeat. Matkailu on elpynyt etenkin euroalueen eteläisissä maissa. Sen sijaan esimerkiksi Saksassa teollisuustuotanto on kääntynyt keväällä laskuun ja lyhyen aikavälin näkymät ovat vaikeat. Finanssipolitiikan odotetaan olevan lievästi kiristävää euroalueella vuosina 2023 ja 2024, heijastaen yleisesti ottaen energiatoimien vaiheittaista poistamista. Euroalueen kokonaistuotannon kasvu hidastuu 0,9 prosenttiin vuonna 2023, ja kasvu elpyy 1,4 prosenttiin vuonna 2024 osin vihreään siirtymään kohdistuvien investointien tukemana.

Ison-Britannian kasvunäkymiä heikentävät nopea inflaatio, laajat lakot sekä EU-erosta yhä aiheutuva epävarmuus. Ruotsin talous kasvoi, vastoin odotuksia, voimakkaasti kuluvan vuoden ensineljänneksellä, mutta taustalla on heikon edellisneljänneksen aiheuttama pohjajavaikutus. Vuoden 2022 lopulla kiihtynyt asuntojen hintojen lasku suorastaan romahdutti uusien asuinrakennusten tuotannon kuluvan vuoden alussa. Toisaalta heikko kruunu tukee vientiä. Venäjän liittovaltion taloutta heikentävät hyökkäyssotaan liittyvien menojen jyrkkä kasvu sekä kaivannaisteollisuuteen liittyvien tulojen puoliintuminen tammi-huhtikuussa 2023 verrattuna vuotta aiempaan ajankohtaan.

Bruttokansantuote

määrän muutos, %

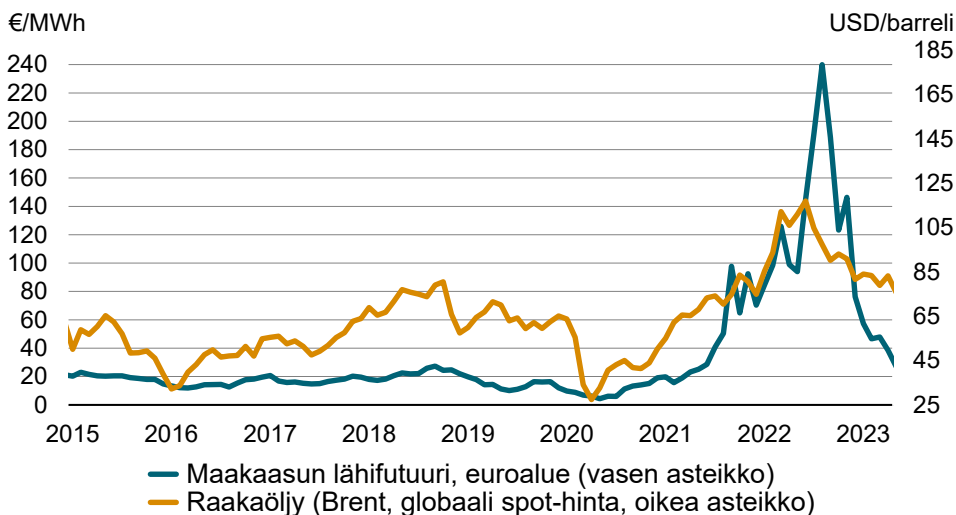

Lähde: Kansalliset tilastoviranomaiset, VM

Kansainvälisten rahoitusmarkkinoiden näkymät ovat edelleen epävarmat korkojen nousun takia. Euroalueen pankkien aseman arvioidaan olevan alkuvuoden hyvän tuloskehityksen ansiosta vakaa, ja järjestämättömät luotot ovat euroalueella ennätyskellisen matalalla tasolla. Pankkien altistumista kiinteistösektorin ongelmille ei kuitenkaan voida poissulkea. Lisäksi on ollut merkkejä yleisemmin luotonkysynnän heikkenemisestä. Keskeisten keskuspankkien odotetaan jatkavan vielä kesän yli rahapolitiikan kiristämistä. Pohjainflaation kääntyminen lasku-uralle Yhdysvalloissa marraskuussa 2022 ja euroalueellakin huhtikuussa 2023 viittaisi siihen, että rahapolitiikkaa keventävä sykli voisi alkaa ensi vuoden aikana. Valtionlainamarkkinoilla kehitys on ollut rauhallista kevään pankkimyllerryksen jälkeen.

Energian hinta Euroopassa on laskenut Venäjän hyökkäyssodan alkamista alemmalle tasolle ainakin toistaiseksi. Toisaalta Venäjän energian tuonnin loppumisesta aiheutunut aukko ei liene pysyvästi täytetty. Vihreän siirtymän myötä etenkin tuulivoiman lisääminen lähivuosina edistäisi tätä tavoitetta. Raakaöljyn hinta ei sanottavasti ole noussut huolimatta Saudi-Arabian toukokuussa 2023 ilmoittamasta tuotannonrajotuksesta. Futuurit viittaavat aleneviin raakaöljyn hintoihin ennustejaksolla. Maakaasun lähifutuuri Euroopassa on laskenut kahden vuoden takaiselle tasolle. Teollisuuden raaka-aineiden hintojen lasku on kiihtynyt tammikuun lopun 2023 jälkeen. Etenkin nikkelin hinta on laskenut nopeasti. Hinnat laskevat maltillisesti ennustejaksolla.

Raaka-aineiden hinnat

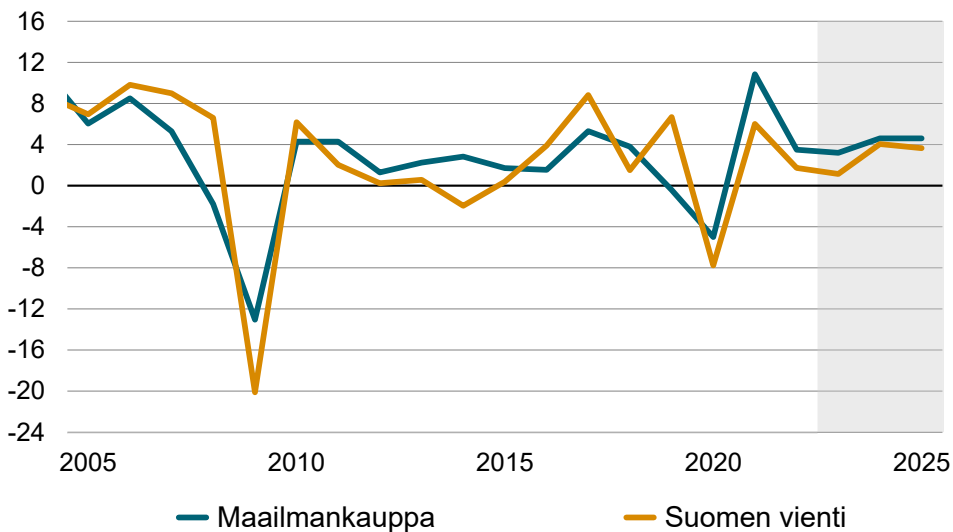
Lähde: Intercontinental Exchange, ICE, Macrobond

1.1.2 Maailmankauppa

Maailmankaupan reipas kasvu vuoden 2022 kuluessa kääntyi supistumiseksi marraskuusta lähtien siten, että koko vuoden kasvuperintö oli -1,3 prosenttia. Vuoden 2023 ensimmäisellä neljänneksellä Yhdysvaltojen tuonti oli lievässä kasvussa, kehittyvien talouksien tuonti supistui jonkin verran, mutta euroalueen tuonti supistui melko voimakkaasti. Yhtenä selityksenä viimeksi mainitulle voi olla öljytuotteiden laivatuonnin loppuminen Venäjältä helmikuussa 2023. Toisaalta kauppavirroissa on ajoitustekijöitä; Kiinan viennin voimakas kasvu maaliskuussa enteilee Yhdysvaltojen ja euroalueen tuonnin kasvua huhtikuussa. Maailmankauppa elpyy vuoden 2023 kuluessa siten, että 3,2 prosentin vaatimaton vuosikasvu heijastaa maailmantalouden kehitystä. Maailmankaupan kasvu elpyy vuonna 2024 4,6 prosenttiin maailman kokonaistuotannon kasvun kiihtyessä.

Maailmankauppa

määrän muutos, %

Lähde: CPB Netherlands Bureau for Economic Policy Analysis, Tilastokeskus, VM

1.1.3 Riskit

Maailmantalouden ja –kaupan edellä esitettyyn perusnäkökantaan liittyy riskejä, jotka painottuvat yhä alasuuntaan. Keskeinen alasuuntainen riski on pohjainflaation jatkuminen nopeana odotettua pidempään, mikä hidastaisi rahoitusolojen keventämistä sekä taloudellisen aktiviteetin elpymistä. Joissain maissa etenkin rakennusalan tilanne voi heiketä odotettua nopeammin. Energiamarkkinoihin liittyy yhä epävarmuutta, mikä voi heijastua odotettua korkeampana energian hintana seuraavan vuoden aikana etenkin Euroopassa. Rahoitusmarkkinoiden tilanne on yhä riskialtis, eikä pankkien ongelmien laajeneminen ole poissuljettua. Keskeisiä geopolittisiä riskejä ovat Venäjän hyökkäyssodan eskaloituminen sekä Yhdysvaltojen ja Kiinan suhteiden kärjistyminen.

Yläsuuntaisista riskeistä voi mainita inflaation hidastumisen odotettua nopeammin, mikä tukisi reaali-palkkoja ja sitä kautta yksityistä kulutusta. Muun muassa vihreään siirtymään liittyvä odotettua suurempi investointikysyntä voi kiihdyttää talouskasvua ennustettua nopeammin erityisesti ennustejakson loppupuolella.

Taulukko 3. Bruttokansantuote

	2020	2021	2022	2023**	2024**	2025**
	määrän muutos, prosenttia					
Maailma (PPP)	-2,9	6,5	3,3	2,7	2,9	3,0
Euroalue	-6,2	5,5	3,5	0,9	1,4	1,4
EU	-7,0	5,3	3,3	0,8	1,4	1,4
Saksa	-4,1	2,6	1,9	0,3	1,4	1,4
Ranska	-7,7	6,4	2,5	0,8	1,6	1,5
Ruotsi	-2,2	5,4	2,6	-0,4	1,1	1,6
Iso-Britannia ¹	-11,0	7,6	4,1	-0,3	1,1	1,0
Yhdysvallat	-2,8	5,9	2,1	1,5	1,6	2,1
Japani	-4,3	2,2	1,0	1,4	1,3	0,6
Kiina	2,2	8,4	3,0	5,1	4,7	5,0
Intia ²	-6,0	8,9	6,7	6,0	6,3	6,0
Venäjä	-2,7	5,6	-2,1	-2,2	-0,3	0,0

¹ Ison-Britannian ero EU:sta tuli täysimääräisesti voimaan 1.1.2021

² Tilivuosi (1.4.-31.3.)

Lähde: Kansalliset tilastoviranomaiset, VM

Taulukko 4. Taustaoletukset

	2020	2021	2022	2023**	2024**	2025**
Maailmankaupan kasvu, %	-5,0	10,8	3,6	3,2	4,6	4,6
USD/EUR	1,14	1,18	1,05	1,09	1,09	1,08
Teollisuuden raaka-ainehinnat, EA, € (2015=100)	100,0	140,1	154,6	131,6	127,0	124,0
Raakaöljy (Brent), \$/barreli	43,4	70,7	98,7	78,7	72,1	70,1
3 kk euribor, %	-0,4	-0,5	0,3	3,5	3,6	2,6
Valtion obligaatiot (10 v), %	-0,2	-0,1	1,7	3,0	3,2	3,2
Viennin markkinaosuus (2010 = 100) ¹	97,0	92,8	91,0	89,2	88,9	88,1
Tuontihinnat, %	-4,9	9,7	19,5	-2,9	-0,1	1,6

¹ Viennin kasvun suhde maailmankaupan kasvuun

Lähde: CPB, Macrobond, HWWI, Tilastokeskus, VM

1.2 Ulkomaankauppa

1.2.1 Vienti ja tuonti

Vuoden 2023 alussa maailmantalouden kasvunäkymät ovat hieman kohentuneet, joskin maailmankaupan kasvua hillitsee epävarmuus. Suomen tärkeillä vientimarkkinoilla talouden ja erityisesti teollisuuden kehitys on ollut edelleen hidasta. Palvelusektorin näkymät ovat sen sijaan myönteiset. Alkuvuoden euroalueen ostopäällikköindeksit ovat viitanneet teollisuuden tuotannon supistumiseen ja uudet tilaukset ja tilauskannat laskivat. Ruotsissa talouden kehityksen odotetaan jäävän heikoksi. Yhdysvalloissa maaliskuussa on nähty merkkejä teollisuustuotannon nopeammasta kasvusta. Lisäksi Kiinan avautuminen on ollut nopeaa, mikä helpottaa Suomen vientinäkymiä. Toisaalta Venäjän markkinoiden sulkeutumisella on ollut pitkäaikaisia vaikutuksia palveluvientiin erityisesti matkailun vähennyttyä. Suomen hintakilpailukyky pysyy hyvänä koko ennustejakson ajan, koska palkkoihin ei odoteta suurempaa kasvua kuin kilpailijamaissa ja energiakustannukset ovat kilpailukykyisiä muihin maihin verrattuna.

Vienti kasvoi vuoden 2023 ensimmäisellä neljänneksellä hieman verrattuna edellisen vuoden vastaavaan neljännekseen. Tavaraviennin näkymät ovat kuitenkin heikot vielä alkuvuonna, mutta loppuvuonna kasvu nopeutuu. Viennille odotetaan heikkoa kehitystä toista vuotta peräkkäin ja vienti kasvaa vain 1,1 prosenttia vuonna 2023. Seuraavina vuosina sekä tavaroiden että palveluiden viennin kasvu nopeutuu. Vuonna 2024 viennin kasvu vahvistuu 4,1 prosenttiin ja kasvaa 3,7 prosenttia vuonna 2025.

Taulukko 5. Ulkomaankauppa

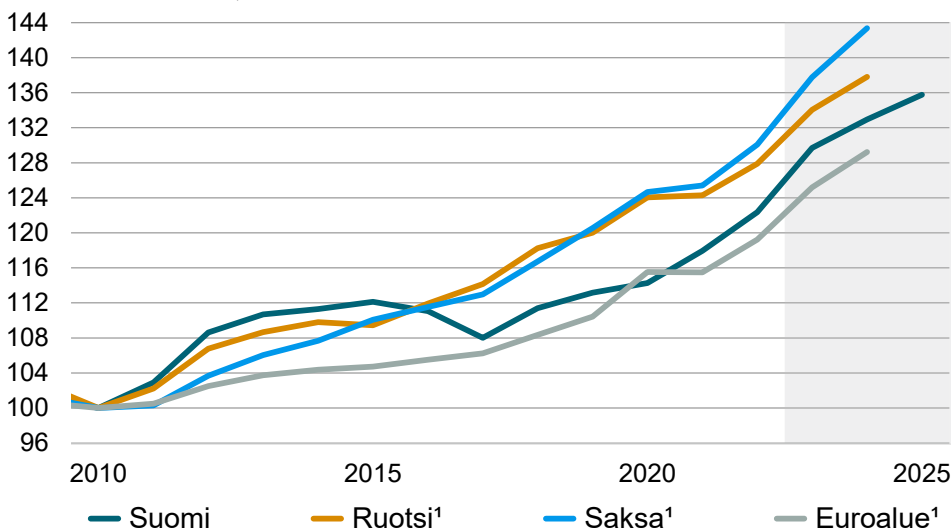
	2020	2021	2022	2023**	2024**	2025**
	määrän muutos, prosenttia					
Tavaroiden ja palvelujen vienti	-7,8	6,0	1,7	1,1	4,1	3,7
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	-6,2	6,0	7,5	-1,7	3,5	4,1
	hinnan muutos, prosenttia					
Tavaroiden ja palvelujen vienti	-3,4	9,8	18,7	-2,4	-0,3	1,7
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	-4,9	9,7	19,5	-2,9	-0,1	1,6

Tuonti hiipuu edellisvuoden korkealta tasolta vuonna 2023. Teollisuuden investointinäköymät ovat väliaikaisesti heikentyneet, mikä vähentää tarvetta myös tuonnille samalla kun välituotteiden tuonti teollisuuden tarpeisiin laskee. Merkittävä osa palveluiden ulkomaankaupasta linkittyy teollisuuteen, jolloin vähentyneet investoinnit laskevat myös palvelutuontia. Joidenkin palveluiden, kuten matkailun osalta näkyvät ovat myönteiset, tosin kasvua hillitsee kuluttajien ostovoiman heikentyminen inflaation ja korkojen nousun seurauksena.

Vuoden 2023 ensimmäisellä neljänneksellä tavaratuonti laski voimakkaasti ja Tullin ennakkotietojen mukaan kehitys on jatkunut myös huhtikuussa. Tuonti vähenee 1,7 prosenttia vuonna 2023 edellisvuoden tasosta. Vuodesta 2024 tuontia tukevat vientiteollisuuden piristyminen, mikä lisää tarvetta välituotteiden tuonnille. Lisäksi tuontia kasvattaa vihreän energian ja tuotannollisten investointien kasvu ja julkiset investoinnit, kuten puolustushankinnat, sekä kulutuksen kasvu ennustejakson loppua kohti. Vuonna 2024 tuonti kasvaa 3,5 prosenttia ja vuonna 2025 4,1 prosenttia.

Yksikkötyökustannukset

2010 = 100, nimelliset

¹ Euroopan komission ennuste

Lähde: Euroopan komissio, Tilastokeskus, VM

1.2.2 Hinnat ja vaihtotase

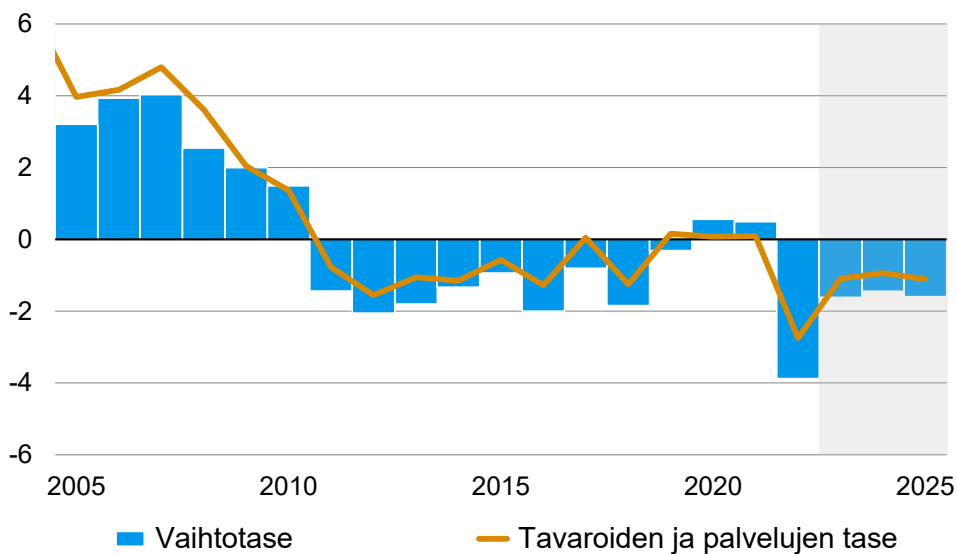
Vuonna 2022 vienti- ja tuontihinnat nousivat poikkeuksellisen nopeasti. Tämä oli seurausta erityisesti äkillisesti kohonneesta energian hinnasta, joka vaikutti sekä suoraan energiatuotteiden hintoihin että välillisesti nostaten teollisuuden välituotteiden hintoja. Lisäksi hintojen nopea nousu on välittynyt myös palveluiden hintoihin. Vaikka inflaatio on ollut kansainvälisesti korkealla tasolla vuoden 2023 alkupuoliskolla, ulkomaankaupan hinnat ovat laskeneet. Tavaroiden vienti- ja tuontihinnat supistuivat erityisesti energiatuotteiden, mutta myös useiden raaka-aineiden hintojen laskun seurauksena vuoden 2023 ensimmäisellä neljänneksellä. Toisaalta palveluiden vienti- ja tuontihinnat ovat jatkaneet nousua vuoden alussa, joskin kasvu on hie- man hitaampaa kuin vuoden 2022 aikana.

Vuonna 2023 tavaroiden tuonti- ja vientihintojen odotetaan laskevan erityisesti energiahintoihin odotetun laskun vetämänä. Lisäksi teollisuuden raaka-aineiden hinnat jatkavat laskua ja palkkojen sekä korkomenojen kasvu hidastuu ennustejakson loppua kohti. Kysynnän heikkeneminen hillitsee myös palveluiden hintojen kasvua. Tuontihinta laskee 2,9 prosenttia ja vientihinta 2,4 prosenttia vuonna 2023. Vuonna 2024 hinnat kääntyvät nousuun, mutta vuositasolla hinnat laskevat vielä tuonnissa 0,1 prosenttia ja viennissä 0,3 prosenttia. Hintojen kasvu jatkuu vielä vuonna 2025.

Tavaroiden tuonnin volyymin supistuminen vientiä voimakkaammin vuonna 2023 kääntää kauppataaseen ylijäämäiseksi ja siten pienentää vaihtotaseen alijäämää. Palvelutase on kuitenkin edelleen vahvasti alijäämäinen koko ennustejakson ajan. Ennustejakson lopulle ajoittuvien puolustusmenojen kasvun ja investointien lisääntymisen odotetaan pitävän yllä tavaroiden ja palveluiden taseen alijäämää. Ennustejaksolla vaihtotaseen alijäämä pienenee 4,5 mrd. euroon vuonna 2023 ja 4,2 mrd. euroon vuonna 2024, mutta vaihtotase pysyy alijäämäisenä ennustejakson loppua kohti.

Vaihtotaseen suhteessa BKT:hen odotetaan olevan vuonna 2023 -1,6 prosenttia ja vuonna 2024 -1,4 prosenttia.

Vaihtotase suhteessa BKT:hen, %

Lähde: Tilastokeskus, VM

Taulukko 6. Vaihtotase

	2020	2021	2022	2023**	2024**	2025**
	miljardia euroa					
Tavaroiden ja palvelujen tase	0,2	0,2	-7,3	-3,0	-2,7	-3,3
Tuotannontekijäkorvaukset ja tulonsiirrot, netto	1,1	1,0	-3,0	-1,5	-1,5	-1,5
Vaihtotase	1,3	1,2	-10,3	-4,5	-4,2	-4,8
Vaihtotase, suhteessa BKT:hen, %	0,6	0,5	-3,9	-1,6	-1,4	-1,6

1.3 Kotimainen kysyntä

1.3.1 Yksityinen kulutus

Yksityisen kulutuksen lasku pysähtyi vuoden 2023 ensimmäisellä neljänneksellä. Kasvua jarrutti edelleen lyhytikäisten tavaroiden, kuten energian ja elintarvikkeiden, kulutuksen väheneminen. Toisaalta kestokulutustavaroiden kulutus toipui selvästi viime vuoden matalista lukemista.

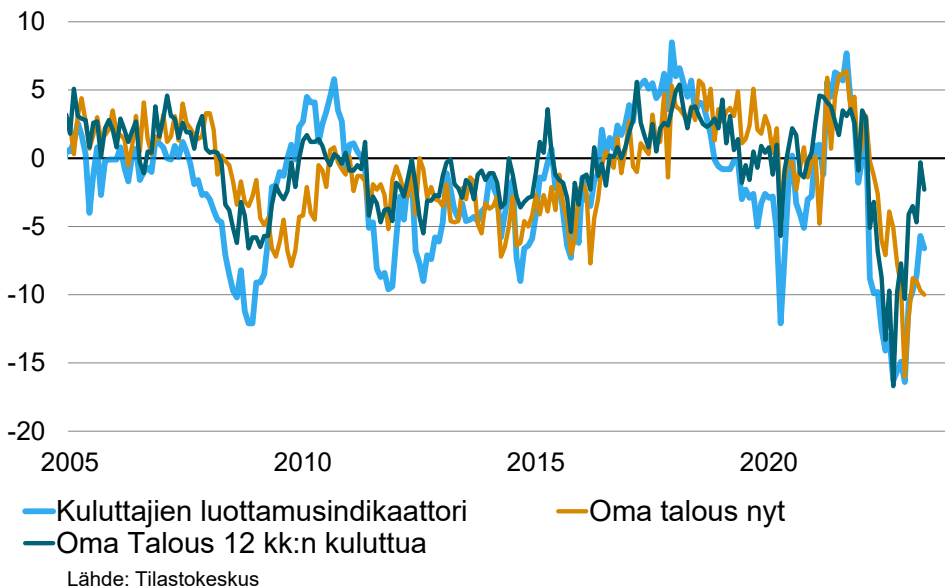
Kotitalouksien ostovoimaa heikentävä inflaatio hidastui keväällä alle 8 prosenttiin, mutta hintataso on edelleen korkealla suhteessa kotitalouksien käytettävissä oleviin tuloihin. Kotitalouksien asuntolainat on sidottu pääosin 12 kuukauden euribor-korkoon, mistä johtuen korkojen nousu iskee kotitalouksiin voimakkaimmin kuluvan vuoden aikana. Korkotason nousun vaikutusta kotitalouksien tuloihin ja kulutukseen tarkastellaan sivun 35 kehikossa.

Yksityinen kulutus kokonaisuudessaan vähenee 0,2 prosenttia vuonna 2023 korkean hintatason ja nousevien korkojen hidastaessa kotitalouksien reaalityulojen kasvua. Myös palkkasumman kasvu hidastuu kuluvana vuonna hieman, vaikka ansiotaso nouseekin reippaasti. Viime vuonna negatiiviseksi painuneesta säästämisasteestakaan ei ole tukemaan kulutuksen kasvua.

Vuonna 2024 yksityinen kulutus kääntyy 1,3 prosentin kasvuun reaali-palkkojen noustessa ja korkojen nousun pysähtyessä. Vuonna 2025 kulutuksen kasvu nopeutuu jo kahden prosentin tuntumaan ostovoiman lisääntymisen myötä.

Kuluttajien luottamus

Poikkeama keskiarvosta

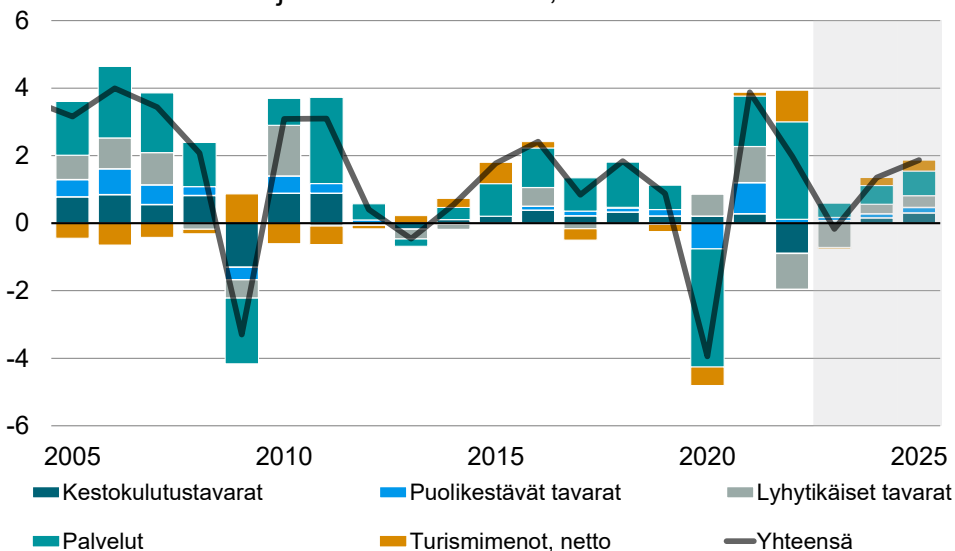

Kuluttajien luottamus on kohentunut selvästi alkuvuoden aikana. Kuluttajien arvio oman talouden tilanteesta 12 kuukauden kuluttua oli huhti-toukokuussa jo lähellä pitkän aikavälin keskiarvoaan.

Kestävien tavaroiden kulutus väheni viime vuonna 10 prosenttia ja ensimmäisen neljänneksen kasvuvauhdin perusteella kestokulutuksen pohjakosketus jäikin todennäköisesti joulukuulle. Henkilöautojen ensirekisteröinnit kääntyivät toukokuussa kasvuun kertyneen tilauskannan alkaessa vähitellen purkautumaan. Kestotavaroiden ostoaiheet kuluttajien luottamuskyselyssä olivat toukokuussa edelleen hyvin negatiiviset, mutta ovat parantuneet joulukuun pohjalukemista. Kestävien tavaroiden kulutus kasvaa prosentin vuonna 2023 autokaupan toimitusongelmien helpottuessa. Kasvu nopeutuu vuonna 2024 ostovoiman ja luottamuksen parantuessa.

Kotitalouksien kulutusmenot

määrän muutos ja kasvuvaikutukset, %

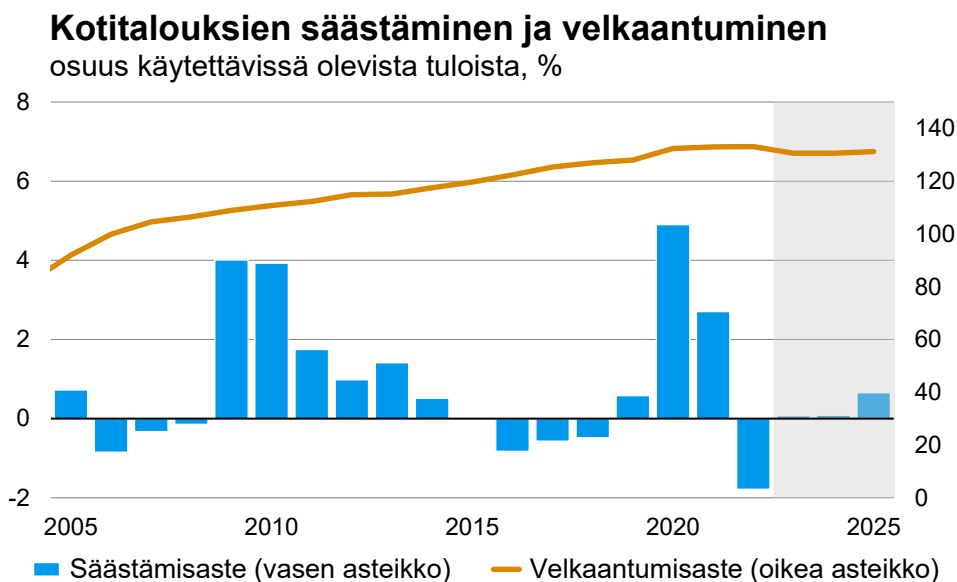

Lähde: Tilastokeskus, VM

Lyhytikäisten tavaroiden kulutus laski edelleen ensimmäisellä neljänneksellä kulutuksen ollessa matalimmalla tasolla sitten vuoden 2015. Kotitaloudet ovat reagoineet energian ja ruoan hintojen poikkeuksellisen nopeaan nousuun vähentämällä lyhytikäisten tavaroiden kulutustaan. Elintarvikkeiden kulutuksen väheneminen ei välttämättä tarkoita, että kuluttajat olisivat syöneet vähemmän ruokaa kilogrammoina mitattuna. Jos suuri osa kuluttajista valitsee kaupassa edullisemmän ja laadultaan heikomman vaihtoehdon kuin viime vuonna, pitäisi tämän näkyä ainakin teoriassa elintarvikkeiden kulutuksen määrän vähenemisenä, sillä laadun muutos vaikuttaa volyyymiin eikä hintaan. Korkean hintatason ja negatiivisen kasvuperinnön seurauksena lyhytikäisten tavaroiden kulutus vähenee selvästi myös vuonna 2023, vaikka sähkön markkinahinta onkin jo laskenut selvästi. Elintarvikkeiden ja voimassa olevien sähkösopimusten hintojen tasaantuessa lyhytikäisten tavaroiden kulutus kääntyy jälleen kasvuun vuonna 2024.

Palveluiden kulutus kasvoi ensimmäisellä neljänneksellä ennakoitua enemmän matkailun ja ravintolapalvelujen vetämänä. Reaalipalkkojen laskiessa on jokseenkin yllättävää, että myös kuluttajien ostoaikomukset ulkomaan lomamatkojen suhteen ovat alkuvuonna nousseet pandemiaa edeltäneelle tasolle. Kotitalouksien

ostovoiman heikkeneminen ja palveluiden hintojen nopea nousu jarruttavat kuitenkin edelleen palveluiden näkymiä tänä vuonna. Palveluiden kulutus kasvaa prosentoin vuonna 2023 ja vuonna 2024 kasvu nopeutuu ostovoiman parantuessa.

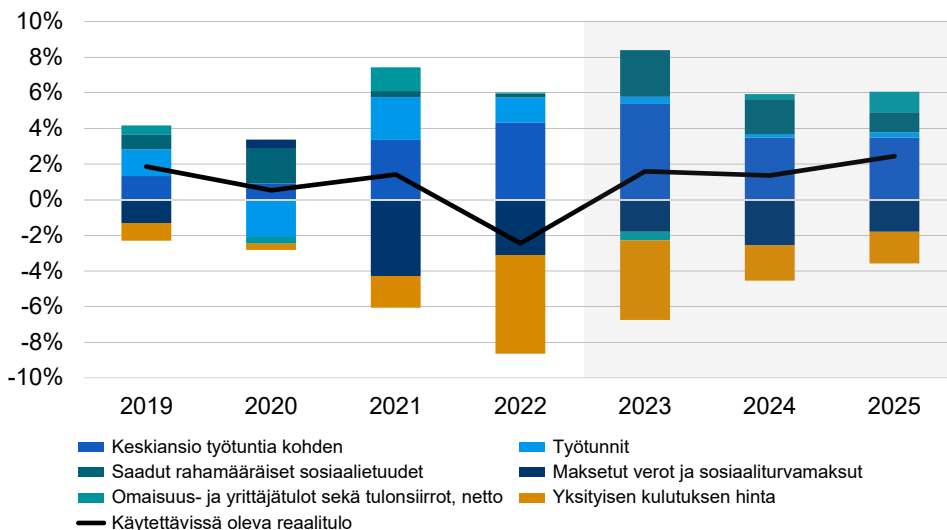
Lähde: Tilastokeskus, VM

Kotitalouksien säästämisaste kääntyi selvästi negatiiviseksi viime vuonna kulutuksen noustessa käytettävissä olevia tuloja nopeammin. Säästämisasteen ennustetaan kääntyvän jälleen positiiviseksi ennustejaksolla, kun käytettävissä olevien tulojen kasvu vahvistuu.

Kotitalouksien velkaantumisasteen kasvu pysähtyi viime vuonna. Tänä vuonna velkaantumisasteen odotetaan laskevan kotitalouksien lainakannan kasvun hidastuessa selvästi ja kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen kasvaessa 6 prosenttia.

Kotitalouksien käytettävissä oleva reaalityulo¹

muutos ja osatekijöiden kasvuvaikutukset, %

Lähde: Tilastokeskus, VM

Kotitalouksien yhteenlaskettua ostovoimaa mittaava käytettävissä oleva reaalityulo laski yli kaksi prosenttia vuonna 2022 poikkeuksellisen nopean kuluttajahintojen nousun syödessä kokonaan käytettävissä olevien tulojen kasvun.

Kotitalouksien käytettävissä olevan reaalityulon ennakoidaan kääntyvän tänä vuonna kasvuun inflaation hidastuessa, keskiansioiden noustessa ja sosiaalietuuksien kasvaessa voimakkaasti indeksikorotusten myötä. Yksityisen kulutuksen hintojen nousun arvioidaan hidastuvan alle viiteen prosenttiin vuonna 2023 ja kahteen prosenttiin vuonna 2024.

¹ Maksettujen verojen ja sosiaaliturvamaksujen kontribuutio sekä yksityisen kulutuksen hinta esitetään kuviossa vastakkaismerkkisinä, sillä niiden kasvu pienentää kotitalouksien käytettävissä olevaa reaalityuloa.

Taulukko 7. Kulutus

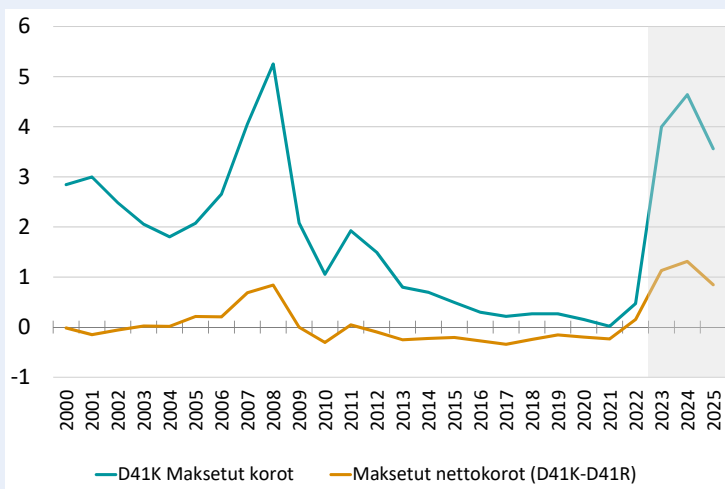
	2021	2020	2021	2022	2023**	2024**	2025**
	osuus, %	määrän muutos, prosenttia					
Yksityinen kulutus	100,0	-3,8	3,6	2,0	-0,2	1,3	1,9
kotitaloudet	95,9	-3,9	3,9	2,0	-0,2	1,4	1,9
kestokulutustavarat	8,0	2,4	3,1	-10,0	0,9	2,2	4,3
puolikestävät kulutustavarat	7,5	-9,4	12,0	1,5	1,4	1,6	2,2
lyhytikäiset tavarat	28,9	2,4	3,8	-3,8	-2,9	1,2	1,5
palvelut	51,4	-6,7	2,9	5,8	0,9	1,2	1,6
voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen kulutus	4,1	0,5	-2,7	1,8	0,0	1,2	1,8
Julkinen kulutus		1,2	3,9	2,9	1,2	0,3	0,6
Kulutus yhteensä		-2,3	3,7	2,3	0,3	1,0	1,4
Yksityisen kulutuksen hinta		0,3	1,8	5,5	4,5	2,0	1,8
Julkisen kulutuksen hinta		2,6	2,8	2,1	5,1	3,3	3,7
Kotitalouksien käytettävissä oleva tulo		0,9	3,2	3,0	6,1	3,4	4,3
Kotitalouksien käytettävissä oleva reaalitytulo		0,5	1,4	-2,4	1,6	1,4	2,4
					prosenttia		
Kulutuksen suhde bruttokansantuotteeseen (käyppiin hintoihin)		75,4	75,8	76,1	76,4	76,2	76,0
Kotitalouksien säästämistä		4,9	2,7	-1,8	0,1	0,1	0,7
Kotitalouksien velkaantumista ¹		132,4	133,0	133,1	130,6	130,6	131,2

¹ Kotitalouksien velat vuoden lopussa suhteessa käytettävissä oleviin tuloihin

Korkotason vaikutus kotitalouksien tuloihin ja kulutukseen

Korkojen nousu on viime aikoina aiheuttanut huolta velkaantuneille kotitalouksille. Valtiovarainministeri Saarikon asettama Kotitalouksien velkaantuminen ja korkojen nousu –työryhmä julkaisi 17.4.2023 loppuraporttinsa, jossa tarkasteltiin suomalaisten kotitalouksien tilannetta nopeasti nousseiden hintojen ja korkojen aikana. Raportissa todetaan, että hintojen ja korkojen nousu on laskenut kotitalouksien ostovoimaa hetkellisesti, mutta hyvän työllisyystilanteen ansiosta kotitalouksien ostovoiman ja kulutuksen odotetaan toipuvan melko nopeasti.

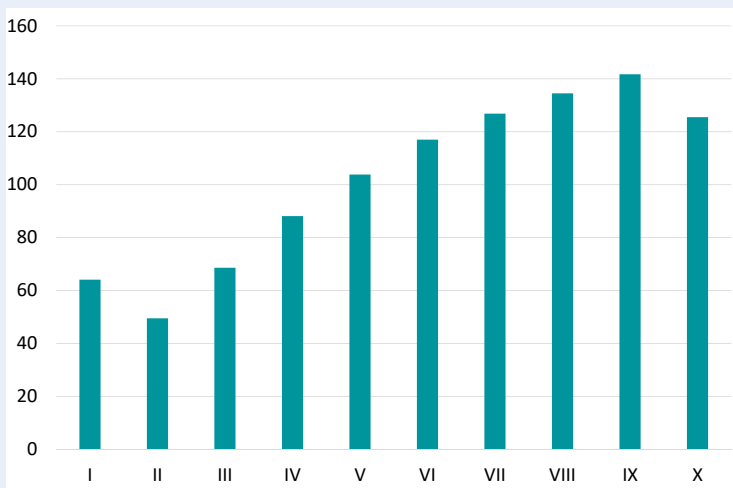
Kuva 1. Korkojen osuus kotitalouksien käytettävissä olevista tuloista, prosenttia

Lähde: Tilastokeskus, VM

Koko talouden tasolla maksettujen korkojen osuus kotitalouksien käytettävissä olevista tuloista on matalien korkojen aikana ollut alle prosentin. Tänä vuonna maksettujen korkojen osuuden ennakoidaan nousevan neljään prosenttiin, sillä toisin kuin monissa muissa EU-maissa Suomessa lähes kaikki asuntolainat ovat vaihtuvakorkoisia. Samaan aikaan kuitenkin myös kotitalouksien saamat korkotulot kasvavat, jolloin korkojen nettovaikutus käytettäviin tuloihin jää pienemmäksi. Maksettujen nettokorkojen osuus käytettävistä tuloista nousee VM:n kesäkuun ennusteen mukaan noin yhden prosentin tasolle tänä ja ensi vuonna.

Kuva 2. Kotitalouksien velkaantumisaste tuloryhmittäin prosentteina käytettävissä olevista tuloista vuonna 2021 (I on pienituloisin desiili)

Lähde: Tilastokeskus

Kotitalouksien velkaantumisaste on noussut 2000-luvun aikana selvästi ja ylittää jo 130 prosentin tason. On selvää, että vaikka koko talouden tasolla korkojen vaikutus kotitalouksien tuloihin on melko pieni, voi korkojen nousu aiheuttaa ongelmia kaikkein velkaantuneimmille kotitalouksille. Kuvasta 2 näemme, että suurimmat velkaantumisasteet ovat Suomessa kuitenkin painottuneet suurituloisimmille kotitalouksille, joiden kyky sopeutua korkojen nousuun on todennäköisesti parempi kuin pienituloisilla.

Työryhmän raportissa arvioitiin kotitalouskohtaisen aineiston avulla korkotason nousun vaikutuksia asuntovelallisille kotitalouksille. Jopa korkeimman 6 prosenttiyksikön korkosokin tilanteessa asuntovelattomia kotitalouksia on taloudellisessa ahdingossa edelleen enemmän kuin asuntovelkaisia. Koska taloudellisesti haavoittuvimmassa asemassa olevilla ei yleensä ole asuntolainaa, ei pelkkä korkojen nousu välttämättä muuta heidän taloudellista tilannettaan oleellisesti huonommaksi. Pienituloisten kotitalouksien tuloihin ja kulutukseen vaikuttavatkin enemmän kuluttajahintojen ja vuokrien kehitys.

Korkojen nousu vähentää velkaantuneiden kotitalouksien käytettävissä olevia tuloja, mutta onko sillä vaikutusta yksityiseen kulutukseen tai säästämiseen? Perinteisesti talousteoriassa rahapolitiikan oletetaan vaikuttavan yksityiseen kulutukseen ns. kulutuksen elinkaarihypoteesin (Life-cycle hypothesis) mukaisesti. Elinkaarihypoteesin mukaan kuluttajat tasoittavat kulutustaan

elinkaarensa eri vaiheissa lainaamalla ja säästämällä, jolloin kulutuksen ei tarvitse riippua kullakin ajanhetkellä käytettävissä olevista tuloista.

Jo 1980-luvulta alkaen empiirisissä makrotason tutkimuksissa kuitenkin havaittiin, että yksityisen kulutuksen muutokset noudattelevat suurelta osin ennakoitavia käytettävissä olevien tulojen muutoksia, ja että reaalikoron muutosten välitön vaikutus kulutukseen on melko pieni (esim. Campbell et al. 1989). Myös Suomessa on koko kansantalouden tasolla vaikeaa nähdä korkotason vaikuttavan erityisen negatiivisesti yksityiseen kulutukseen. Korkean korkotason vuosina 2000–2008 yksityisen kulutuksen keskimääräinen kasvuvauhti oli noin 3 prosenttia, kun taas matalan korkotason vuosina 2012–2019 yksityinen kulutus kasvoi keskimäärin vain prosentin vuosivauhdilla.

Kotitaloustason aineistoihin perustuvat tutkimukset ovat viime vuosina lisänneet ymmärrystä korkotason vaikutuksista kotitalouksiin. Cloyne et al. (2020) havaitsevat Yhdysvaltojen ja Ison-Britannian kotitalousaineistojen pohjalta, että yksityinen kulutus reagoi korkotason (tarkemmin korkosokkien) muutoksiin pääosin asunovelallisten kotitalouksien kautta. Asunovelattomat omistusasujat eivät muuta kulutustaan lainkaan korkotason muuttuessa ja vuokralla asuvat muuttavat kulutustaan selvästi vähemmän kuin asunovelalliset.

Holm et al. (2020) havaitsevat Norjan kotitalouskohtaiseen rekisteriaineistoon perustuvassa tutkimuksessa, että kotitalouden likvidin varallisuuden, kuten pankkitalletusten, määrä vaikuttaa merkittävästi korkoreaktioon. Korkotason noustessa kotitaloudet, joilla on vähemmän likvidiä varallisuutta vähentävät kulutustaan. Tähän ryhmään kuuluu 75 prosenttia kotitalouksista. Sen sijaan ylin likvidivarallisuuden kvartiili, eli varakkaimmat 25 prosenttia kotitalouksista, lisäävät kulutustaan ensimmäisen vuoden aikana korkosokin jälkeen, sillä heidän käytettävissä olevat tulonsa lisääntyvät korkotason noustessa. Kun koron nostosta on kulunut 4-5 vuotta, sekä käytettävissä olevat tulot että kulutus ovat kuitenkin laskeneet kaikissa varallisuusluokissa.

Molemmat em. kotitalouskohtaiseen aineistoon perustuvat tutkimukset antavat tukea näkemykselle, jonka mukaan korkotason muutos vaikuttaa yksityiseen kulutukseen pääasiassa suoraan käytettävissä olevien tulojen kautta, eikä niinkään elinkaarihypoteesin oletaman intertemporaalisen substituution välityksellä.

Felici et al. (2022) tutkivat mikrotason kyselyaineistolla nimelliskorkojen vaikutusta kotitalouksien säästämissäpäätöksiin. Tulokset viittaavat siihen, että nimelliskorolla on selvästi suurempi vaikutus kotitalouksien säästämissäpäätöksiin kuin reaalikorolla. Etenkin korkeilla nimelliskorkotasolla korkojen nousu lisää

säästämisaikeita, mutta matalilla nimelliskoron tasoilla korkojen muutoksilla ei ole suurta vaikutusta säästämisaikeisiin.

Näin ollen viimeaikaisen nimelliskorkojen nopean nousun voisi olettaa alkuvaiheessa vähentävän etenkin asunovelallisten kotitalouksien tuloja ja sitä kautta myös kulutusta. Toisaalta pienituloisimmat, joilla ei ole asuntolainaa eikä likvidejä rahoitusvaroja, eivät välttämättä muuta käyttäytymistään lainkaan korkojen nousun takia, mutta reagoivat toki hintojen ja vuokrien nousuun. Lisäksi suurituloiset kotitaloudet, joilla on paljon likvidejä rahoitusvaroja, voivat jopa lisätä kulutustaan korkojen noustessa. Säästäminen voi vähitellen lisääntyä, jos työllisyystilanne pysyy hyvänä ja palkkasumman kasvu kompensoi korkojen nousun aiheuttaman kuopan kotitalouksien käytettävissä olevissa tuloissa.

Lähteet:

Kotitalouksien velkaantuminen ja korkojen nousu - työryhmän raportti.

Valtiovarainministeriön julkaisuja – 2023:34.

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-250-5>

Campbell, J. & G. Mankiw. 1989. Consumption, income and interest rates: Reinterpreting the time series evidence. NBER Macroeconomics Annual 4, 185–216.

Cloyne, J, C Ferreira, and P Surico. 2020. Monetary policy when households have debt: New evidence on the transmission mechanism. The Review of Economic Studies 87 (1): 102–129.

Felici, Kenny ja Friz. 2022. Consumer savings behavior at low and negative interest rates. Discussion paper 172. European Commission.

Holm, M B, P. Paul, and A. Tischbirek. 2020. The Transmission of Monetary Policy under the Microscope. Federal Reserve Bank of San Francisco Working Paper 2020-03.

1.3.2 Julkinen kulutus

Kansantalouden tilinpidon ennakkotietojen perusteella julkisen kulutuksen kasvu hidastui vuonna 2022 2,9 prosenttiin. Kasvun hidastuminen aiheutui mm. covid-19-epidemian aiheuttamien lisämenojen pienentymisestä.

Julkisen kulutuksen kasvun arvioidaan hidastuvat 1,2 prosenttiin vuonna 2023. Monia määräaikaista menolisäyksiä lakkaa hallituskauden päättymisen vuoksi, mutta toisaalta viime vuodelta siirtyi paljon määrärahoja kuluvalle vuodelle. Lisäksi kulutuksen kasvua ylläpitävät ikäsidonnaisten menojen kasvu, hyvinvointialueiden toiminnan aloittamisesta ja järjestäytymisestä aiheutuvat muutuskustannukset sekä Venäjän hyökkäyssodasta johtuva varautumisen ja maahanmuuttomenojen kasvu.

Julkisen kulutuksen kasvun hidastuminen jatkuu edelleen vuonna 2024 mm. EU:n elpymis- ja palautumistukivälineellä (RRF) rahoitettavien kulutusmenojen etupainotteisuuden ja hyvinvointialueiden aloittamisesta ja järjestäytymisestä aiheutuvien muutuskustannusten pienenemisen vuoksi.

Kulutuksen kasvun arvioidaan kiihtyvän hieman vuonna 2025. Kasvua vauhdittaa esimerkiksi kotoutumismenojen arvioitu kasvu. On kuitenkin selvää, että uuden hallituksen päätökset voivat vaikuttaa julkisen kulutuksen kehitykseen merkittävästi.

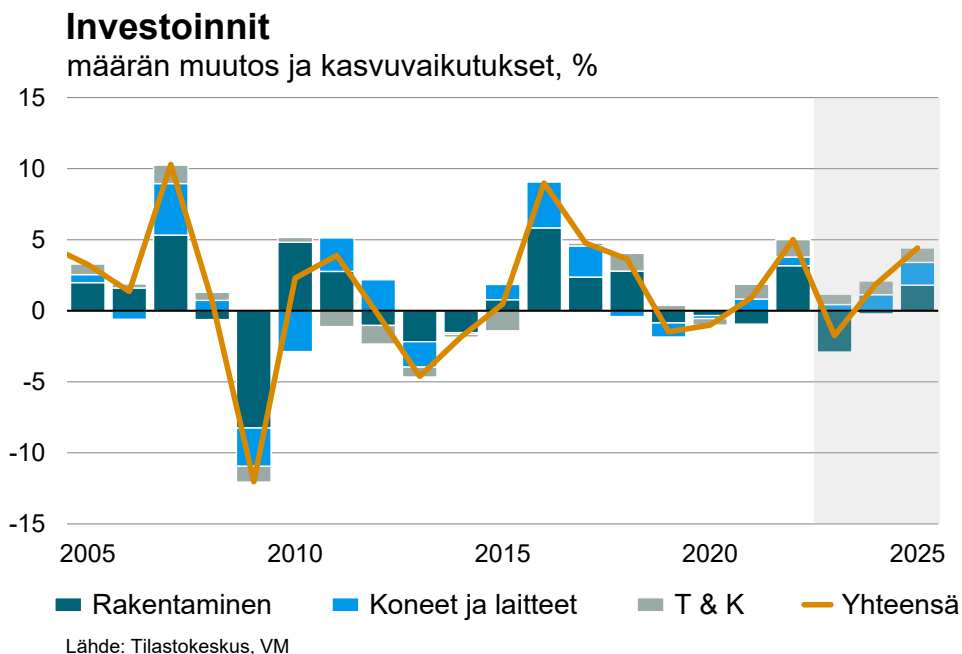
Julkisen kulutuksen arvoa nostaa ennustevuosina etenkin hintojen ripeä kasvu. Kiihtynyt inflaatio ei ole vielä täysin välittynyt julkisen kulutuksen hintaan mm. pitkien ostopalvelusopimusten vuoksi, joten hintojen nousu välittyy julkiseen talouteen osin viiveellä. Lisäksi julkisen talouden henkilöstökustannukset kasvavat ripeästi viime vuosia selvästi suurempien palkankorotusten vuoksi.

1.3.3 Yksityiset investoinnit

Korkojen nousu on hidastanut asuntokauppaa huomattavasti, mikä näkyy asuinrakentamisen voimakkaana laskuna. Muu rakentaminen vaimentaa kuitenkin koko rakentamisen laskua. Talouskasvun pysähtyminen ja korkojen nousu ovat vähentäneet myös kone- ja laiteinvestointeja, mutta vihreä siirtymän investoinnit ovat vauhdittamassa investointeja merkittävästi tulevina vuosina.

Vuoden 2023 ensimmäisellä neljänneksellä yksityiset investoinnit alenivat 2,6 prosenttia. Kokonaisuudessaan investoinnit vähenivät 3,0 prosenttia ja selvää supistumista edelliseen periodiin verrattuna tapahtui niin rakennus- kuin kone-, laite- ja kuljetusvälineinvestoinneissa.

Yksityisten investointien ennustetaan vähenevät 3,1 prosenttia vuonna 2023, mutta kääntyvän jälleen 1,5 prosentin kasvuun vuonna 2024. Vuonna 2025 yksityisten investointien odotetaan kasvavan 2,5 prosentilla.. Yksityisten investointien keskimääräinen kasvuvauhti on koko ennustejaksolla keskimäärin 1 prosentin. Kiinteiden investointien suhde BKT:hen pysyy 24 prosentissa. Yksityisten investointien osuus BKT:sta on noin 20 prosenttia.

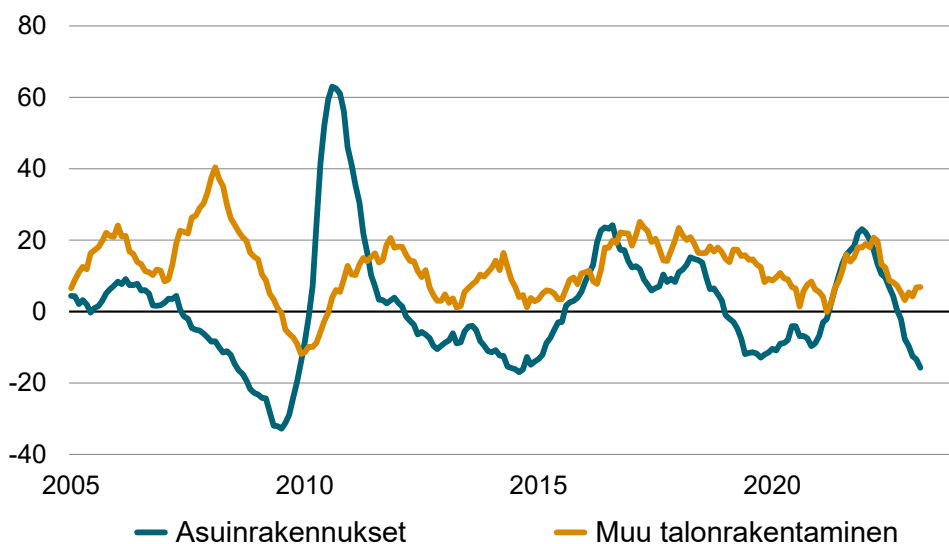
Investoinneista noin puolet syntyy rakentamisesta ja useita rakennushankkeiden aloituksia on lykätty huonon asuntomarkkinatilanteen vuoksi. Asuntorakentaminen on hidastunut jo vuoden 2022 alusta lähtien, mutta varsinkin viime vuoden loppupuolelta sekä aloitusten että rakennuslupien määrä on pudonnut selvästi.

Viime vuonna asuininvestoinnit kasvoivat vielä 7 prosenttia. Viime vuosien vilkas rakentaminen ja nopeasti muuttunut toimintaympäristö ovat kriisiyttäneet uusien asuntojen myyntiä ja lisänneet myymättömien asuntojen varastoa. Tämä vaikeuttaa uusien asuntojen rakentamisen aloitusta ja vähentää asuininvestointeja tänä vuonna.

Asuinrakennusinvestoinnit vähenevät vuosina 2023 ja 2024 ja palautuvat kasvuun vuonna 2025. Vuodelle 2023 pudotusta ennakoidaan 7,0 prosenttia ja vuodelle 2024 4,0 prosenttia. Vaikka asuntorakentamisen ennusteeseen sisältyy riski vielä suuremmasta pudotuksesta, on asuinrakentamiselle edelleen kysyntää. Sekä kaupungistuminen että maahanmuutto ylläpitävät asuntotuotantarvetta. Ennustejakson loppupäässä asuntoaloitusten määrä palautuu lähemmäksi pitkän aikavälin keskiarvoa.

Korjausrakentaminen ylläpitää investointeja, mutta myös sen kasvu on hidastumassa. Korjausrakentamisen potentiaali on erityisesti energiatarkeissa, mutta taloustilanne rajoittaa hankkeiden toteuttamista.

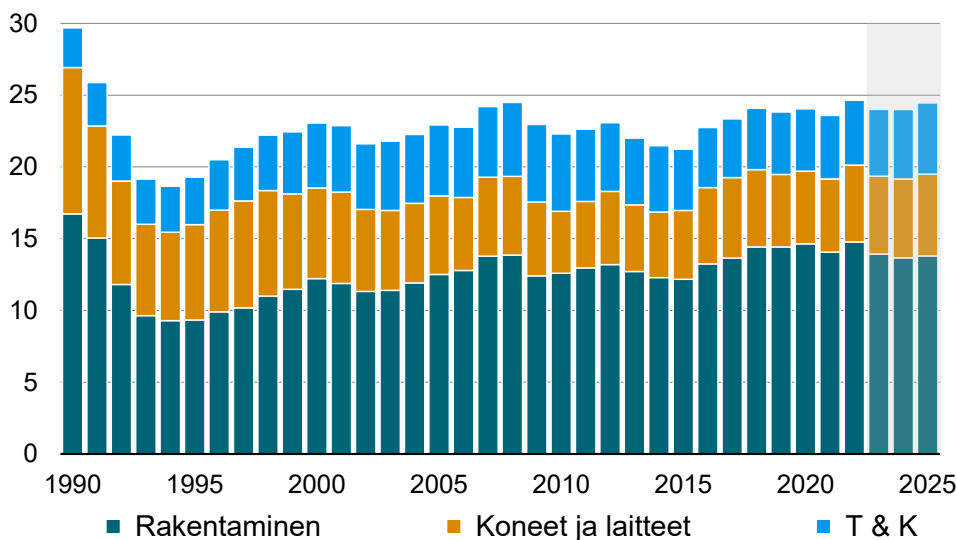
Uudisrakentamisen volyymi-indeksi muutos vuodentakaiseen, %

Lähde: Tilastokeskus

Muut talonrakennusinvestoinnit ovat olleet lievässä laskussa viimeisen kolmen vuoden aikana. Muihin talonrakennusinvestointeihin sisältyy niin teollisuus-, varasto- kuin liikerakennuksia. Toimitilarakentamisen suhteen odotukset ovat kuitenkin positiivisemmat verrattuna asuinrakentamiseen ja käännettä kasvuun ennakoidaan jo vuodelle 2024. Toimitilarakentamisen investointihankkeisiin vaikuttaa taloudessa vallitseva epävarmuus sekä heikot kasvunäkymät. Muiden talonrakennusinvestointien ennakoidaan vähenevän tänä vuonna 2 prosenttia ja kääntyvän noin 2 prosentin kasvuun vuonna 2024 ja 0,5 prosentin kasvuun vuonna 2025. Maa- ja vesirakentamisen pudotus seuraa muun rakentamisen vähentymistä ja erityisesti tuulivoimaloiden rakentamiskehitystä.

Investoinnit suhteessa BKT:hen, %

Lähde: Tilastokeskus, VM

Kysynnän heikentyessä ja korkojen noustessa myös kone- ja laiteinvestointien määrä on kääntynyt laskuun kapasiteetin käyttöasteen laskun myötä. Tuotannolliset investoinnit vähenevätkin tänä vuonna. Investointinäkymät ovat kuitenkin hyvät, sillä Suomen hintakilpailukyky on kunnossa ja näkymät halvan puhtaan energian tuotannolle ovat valoisat. Vihreään siirtymään liittyviä investointisuunnitelmia

onkin poikkeuksellisen paljon. Niiden pääseminen vauhtiin kasvattaa investointeja merkittävästi jo vuonna 2025, vaikka suurin osa hankkeista toteutuukin vasta myöhemmin vuosina.

Elinkeinoelämän keskusliiton (EK) seurannan mukaan vihreän siirtymän investointisuunnitelmia Suomeen on tiedossa noin 90 mrd. euron edestä. Suurin osa näistä suunnitelmista jää luultavasti toteutumatta, mutta suuria investointisuunnitelmia on nyt huomattavasti enemmän kuin yleensä. Jos edes viidennes suunnitelluista investoinneista toteutuisi tällä vuosikymmenellä tarkoittaisi se noin 3 mrd. euron lisäystä investointeihin vuosittain eli noin prosentin suhteessa BKT:hen. Toteutusaan suurin osa investoinneista ajoittuisi vuosikymmenen loppupuolelle. Investointisuunnitelmista suurin osa liittyy tuulivoimaan ja sitä hyödyntävään vedyn tai teräksen tuotantoon.

Tutkimus- ja tuotekehitysinvestoinnit ovat kasvaneet viime vuosina noin 6 prosentin vauhtia ja kasvu jatkuu ennustevuosina, mutta hidastuen. Kasvua tukee tavoite nostaa Suomen T&K-rahoitus 4 prosenttiin suhteessa BKT:hen vuoteen 2030 mennessä. Käytännössä kasvua tukevat vuoden 2023 alussa voimaan tullut T&K-menojen verovähennys sekä EU:n elpymis- ja palautumistukivälineestä maksettavat tuet ja lainat. Tutkimus- ja tuotekehitystä lisäävät myös vihreä siirtymä ja teknologiamuros, joka muuttaa tuotantotapoja.

Taulukko 8. Kiinteät investoinnit pääomatavaratyypeittäin

	2021	2020	2021	2022	2023**	2024**	2025**
	osuus, %	määrän muutos, prosenttia					
Talorakennukset	50,7	-2,4	-0,4	3,0	-5,0	-1,6	2,3
asuinrakennukset	29,6	-3,2	2,8	7,0	-7,0	-4,0	1,0
muut talorakennukset	21,1	-1,5	-4,7	-2,6	-2,0	2,0	4,0
Maa- ja vesirakennukset	8,9	10,7	-7,5	18,4	-4,0	5,0	7,0
Koneet ja laitteet	21,6	-1,0	3,9	2,8	2,0	5,0	7,0
T&K-investoinnit ¹	18,8	-2,5	5,8	6,5	4,0	5,0	5,0
Yhteensä	100,0	-1,0	0,9	5,0	-1,7	1,9	4,4
yksityiset	82,3	-3,3	4,1	6,1	-3,1	1,5	2,5
julkiset	17,7	9,3	-11,8	-0,0	5,1	3,6	12,8
Investointien hinta, yhteensä	2,3	1,2	2,3	5,9	3,6	1,7	1,8
		prosenttia					
Investointien osuus bruttokansantuotteesta (käypiin hintoihin)							
Kiinteät investoinnit		24,0	23,6	24,6	24,0	24,0	24,5
yksityiset		19,2	19,4	20,5	19,7	19,6	19,6
julkiset		4,8	4,2	4,1	4,3	4,4	4,9

¹ Sisältää henkiset omaisuustuotteet ja kasvatettavat varat

Vaihtoehtoilaskelma – Investointiennusteeseen liittyvät merkittäviä riskejä

Yksityisten investointien ennustetaan vähenevän vuonna 2023 korkojen nousun ja talouden näkyviin liittyvän epävarmuuden johdosta. Seuraavana vuonna investoinnit kääntyvät kasvuun ja kasvu nopeutuu ennustejakson loppua kohti. Tämän ennusteen toteutumiseen liittyy kuitenkin sekä ala- että yläsuuntaisia riskejä, joilla toteutuessaan olisi vaikutusta myös bruttokansantuotteeseen. Tässä kehikossa esitellään VM:n kansantalousosasaston makrotalouden mallilla (nk. Kooma-malli) tehdyt laskelmat kahdelle skenaariorille, joista toisessa toteutuvat alasuuntaiset riskit ja toisessa yläsuuntaiset. Näitä skenaarioita verrataan perusuraan, eli tässä katsauksessa esitettyyn ennusteeseen.

Alasuuntaiset riskit kumpuavat erityisesti asuinrakentamisesta, jonka näkymiä painavat uusien osakehuoneistojen hintojen lasku, asuntorakentamisen aloitusten vähentyminen ja asuntokaupan hidastuminen. On riski, että asuntorakentamisen reaktio heikentyneeseen markkinatilanteeseen on ennusteen perusuraa voimakkaampi kuluvana ja tulevana vuonna.

Investointiennusteen yläsuuntaiset riskit puolestaan kumpuavat vihreään siirtymään liittyvistä investoinneista, joita on Elinkeinoelämän keskusliiton kyselyn mukaan suunniteltu jopa yli 90 mrd. euron edestä kuluvalla vuosikymmenelle. Mikäli vaikkapa viidesosa suunnitelmista toteutuisi, nousisivat yksityiset investoinnit loppuvuosikymmenen aikana vuosittain keskimäärin noin 3 mrd. eurolla. Ennusteen perusurassa näitä investointeja on vuosittain noin 1-2 mrd. euron edestä.

Yksityiset investoinnit muodostavat lähes viidenneksen kotimaisesta loppukysynnästä. Muutokset investointien määrässä välittyvät sekä kotimaiseen tuotantoon että tuontikysyntään. Investointien tuontiosuus onkin korkea, mikä vaimentaa investointien muutoksen vaikututusta bruttokansantuotteen muutoksiin.

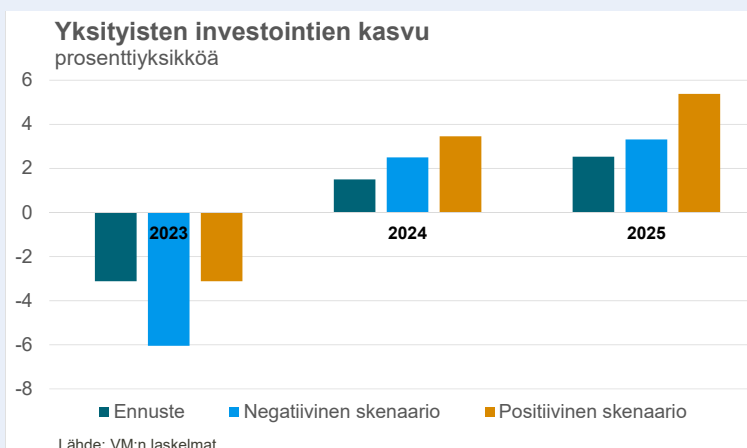
Negatiivisen riskin skenaariossa asuntorakentamisen määrä on vuosina 2023 ja 2024 10 prosenttia ja 7 prosenttia vähäisempää kuin ennusteen perusurassa, minkä seurauksena yksityisten investointien määrä olisi 3 prosenttia ja 2 prosenttia ennusteen perusuraa matalammalla tasolla vuosina 2023 ja 2024 vastaavasti. Positiivisen riskin skenaariossa yksityiset investoinnit ovat vuonna 2024 2 prosenttia ja vuonna 2025 5 prosenttia, eli noin 1 mrd. euroa ja 3 mrd. euroa suuremmat kuin ennusteen perusurassa.

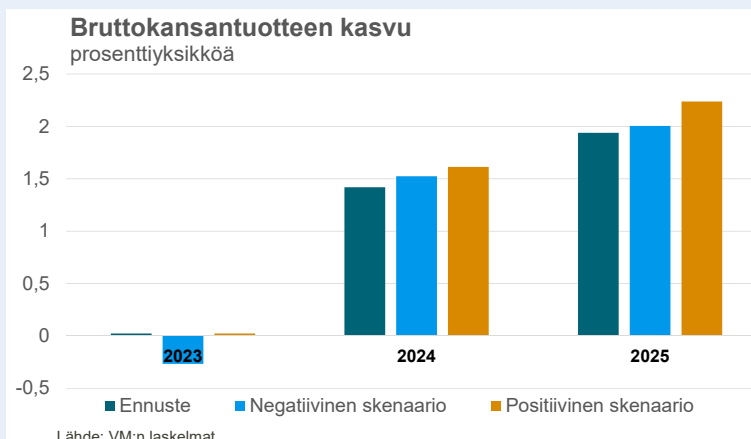
Negatiivisessa skenaariossa investointien vähentyminen vähentäisi yhtäältä kotimaista taloudellista aktiviteettia, mutta toisaalta vapauttaisi resursseja yksityiseen kulutukseen ja vähentäisi tuontituotteiden tarvetta.

Asuinrakennusinvestointien perusuraa voimakkaampi vähentyminen vuonna 2023 hidastaisi bruttokansantuotteen kasvua, mutta asuinrakennusinvestointien elpyminen kohti perusuraa vuodesta 2024 lähtien nopeuttaisi investointien ja kokonaistuotannon kasvua suhteessa ennusteen perusuraan vuosina 2024 ja 2025. Investointien vähentymisen seurauksena bruttokansantuote olisi vuonna 2023 0,3 prosenttia ja vuonna 2024 0,2 prosenttia perusuraa matalammalla tasolla, mikä tarkoittaisi bruttokansantuotteen kasvun hidastumista noin 0,3 prosenttiyksiköllä vuonna 2023, mutta nopeutumista 0,1 prosenttiyksiköllä vuonna 2024. Markkinoiden oletetaan laskelmassa vakautuvan vuoteen 2026 mennessä, jolloin sekä yksityiset investoinnit että bruttokansantuote palaisivat ennusteen perusuralle. Investointien vähentyminen vähentäisi työllisyyttä noin 5 000 hengellä vuonna 2023, mutta vaikutus poistuisi investointien elpyessä vuonna 2026.

Positiivisessa skenaariossa vihreään siirtymään liittyvien investointien kasvu kasvattaisi yksityisiä investointeja, kotimaista taloudellista aktiviteettia ja tuontia ulkomailta. Kotimaisen kysynnän kasvu lisäisi kuitenkin kotimaisia hintapaineita, mikä heijastuisi mm. viennin hienoisena vähentymisenä. Skenaariossa bruttokansantuote olisi vuonna 2024 liki 0,2 prosenttia ja vuonna 2025 noin 0,5 prosenttia ja vuonna 2026 0,3 prosenttia korkeammalla tasolla kuin ennusteen perusurassa. Työllisyyttä investointien kasvu lisäisi väliaikaisesti enimmillään noin 5 000 hengellä.

Kuvio 1. Yksityisten investointien määrän kasvu ennusteessa ja riskiskenaarioissa.

Kuvio 2. Bruttokansantuotteen määrän kasvu ennusteissa ja riskiskenaarioissa.

1.3.4 Julkiset investoinnit

Julkisten investointien BKT-osuus oli viime vuonna 3,9 prosenttia, mikä on lähellä pitkän ajan keskiarvoa. Vaikka julkisyhteisöjen alijäämä rajoittaa investointimahdollisuuksia, investointiasteen arvioidaan kasvavan. Suomen julkisten investointien BKT-suhde on suurempi kuin EU-maissa keskimäärin.

Valtion investointeja pitää yllä kyberturvallisuuden, rajavalvonnan ja maanpuolustuksen vahvistaminen, sekä RRF-investointirahoitus. Lisäksi T&K-rahoituslaki lisää tuntuvasti valtiohallinnon investointeja vuodesta 2024 alkaen vuoteen 2030 saakka. Vuonna 2025 on odotettavissa ensimmäiset ilmavoimien monitoimihävittäjien toimitukset, joiden siivittämänä julkiset investoinnit kasvavat huomattavasti aiemmasta.

Paikallishallinnossa investointipaineet jatkuvat väestön muuttoliikkeen ja rakennuskannan korjaustarpeiden vuoksi. Sosiaali- ja terveydenhuollon investointihankkeiden määrä jatkuu edelleen suurena.

Uuden hallituksen päätökset voivat vaikuttaa huomattavasti julkisten investointien kehitykseen tulevina vuosina.

1.4 Kotimainen tuotanto

1.4.1 BKT

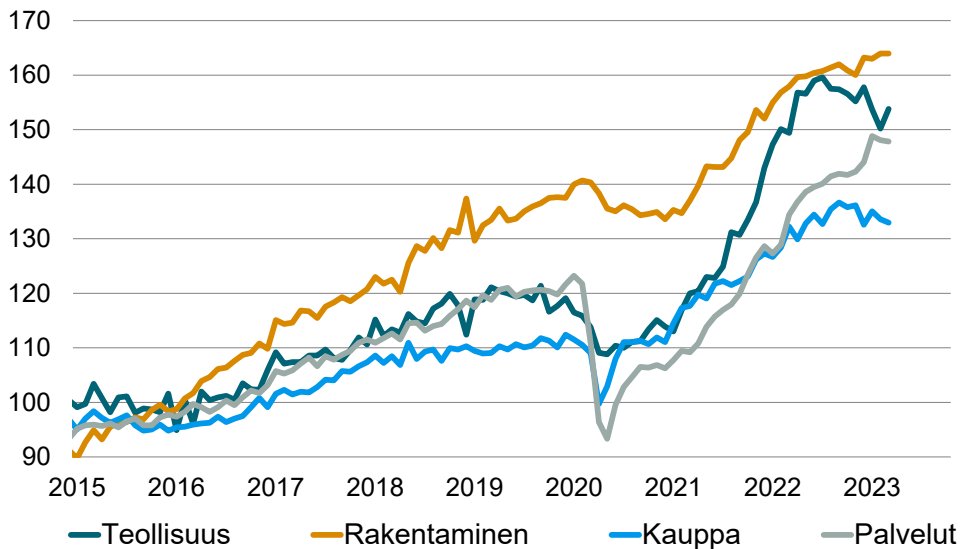
Vuoden 2022 loppupuoli näkyi tuotannon vähenemisenä lähes kaikilla toimialoilla. Koko vuoden osalta BKT kasvoi 2,3 prosenttia edelliseen vuoteen verrattuna. Tänä vuonna ensimmäinen vuosineljännes korjasi hieman tilannetta viimeiseen neljännekseen verrattuna. Toimialojen arvonlisällä mitattuna tuotanto kasvoi 0,4 prosenttia. Teollisuuden toimialoista etenkin metalliteollisuus kasvoi. Metsä- sekä sähkö- ja elektroniikkateollisuuden tuotanto sen sijaan väheni. Rakentamisen volyyymi pieneni. Palveluiden tuotannossa pysyttiin positiivisella uralla, vaikka joillakin toimialoilla, kuten kaupan ja liikenteen alalla sekä rahoitus- ja vakuutustoimialalla tuotanto väheni. Majoitus- ja ravintola-ala kasvoi selvästi. Tuotannon kasvu jatkui informaation ja viestinnän sekä liike-elämän palveluiden toimialalla.

Hintojen nousu on jatkunut kaikilla teollisuuden toimialoilla, erityisesti kemianteollisuudessa, mutta myös maa- ja metsätaloudessa, energiahuollossa ja liikenteessä. Kustannustason nousu on siirtynyt lopputuotteiden hintoihin ja toimialojen tuotannon arvoon, mikä ei välttämättä kerro vielä volyymin eikä kannattavuudenkaan muutoksista. Raaka-aineiden ja energian hinnan lasku eivät vielä näy toimialojen hinnoittelussa. Se, näkyykö hintojen nousu yritysten kannattavuudessa, riippuu toimialasta ja niiden kustannusrakenteesta ja kilpailutilanteesta. Poikkeuksena toimialoista ovat metsäteollisuus, rakentaminen ja eräät palvelut, kuten kiinteistöala sekä informaatio- ja viestintä, joissa toimialoittain tarkastellut hinnat ovat viime vuoden aikana alentuneet.

Koko viime vuoden osalta arvonlisä kasvoi 2,5 prosenttia. Eniten kasvua toteutui metalliteollisuudessa (7,7%) ja sähkö- ja elektroniikkateollisuudessa (9,5%) sekä palveluista informaatio- ja viestintäpalveluissa (7,3%). Eniten pudotusta tuli maataloudessa (-6,3%), metsäteollisuudessa (-4,0) ja kaupan toimialalla (-7,2%). Kun näitä lukuja verrataan alkuvuoden neljänneksen lukuihin, voi taustalla nähdä sekä metsäteollisuuden rakenteellisia muutoksia tai suhdanteista johtuvia kysynnän vaihteluita kuten sähkö- ja elektroniikkateollisuudessa.

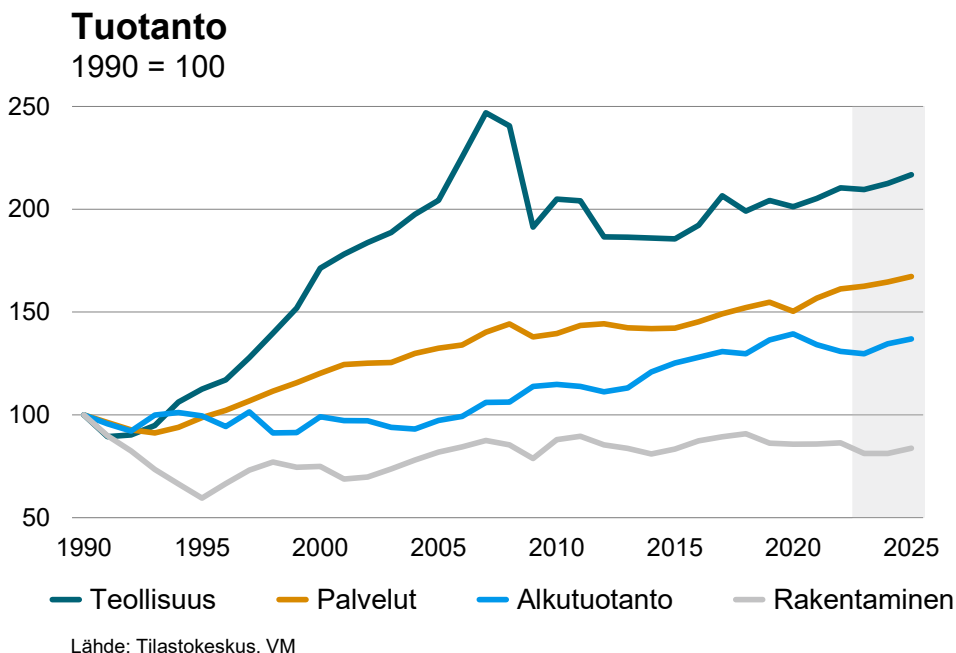
Päätoimialojen liikevaihdon kehitys

2015 = 100, kausitasoitettu

Lähde: Tilastokeskus

Vuonna 2023 tuotannon kasvu vaimenee ja vaihtelut teollisuuden toimialojen sisällä jatkuvat. Palveluiden kasvu ei enää ylläpidä talouden kasvua. Bruttokansantuotteen kasvun ennakoitaan pysähtyvän. Epävarmuus Suomen keskeisillä vientimarkkinoilla, erityisesti Saksassa ja Ruotsissa jatkuu, mikä vaikuttaa erityisesti energiantensiivisiin toimialoihin, kuten kemianteollisuuteen ja energiahuoltoon. Vientiteollisuudessa näkymät ovat hintatason osalta vakiintumassa ja raaka-aineiden hintojen oletetaan kääntyvän laskuun. Kielteisimmät näköalat vuodelle 2023 ovat kaupan ja erityisesti rakentamisen alalla, mikä heijastuu myös liikenteeseen sekä rahoitus- ja vakuutustoimintaan.

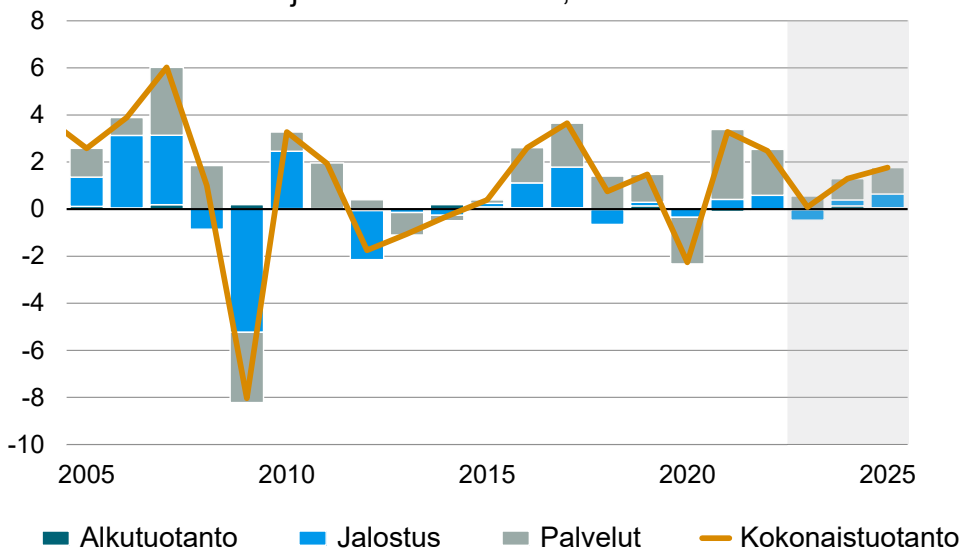

Teollisuuden tuotanto vähenee vuonna 2023 noin 0,4 prosenttia. Tämä on hieman pienempi negatiivinen luku kuin mitä aiemmin oletettiin johtuen suhteellisen hyvistä tilauskannoista ja luottamusluvusta. Rakentamisen ennustetta on sen sijaan korjattu alaspäin -6,0 prosenttiin ja tämä sisältää alasuuntaista riskiä, mikäli korjausrakentamisella ja toimitilarakentamisella ei saada korvattua vähenevää asuntorakentamista. Alkutuotannossa erityisesti runsas puunkäyttö palauttaa maa- ja metsätalouden yhteenlasketun tuotannon tason plussan puolelle. Palveluiden kasvu hidastuu 0,8 prosenttiin.

Vuonna 2024 talouskasvun ennakoidaan palautuvan 1,3 prosenttiin arvonlisällä mitattuna. Tehdasteollisuus elpyy muuta taloutta nopeammin, kun vientimarkkinat elpyvät. Palvelutuotanto elpyy, jos kuluttajien luottamus ja ostovoima palautuvat. Liike-elämän palvelut seuraavat muun teollisuuden vanavedessä. Metsätalouden tuotannon kasvun uskotaan vauhdittavan alkutuotannon elpymistä. Rakennustuotannon kasvun käynnistyminen voi viivästyä asuntojen liikatarjonnan vuoksi vielä vuoteen 2025.

Vuonna 2025 talouskasvun oletetaan kurovan umpeen kasvupotentiaalin, mikä lisää hieman talouskasvua. Tuottavuuden kasvuun ei ole ennakoitu parantumista.

Kokonaistuotanto toimialoittain määrän muutos ja kasvuvaikutukset, %

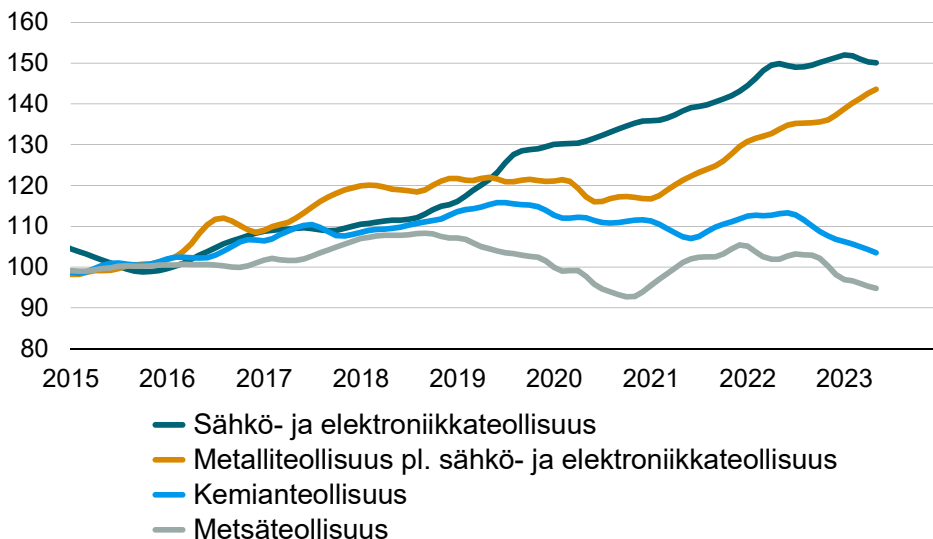
Lähde: Tilastokeskus, VM

1.4.2 Jalostus

Heikkenevät suhdanteet ovat näkyneet teollisuuden tilauskirjoissa. Tilausten määrät ovat vähentyneet loppuvuodesta 2022 alkaen. Tämä ennakoii myös tuotannon laskua, mutta tuotannon volyymi-indeksin mukaan viimeisimmät havainnot kertovat tuotannon kasvusta. Viime vuoteen verrattuna tuotanto on laskenut lähes kaikilla päätoimialoilla. Myös odotuksilla arvioituna teollisuuden suhdanteet ovat negatiiviset. Vielä viime vuoden puoleen väliin asti teollisuuden odotukset olivat korkealla, mutta sen jälkeen on tapahtunut negatiivinen käänne odotuksissa. EK:n tiedustelujen mukaan varastot ovat edelleen normaalitasoa suuremmat, mikä osaltaan ennakoii tuotannon vähenemistä.

Teollisuustuotannon volyyymi-indeksi toimialoittain

2015 = 100, trendi

Lähde: Tilastokeskus

Metsäteollisuus kärsii alan huonoista vintinäkömistä ja korkeista kustannuksista. Sopeutumistarpeita ennakoidaan erityisesti sahoille ja paperiteollisuuteen. Sahojen toimintaan vaikuttaa myös rakentamisen väheneminen. Sellun tuotanto on kuitenkin kasvamassa lisääntyvän kapasiteetin myötä, kun Kemissä käynnistyy kesän jälkeen uusi biotuotetehdas. Kokonaisuudessaan metsäteollisuudelle ennakoidaan tuotannon vähenemistä. Metsäteollisuuden viennin päämarkkina-alue on Eurooppa ja erityisesti Saksa. Sellun vientimarkkina on myös Kiina ja sellun hintataso on kääntynyt laskuun. Sellun vientihinta on kuitenkin edelleen korkealla tasolla.

Kemianteollisuuden näkymät ovat pysyneet alavireisinä. Tuotanto vaihtelee vuosittain voimakkaasti ja koko toimialan tasolla tuotannon volyymit ovat alentuneet viime vuosina. Tilauskanta ja viennin volyyymi ovat laskussa. Toimialan omien näkemysten mukaan alan pohjakosketus on kuitenkin saavutettu. Vientihinnat ovat nousseet viime vuoden lopulle asti, mutta kääntyneet laskuun tänä vuonna. Kohonneet energian hinnat näkyvät energiaintensiivisellä toimialalla ja Venäjän hyökkäyssota vaikuttaa toimialaan merkittävästi. Toimialan suhdanneodotukset ovat laskusuunnassa kuluvalle vuodelle.

Metalliteollisuudessa, ml. metallien jalostus ja kone- ja metallituoteteollisuus, tuotanto on säilynyt korkealla tasolla huolimatta haastavasta maailmanmarkkinatilanteesta. Tämä kertoo toimialan hyvästä kilpailukyvyistä. Vaihtelut ovat kuitenkin suuria, kun tarkastellaan erikseen metallien jalostusta ja metallituotteiden, ml. koneet ja laitteet ja kulkuneuvot, valmistusta. Metallien jalostuksessa energian ja sähkön hinta ajavat tuotantokustannuksia, kun taas metallituotteissa raaka-aineiden hintakehityksellä on suuri vaikutus valmistuksen kustannuksiin ja kilpailukykyyn. Myös sähkö- ja elektroniikkateollisuus on tärkeä vientitoimiala. Viime vuonna toimiala vielä kasvoi hyvin, mutta tänä vuonna toimialalle ennakoitaan lievästi supistuvaa tuotantoa.

Teollisuuden suhdannebarometri kertoo nopeasta odotusten heikkenemisestä vuoden 2022 jälkimmäisellä puoliskolla. Odotukset kevään 2023 aikana ovat tasaantuneet, mutta käännettä parempaan ei vielä ole odotettavissa.

Tehdasteollisuuden suhdannenäkymiä kuvastaa kyselyissä esiin nouseva epävarmuus vientikysynnästä. Vientimarkkinoiden kehitys riippuu suuresti niiden investointi-ilmapiiristä ja luottamuksesta. Myös kapasiteetin tuomat rajoitteet nousevat esiin. Vaikka vientinäkymät ovat odotusten mukaan paranemassa vuonna 2023, ennustetaan tehdasteollisuuteen tuotannon lievää alenemista (-0,7 %). Eroja syntyy kuitenkin toimialojen välille. Useat teollisuuden investoinnit valmistuvat ennustejaksolla, mikä näkyy tulevaisuudessa myös tuotannon lisäyksenä.

Rakentaminen

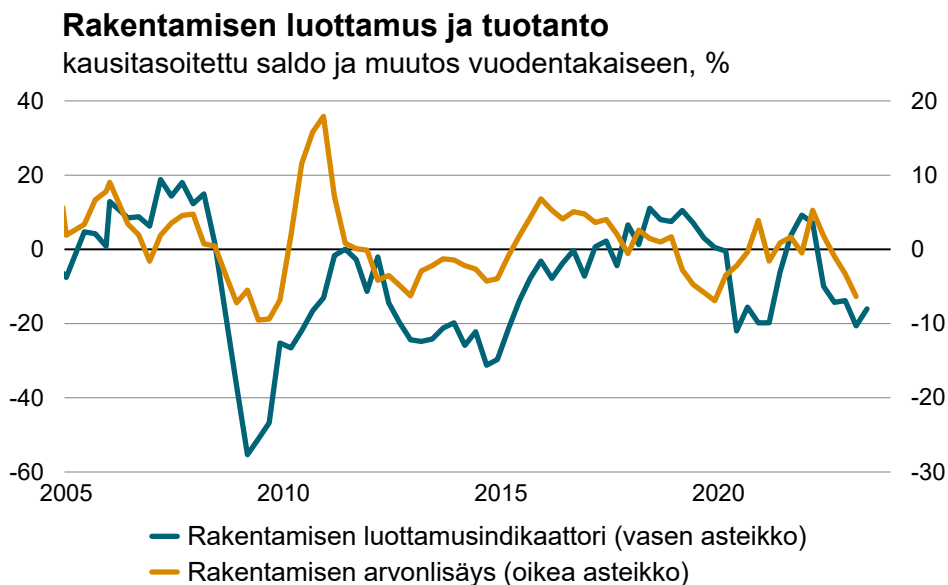
Vuonna 2022 aloitettiin lähes 38 000 asunnon rakentaminen. Edellisenä vuonna oli saavutettu asuntoaloitusten rakentamisen huippu, lähes 47 000 asunnon rakentaminen. Kysynnän romahtaminen tässä tilanteessa on kriisiyttänyt asuntomarkkinoita sekä vanhojen että uusien asuntojen myynnissä. Tällä hetkellä asuntorakentamisen aloittamisia lykätään luvista huolimatta ja varsinkin uusien kerrostaloasuntojen rakentaminen taajamissa on tilanteessa, jossa suurten rakennusyhtiöiden ei kannata käynnistää uusia hankkeita.

Ennakoinnit tämän vuoden aloitusten määrästä ovat pudonneet kevään kuluessa alaspäin. Vielä alkuvuodesta asuntoaloituksia ennakoitiin alkavan yli 30 000, tällä hetkellä synkimmät arviot ovat jääneet lähelle 20 000 asuntoa. VM:n rakennusalan suhdanneryhmässä arvioitiin toukokuussa 2023 päästävän noin 26 000 aloitukseen

kappalemäärissä mitattuna. Tämä ennakoi piristyvää syksyä ja rakennuttajien halua pysyä markkinoilla ja tuotannossa mukana. Tämäntyyppistä viestiä voi lukea myös rakentamisen alan luottamuskyselyistä.

Heikentyneet näkymät ovat vaikuttaneet myös rakennuslupien kehitykseen. Rakennuslupien kuutiomäärä väheni tammi-maaliskuussa 2023 41 prosenttia vuodentakaisesta. Kerrostalorakentamisessa kuutiomäärät vähenivät edellisvuoteen verrattuna 27 prosenttia sekä myönnettyissä rakennusluvuissa että aloitetuissa rakennushankkeissa vastaavana aikana. Kerrostalorakentamisen suosio on jatkunut rakennuttajien piirissä eikä lupahakemuksissa ole reagoitu yhtä nopeasti tilanteen muuttumiseen.

Asuinrakentamisesta noin puolet tulee korjaamisesta ja puolet uudisrakentamisesta. Korjausrakentamisen hidas mutta tasainen kasvu tasapainottaa markkinoita ja korvaa pitkällä tähtäimellä uudisrakentamista. Viime vuoden kustannustason nousu on hankaloittanut myös taloyhtiöiden korjausrakennushankkeita, joten varovaisesti ennakoiden kasvu pysyy n. 1 prosentin vuosikasvussa.

Lähde: Tilastokeskus, Euroopan komissio

Rakentamisen tuotannon ennakoidaan vähenevän tänä vuonna –6,0 prosenttia ja jatkavan samalla tasolla vuonna 2024 ilman kasvua. Näkemys käänteestä tuotannon tasossa on hyvin epävarma ja tälle vuodelle odotukset ovat nopeasti synkentyneet. Tuotannon palautumista täytyy seurata aina syksyyn, jolloin uusien asuntojen tuotantoa voidaan vielä aloittaa. Tuotannon luvuissa tämäkin tulisi näkymään vasta seuraavana vuonna. Vuoteen 2025 mennessä rakennustuotannon oletetaan elpävän uudelleen.

1.4.3 Palvelut

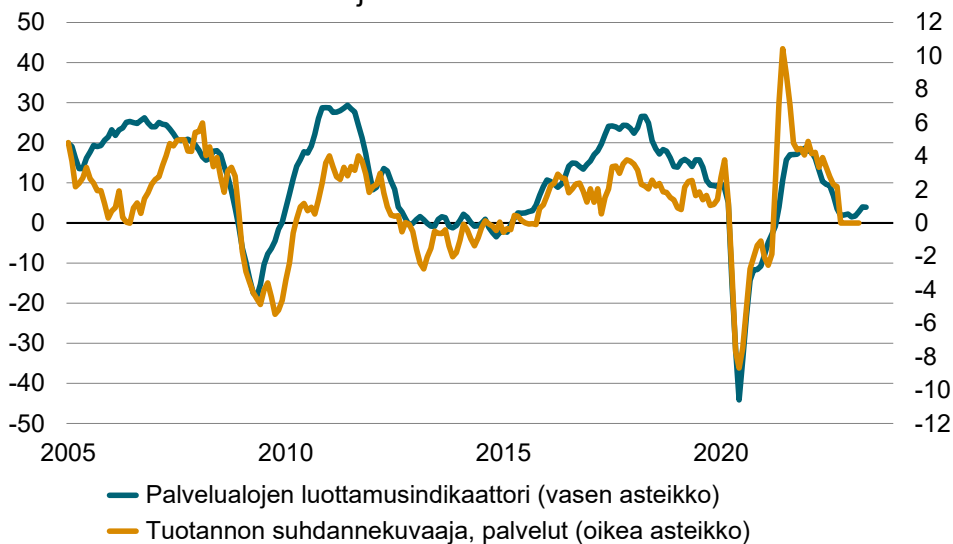
Palvelutuotannon taso säilyi vuonna 2022 positiivisena useimmilla toimialoilla, kuten informaatio- ja viestintätoimialalla. Palvelutoimialoista tuotanto väheni kaupan ja rahoitus- ja vakuutustoimialalla. Matkailu- ja ravitsemusalan tuotanto kasvoi selvästi. Kuljetus- ja varastointialalla tuotanto väheni vuoden 2022 aikana johtuen juuri kaupan ja kulutuskysynnän hiipumisesta.

Suhdannebarometrin mukaan palvelualat arvioivat myynnin edelleen alenevan, kuitenkin niin, että käänne positiiviseksi tulisi jo puolen vuoden kuluessa. Myös palvelualoilla on nähty kysynnän hiipuvan, mikä rajoittaa kasvua aiemman tuotantokapeikon, ammattitaitoisen työvoiman puutteen lisäksi. Tieto- ja viestintäpalvelualalla kasvu on säilynyt tasaisena. Liikenteen toimialalla kustannusten nousu vaikeuttaa toimialan kehitystä selvästi.

Vuodelle 2023 ennakoidaan palveluissa tuotannon kasvun selkeää hidastumista (0,8%).

Palveluiden luottamus ja tuotanto

Kausitasoitettu saldo ja muutos vuodentakaiseen

Lähde: Tilastokeskus, Euroopan komissio

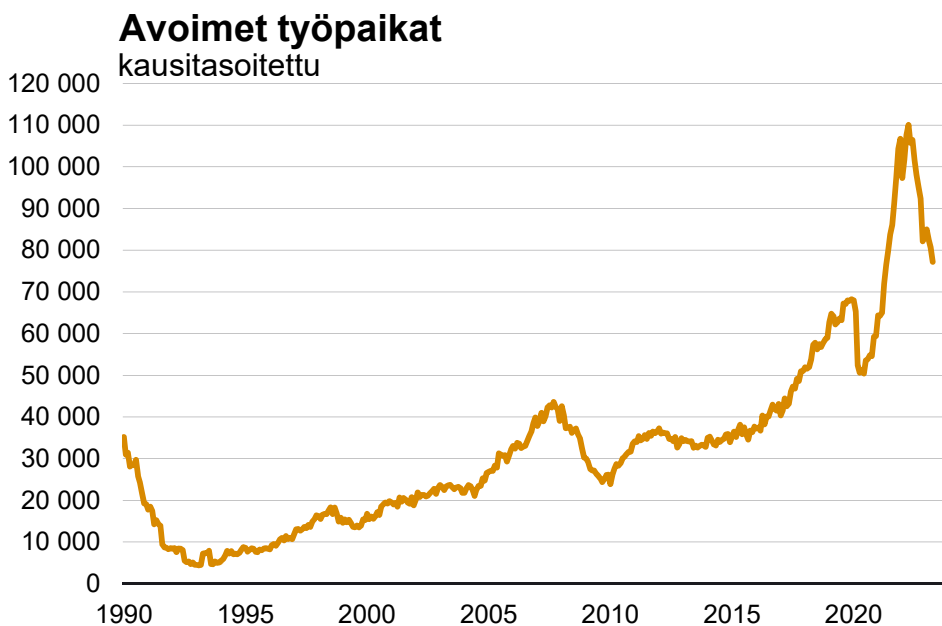
Taulukko 9. Tuotanto toimialoittain

	2021	2020	2021	2022	2023**	2024**	2025**
	osuus, % ¹	määrän muutos, prosenttia					
Teollisuus	20,7	-1,5	2,0	2,5	-0,4	1,4	2,0
Rakentaminen	7,1	-0,6	0,1	0,7	-6,0	-0,0	3,2
Maa- ja metsätalous	2,7	2,2	-3,8	-2,4	-0,9	3,7	1,8
Teollisuus ja rakentaminen	27,8	-1,2	1,5	2,0	-1,6	0,9	2,2
Palvelut	69,6	-2,9	4,3	2,8	0,8	1,3	1,6
Tuotanto yhteensä perushintaan	100,0	-2,3	3,3	2,5	0,0	1,3	1,8
Bruttokansantuote markkinahintaan		-2,4	3,0	2,1	0,0	1,4	1,9
Kansantalouden työn tuottavuus		0,2	0,9	1,8	-0,4	1,1	1,5

¹ Osuus käypähintaisesta tuotannosta perushintaan

1.5 Työvoima

Työllisyyden kasvu jatkuu tänä ja seuraavana vuonna. Kaksi vuotta jatkunut erittäin vahva palkansaajien määrän lisääntyminen jatkui hidastuneena alkuvuonna, kun työllisyys ylitti vuodentakaisen 0,9 prosentilla ja 20–64-vuotiaiden työllisyysasteen trendi oli huhtikuussa 78,6 prosenttia. Se on korkeampi kuin kertaakaan nykymuotoisen työvoimatutkimuksen aikana. Työllisten määrä lisääntyi 23 000 henkilöllä. Vielä merkittävämpää oli työvoimaan osallistumisen kasvu, sillä työllisyyden lisäys oli seurausta työmarkkinoille uudestaan palanneiden suuremmasta määrästä ja poikkeuksellisesti myös työttömyys lisääntyi, vaikka työllisyys kasvoi. Työllisiä oli enemmän sekä yksityisellä että julkisella sektorilla. Palkansaajien määrä oli suurempi sekä koko- että osa-aikaista työtä tekevien keskuudessa. Tehdyn työn eli työtuntien määrä lisääntyikin vain alle puolet työllisten määrästä eli 0,4 prosenttia. Päätoimialoista työllisiä oli enemmän etenkin teollisuudessa. Myös palvelualoilla työllisyys oli viime vuotta suurempaa, pl. kaupan toimialalla. Alkutuotannossa työllisten määrä supistui.

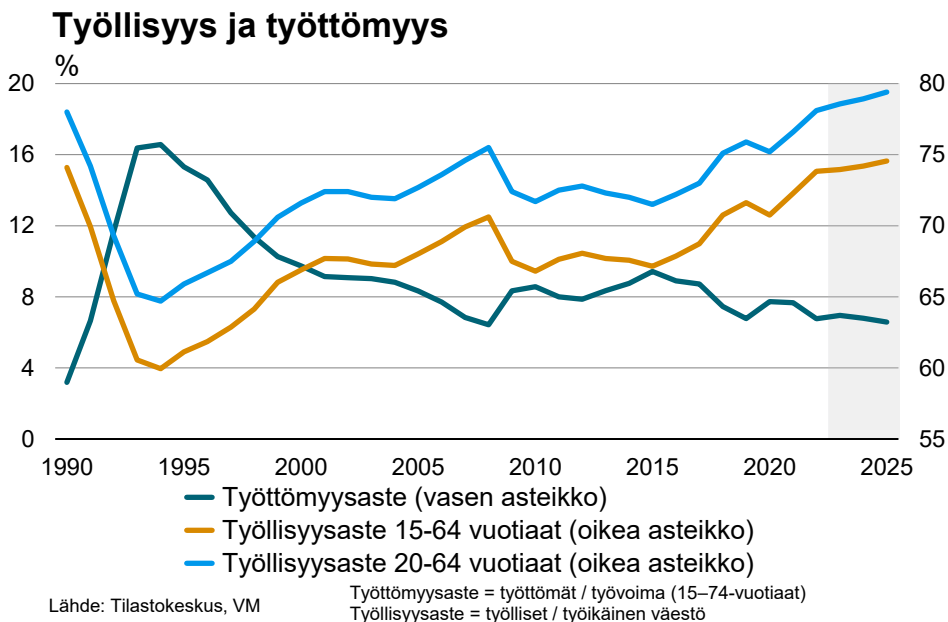

Lähde: TEM

Työmarkkinat ovat vedenjakajalla. Yhtäältä työllisten määrä on yhä lisääntynyt ja avoimia työpaikkoja on laskusta huolimatta edelleen runsaasti, mutta samalla työttömyys on kääntynyt nousuun. Työmarkkinoilla on siten runsaasti työvoimaa, kun työvoiman kysyntä on vetänyt uusia henkilöitä työelämään. Lisäksi työikäisen väestön määrän kasvu on jatkunut tänä vuonna.

Työmarkkinoiden kohtaanto näyttää edelleen heikentyneen, ja osaamisen puutteet heikentävät talouden kasvuedellytyksiä väliaikaisen työvoiman kysynnän notkauttamisen lisäksi. Elinkeinoelämän kyselyjen mukaan yritysten on haastavaa löytää tarvitsemiaan työntekijöitä muun muassa kokemuksen puutteen, erityisosaamisen ja koulutuksen riittämättömyyden vuoksi. Työ- ja elinkeinoministeriön mukaan työvoimapulaa selittävät joillakin aloilla matalat keskiansiot, jotka eivät houkuttele työvoimaa. Kohtaanto-ongelma johtuu osin epätyypillisten työsuhteiden tarjonnan kasvusta eräillä aloilla, kun kysyntää olisi kokoaikatyölle muttei tarjontaa. Lisäksi eräissä ammateissa on ylitarjontaa, erityisesti luovissa tehtävissä. Yritysten haasteet löytää ammattitaitoista työvoimaa yleistyivät jälleen alkuvuonna elinkeinoelämän suhdannekyselyjen mukaan varsinkin palvelualoilla ja rakentamisessa.

Kokonaistuotannon ennakoidaan säilyvän edellisen vuoden tasolla vuonna 2023. Tästä huolimatta työvoiman kysyntä notkahtaa vuoden toisen puoliskon aikana varsinkin rakennusalalla. Rakennustoiminnan lisäksi kysyntä heikkenee etenkin kaupan alalla ja kiinteistöpalveluissa. Toisaalta kysyntä lisääntyy teollisuudessa ja monilla palvelualoilla, jolloin työllisten määrä koko taloudessa lisääntyy noin puoli prosenttia tänä vuonna ja työn tuottavuus heikkenee edelleen. Osaavan työvoiman yleinen puute saa yritykset pitämään kiinni työntekijöistään, sillä taantuma näyttää jääneen lyhytaikaiseksi ja on todennäköistä, että lomautuksiin sekä muihin työvoimajoustoihin turvaudutaan mieluummin kuin irtisanomisiin. Talouden elpyminen lisää työllisten määrää edelleen vuosina 2024 ja 2025, varsinkin palvelutoimialoilla. 15–64-vuotiaiden työllisyysaste nousee päälle 74½ prosenttiin vuonna 2025.

Työllisyyden alkuvuoden kasvusta huolimatta myös työttömyys lisääntyi tammi-huhtikuussa. Miesten työttömyys lisääntyi naisia enemmän ja nuorempien ikäryhmien enemmän kuin muiden.

Erityisesti rakentamisen supistuminen lisää jalostuksen toimialan työttömyyttä tänä vuonna. Tämän vuoden hienoisen nousun jälkeen talouden toipumisen odotetaan vähentävän työttömyyttä ensi ja seuraavana vuonna. Mikäli työmarkkinoiden kohtaanto-ongelmat ja työvoiman saatavuus alueittain tai ammateittain eivät muodostu työmarkkinoiden toimivuuden esteeksi kuten ennusteessa oletetaan, työttömyysaste laskee noin kuuteen ja puoleen prosenttiin vuonna 2025. Tämä on vielä noin puoli prosenttiyksikköä enemmän kuin EU:n yhteisellä menetelmällä arvioitu rakenteellisen työttömyyden taso Suomessa.

Taulukko 10. Työvoimatase

	2020	2021	2022	2023**	2024**	2025**
	1000 henkeä keskimäärin vuodessa					
Työikäinen väestö (15–74-vuotiaat)	4133	4123	4120	4124	4114	4107
Työikäinen väestö (15–64-vuotiaat)	3421	3417	3421	3434	3433	3432
Työvoima (15–74-vuotiaat)	2703	2765	2808	2830	2833	2840
Työlliset (15–74-vuotiaat)	2495	2555	2619	2633	2641	2653
siitä 15–64-vuotiaat	2420	2470	2526	2539	2547	2558
Työttömät (15–74-vuotiaat)	209	212	190	197	192	187
	määrän muutos, 1000 henkeä					
Työikäinen väestö (15–64-vuotiaat)	-7	-3	4	13	-1	-1
Työlliset (15–64-vuotiaat)	-35	50	56	13	8	11
	prosenttia					
Työllisyysaste (15–64-vuotiaat)	70,7	72,3	73,8	73,9	74,2	74,6
Työllisyysaste (20–64-vuotiaat)	75,2	76,6	78,1	78,6	78,9	79,4
Työttömyysaste (15–74-vuotiaat)	7,7	7,7	6,8	7,0	6,8	6,6
	1000 henkeä vuoden aikana					
Maahanmuutto, netto	18	23	34	40	40	40

1.6 Tulot, kustannukset ja hinnat

1.6.1 Palkat

Nimellispalkkojen nousuvauhti nopeutui kuluvan vuoden ensimmäisellä neljänneksellä 3,2 prosenttiin edellisen vuoden 2,3 prosentista. Nopeutuminen oli seurausta sopimuspalkkojen kasvusta, sillä palkkaliikumukset pienivät. Erityisesti kuntasektorin sopimuspalkkojen nousu nopeutui selvästi, mutta muillakin julkisen ja yksityisen sektorin toimialoilla maksettiin edellisvuotta suurempia sopimuspalkkoja. Toimialoista etenkin kaupan, kiinteistöpalveluiden sekä vakuutuspalveluiden ansioiden nousuvauhti nopeutui, mutta jalostuksen nousuvauhti jäi edellisvuoden mukaiseksi. Reaalipalkat laskivat lähes viisi prosenttia, sillä inflaatio ylitti selvästi nimellisansioden nousuvauhdin jo kuudetta vuosineljännestä peräkkäin.

Uusia kaksivuotisia työehtosopimuksia on solmittu yksityisellä ja julkisella sektorilla vuoden 2023 aikana suuri määrä. Solmittujen sopimusten korotukset ovat tänä vuonna yleisimmin noin neljä ja puoli prosenttia vuositasolla. Siis selvästi suurempia kuin edellisenä vuonna ja suurimmat 14 vuoteen. Lisäksi kunta- ja hyvinvointialalla palkankorotukset ylittävät tämän, koska sopimukset sisältävät ns. yleisen linjan lisäksi palkkarakenneohjelman ja palkkojen yhteensovittamisen kustannuksia. Paikallishallinnosta muodostuukin tämän sopimuskierroksen palkkajohtaja. Palkkaliukumien oletetaan olevan koko taloudessa keskimääräistä vajaan prosenttiyksikön tasoa. Näin nimellisansiot nousevat vuonna 2023 lähes viisi prosenttia.

Ensi vuonna sopimuskorotusten vuosivaikutus on noin puolitoista prosenttia, sillä tänä vuonna maksettuja kertapalkkioita ei sisälly enää sopimuksiin. Paikallishallinnossa korotukset ovat selvästi suurempia myös ensi vuonna. Palkkaliukumien ei kuitenkaan työvoimapulasta huolimatta oleteta olevan keskimääräistä suurempia. Näin nimellisansiot nousisivat vuonna 2024 runsaat kolme ja puoli prosenttia.

Vuodelle 2025 ei ole vielä montakaan työehtosopimusta voimassa, joten ansioiden nousu oletus koko taloudessa kytkeytyy ennustettuun, vaimeaan tuottavuuden kasvuun. Paikallishallinnon korotukset jatkuvat suurina. Nimellisansioiden ennustetaan lisääntyvän runsaat kolme prosenttia vuonna 2025.

Palkkasumma lisääntyi alkuvuonna 6,6 prosenttia. Palkkasummaa nostivat sekä ansioiden että työllisyyden kohentuminen ja uudelleen kohdentuminen. Nopeinta palkkasumman nousu oli julkisella sektorilla. Yksityisellä sektorilla erityisesti koronasta aiemmin kärsineillä aloilla ja liike-elämää palvelevilla aloilla palkkasumma nousi myös nopeasti. Rakennusallalla palkkasumma supistui.

Palkkasumman kehitykseen vaikuttaa nimellisansioiden lisäksi työllisyyden kokonaiskehitys ja sen uudelleenkohdentuminen eri aloille. Työllisyyden kasvaessa hitaasti palkkasumman ennakoidaan vuonna 2023 lisääntyvän vajaat kuusi prosenttia, kun nimellisansioiden nousuvauhdin oletetaan nopeutuvan merkittävästi ja työvoimaa siirtyä paremmin palkattuihin tehtäviin. Seuraavina vuosina ansioiden nousuvauhdin odotetaan hidastuvan ja työllisyyden kasvun pysyvän tasaisena, joten palkkasumma lisääntyy noin neljä prosenttia vuosina 2024 ja 2025.

Taulukko 11. Palkansaajien ansiotasoindeksi ja työkustannukset tuoteyksikköä kohti

	2020	2021	2022	2023**	2024**	2025**
	muutos, prosenttia					
Sopimuspalkkaindeksi	1,3	1,8	1,8	4,1	2,9	2,6
Palkkojen liukuminen yms. tekijät	0,7	0,7	0,6	0,7	0,7	0,7
Ansiotasoindeksi	1,9	2,4	2,4	4,8	3,6	3,3
Reaalinen ansiotasoa ¹	1,6	0,2	-4,7	-1,1	1,2	1,7
Palkkasumma	-0,3	5,5	6,4	5,7	4,1	3,8
Keskiansiot ²	1,8	3,0	4,9	5,3	3,8	3,5
Työkustannukset tuoteyksikköä kohti koko kansantaloudessa ³	1,0	3,2	3,7	6,0	2,5	2,1

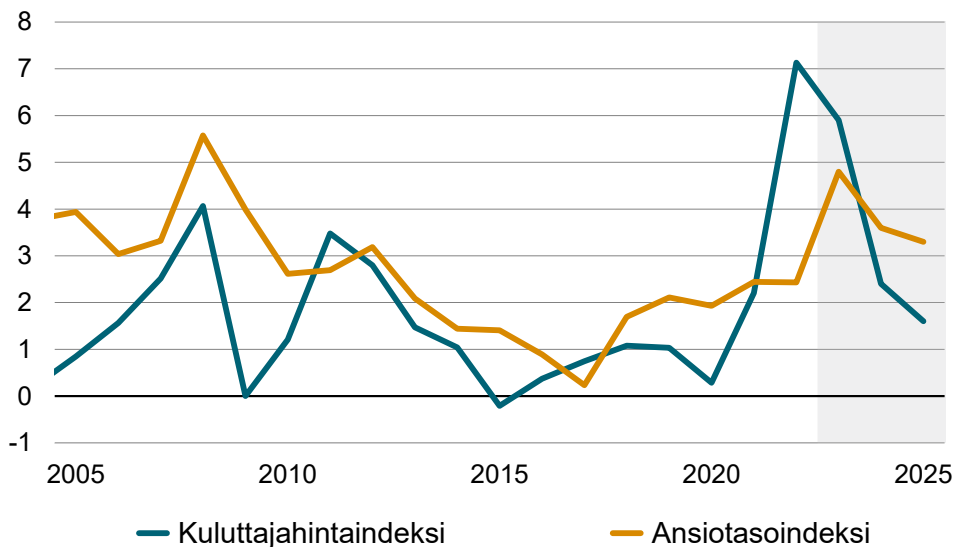
¹ Ansiotasoindeksi jaettuna kuluttajahintaindeksillä.

² Laskettu jakamalla koko kansantalouden palkkasumma palkansaajien tehdyillä työtunneilla. Lukuihin vaikuttavat kansantalouden rakennemuutokset.

³ Palkansaajakorvaukset jaettuna bruttoarvonlisäyksen volyymilla perushintaan.

Kuluttajahinta- ja ansiotasoindeksi

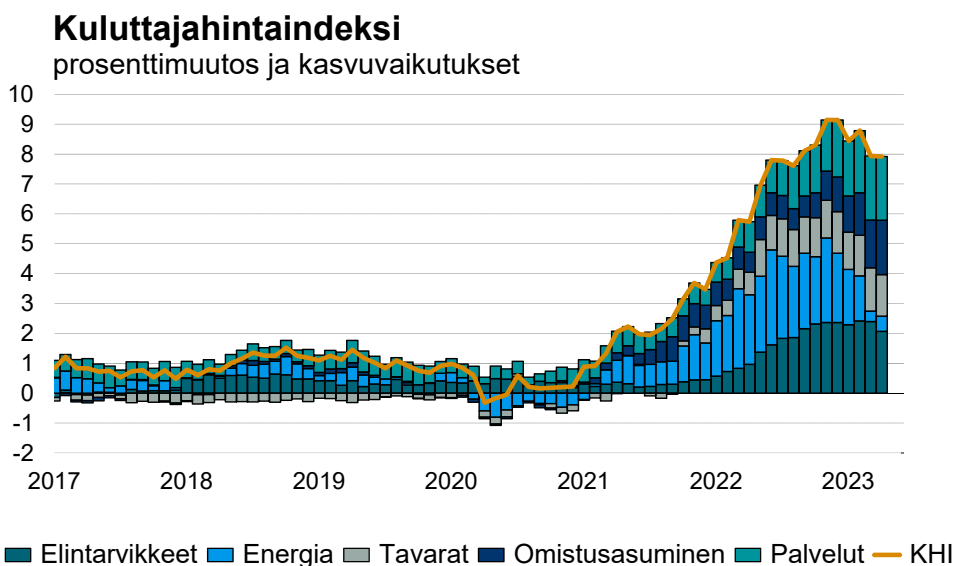
muutos vuodentakaiseen, %

Lähde: Tilastokeskus, VM

1.6.2 Kuluttajahinnat

Inflaatio on hidastunut vuoden 2023 ensimmäisinä kuukausina loppuvuoden huipusta, mutta on edelleen nopeaa ja erittäin laaja-alaista. Hidastuminen on ennen kaikkea seurausta energian hintojen laskusta, ja myös tuoreruuan hinta on nyt kääntynyt laskuun. Muiden erien hinnat nousevat edelleen, minkä seurauksena pohjainflaatio on pysynyt nopeana. Energian ja raaka-aineiden hintojen lasku näkyy tavaroiden ja palveluiden kuluttajahinnoissa viiveellä. Mitä useampi vaihe tuotantoketjussa on, sitä hitaammin kuluttajahinnat muuttuvat. Suurimmat hintoja kiihdyttävät erät ovat nyt palvelut, elintarvikkeet ja omistusasuminen.

Lähde: Tilastokeskus

Energian hintojen lasku jatkuu tänä vuonna. Raakaöljyn hintahuippu ohitettiin jo kesällä 2022 ja sähkön markkinahinta on laskenut merkittävästi loppuvuoden 2022 tasosta. Polttoaineiden vuosimuutokset kääntyivät negatiivisiksi maaliskuussa. Kuluttajahinnoissa sähkön hinnan lasku näkyy viiveellä, sillä monella kuluttajalla on määräaikainen tai toistaiseksi voimassa oleva sähkö Sopimus. Esimerkiksi toistaiseksi voimassa olevien sopimusten tarjoushinnat olivat vielä huhtikuussa yli tuplasti kalliimpia suhteessa viime vuosina totuttuun tasoon. Sähkön hintojen oletetaan markkinahintojen kehityksen perusteella nousevan uudelleen ensi talvena, mutta huomattavasti maltillisemmin kuin viime vuonna. Hintojen vuosimuutoksia tarkasteltaessa sähkön

vaikutus kuluttajahintaindeksiin muuttuu tämän vuoksi negatiiviseksi syksyllä 2023. Vuosina 2024 ja 2025 sähkön markkinahinnan odotetaan olevan alemmalla tasolla kuin vuosina 2022 ja 2023, mutta hieman korkeammalla kuin vuonna 2020.

Elintarvikkeiden hintojen nousu taittui huhtikuussa, kun etenkin tuoreruuan hinta lähti laskuun. Niin maatalouden kuin elintarviketeollisuuden tuottajahintojen nousu on taittunut ja tämän vuoksi hintojen nousunkin odotetaan hidastuvan tänä vuonna. Jalostettujen elintarvikkeiden hintojen nousun hidastuminen on hitaampaa kuin tuoreruuan, jonka vuosimuutos on negatiivinen loppuvuodesta. Epävarmuutta ennustejaksolle tuo myös Eurooppaan ennustettu kuiva kesä, joka satojen kärsiessä saattaa nostaa elintarvikkeiden hintoja uudestaan loppuvuodesta.

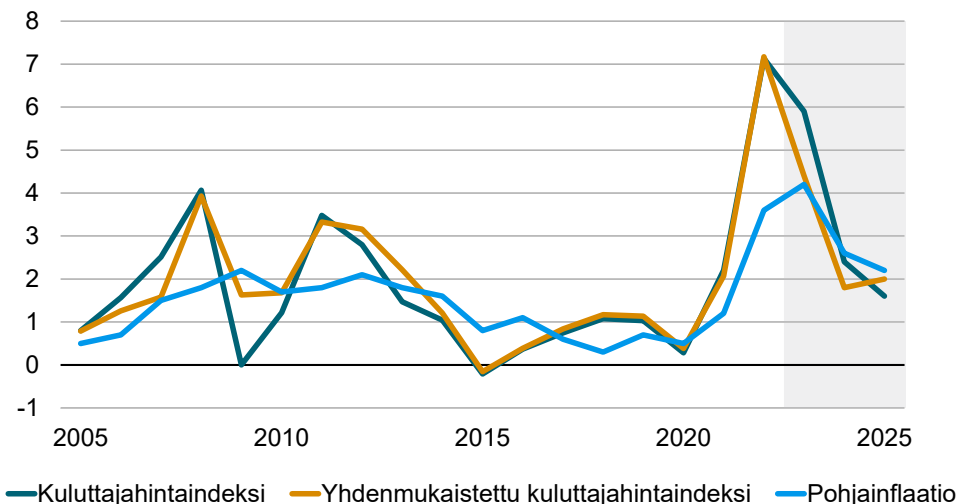
Tavaroiden hintojen nousu on odotuksista poiketen edelleen jatkunut, vaikka vuosimuutos hidastuukin viimevuotisen vertailukohdan ollessa hyvin korkea. Tavaroiden kysyntä on laskenut, tuotannon pullonkaulat auenneet, kuljetuskustannukset halventuneet ja kulutustavaroiden tuontihintojen ja kotimaan tuottajahintojen nousu on tasaantunut, minkä vuoksi myös tavaroiden hintojen nousu hidastuu vähitellen tämän vuoden aikana.

Muiden hintojen nousu on näkynyt myös palveluiden hinnoissa. Lisäksi hintojen nousua on vauhdittanut vahvana jatkunut kysyntä. Palkkojen nousu näkyy enenevässä määrin palveluiden hinnoissa, mikä ylläpitää inflaatiota eniten tulevina vuosina. Palkkakehitys on kuitenkin ainakin toistaiseksi vain kuromassa kiinni ostovoiman menetystä, eikä ns. hinta-palkkakierteen syntyminen vaikuta tällä hetkellä kovin todennäköiseltä.

Omistusasumisen kustannusten nousu korostuu kansallisessa kuluttajahintaindeksissä ennustejaksolla. Vaikka omistusasumisen muiden erien vaikutus indeksiin pienenee, asuntolainojen korkojen nousun vaikutus kasvaa merkittävästi. Korkojen nousun vaikutus realisoituu monelle kotitaloudelle kunnolla vasta tänä vuonna, sillä asuntolainojen keskikorko oli huhtikuussa vasta vajaa kolme prosenttia. Lisäksi kulutusluottojen korkojen vaikutus kuluttajahintaindeksiin kasvaa. Omistusasuminen ja kulutusluottojen korot eivät sisälly yhdenmukaistetun kuluttajahintaindeksin kuluskoriin, minkä vuoksi kansallinen kuluttajahintaindeksi on tänä ja ensi vuonna sitä korkeampi. Toisaalta vuonna 2025 korkojen laskiessa vaikutus on päinvastainen; yhdenmukaistettu kuluttajahintaindeksi on korkeampi kuin kansallinen.

Kuluttajahintaindeksejä

Muutos vuodentakaiseen, %

Lähde: Tilastokeskus, VM

Vuonna 2023 inflaation odotetaan hidastuvan keskimäärin 5,9 prosenttiin kansallisella kuluttajahintaindeksillä mitattuna. Inflaatio on kuitenkin huomattavasti tätä nopeampaa vuoden alussa ja puolestaan hitaampaa vuoden lopussa. Pohjainflaatio nousee vuodesta 2022 palveluiden ja tavaroiden hintojen nousun jatkuessa. Korkea hintataso ja korkojen nousu vähentävät kysyntää ja hintapaineet helpottavat vähitellen. Hintataso jää kuitenkin energiakriisiä edeltävää tasoa korkeammaksi.

Inflaatio hidastuu 2,4 prosenttiin vuonna 2024 ja painuu 1,6 prosenttiin vuonna 2025. Inflaatio hidastuu ennustejaksolla siis selvästi, mutta jää viime vuosia korkeammalle tasolle. Palveluiden hintojen nousu ylläpitää inflaatiota eniten tulevina vuosina. Lisäksi taustalla on oletus, että globalisaation pysähtyminen, tuotantoketjujen kriisivarmuuden parantaminen, ilmastonmuutoksen torjunta ja sen vaikutukset sekä kauppakiistat nostavat hintoja myös tulevina vuosina.

Taulukko 12. Hintaindeksejä

	2020	2021	2022	2023**	2024**	2025**
	muutos, prosenttia					
Vientihinnat ¹	-3,4	9,8	18,7	-2,4	-0,3	1,7
Tuontihinnat ¹	-4,9	9,7	19,5	-2,9	-0,1	1,6
Kuluttajahintaindeksi	0,3	2,2	7,1	5,9	2,4	1,6
Yhdenmukaistettu kuluttajahintaindeksi	0,4	2,1	7,2	4,4	1,8	2,0
Pohjainflaatio ²	0,5	1,2	3,6	4,2	2,6	2,2
Verollinen kotimarkkinoiden perushintaindeksi	-3,3	10,1	20,3	-1,2	1,6	2,3
Rakennuskustannusindeksi	-0,2	5,4	8,2	3,2	2,1	2,1

¹ Kansantalouden tilinpidon mukaan

² Yhdenmukaistettu kuluttajahintaindeksi, ilman energiaa ja elintarvikkeita

Yritysten voitot ja inflaatio

Kuluttajahintojen viimeaikainen nousu on ennen kaikkea seurausta markkina- ja politiikkareaktioista, joita sekä koronakriisi että Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan ovat maailmanlaajuisesti aiheuttaneet. Hintojen nousu Suomessa oli vuonna 2022 nopeinta sitten 1980-luvun alun. Aluksi se oli suurimmaksi osin seurausta energian hinnan noususta, mutta vuoden loppua kohden lähes kaikkien hyödykkeiden hinnat nousivat nopeasti. Huolena on ollut, että tavallista suuremmat palkankorotukset pitkittävät hintojen nousua ns. hinta-palkkakierteen vuoksi. Viime kuukausina keskustelua on käyty yhä enemmän myös yritysten kasvaneiden voittojen roolista inflaation ajurina.

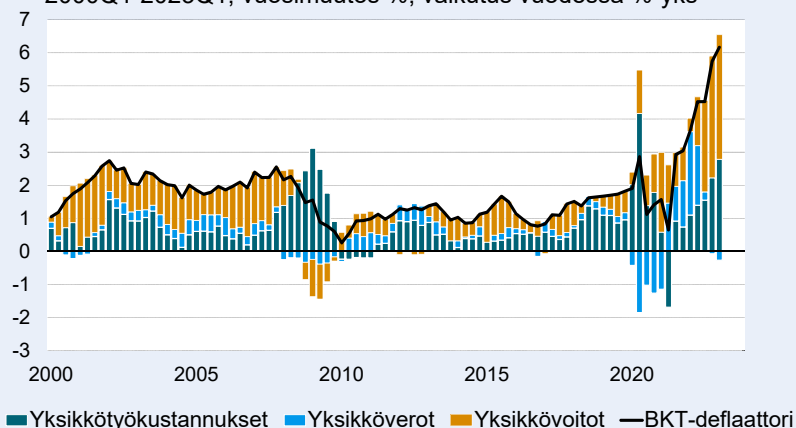
Voittojen kehitys euroalueella ja Suomessa

Työkustannusten ja voittojen nousun osuutta kotimaisen tuotannon hintojen noususta voidaan arvioida bruttokansantuotteen (BKT) deflaattorin avulla. Deflaattori osoittaa tuotetun bruttoarvonlisäyksen hinnan eli mittaa hintojen muutoksia kotimaisessa tuotannossa, kun taas kuluttajahintaindeksi mittaa hintamuutoksia tiettyjen kulutushyödykkeiden korissa. Kuluttajahintojen muutokseen vaikuttavat myös ulkomailta tuotujen hyödykkeiden hintamuutokset. BKT-deflaattorin muutos voidaan jakaa yksikkövoittojen, yksikkötyökustannusten ja yksikköverojen muutokseen.

Kotimaisen tuotannon hinta lähti selvään nousuun vuoden 2021 alussa sekä euroalueella että Suomessa. BKT-deflaattori kasvoi viime vuonna Suomessa 4,2 prosenttia ja euroalueella 4,6 prosenttia suhteessa edellisvuoteen, kun vuosina 2000-2021 se kasvoi keskimäärin 1,6 prosenttia.

BKT-deflaattori ja sen hajotelma, euroalue

2000Q1-2023Q1, vuosimuutos %, vaikutus vuodessa %-yks

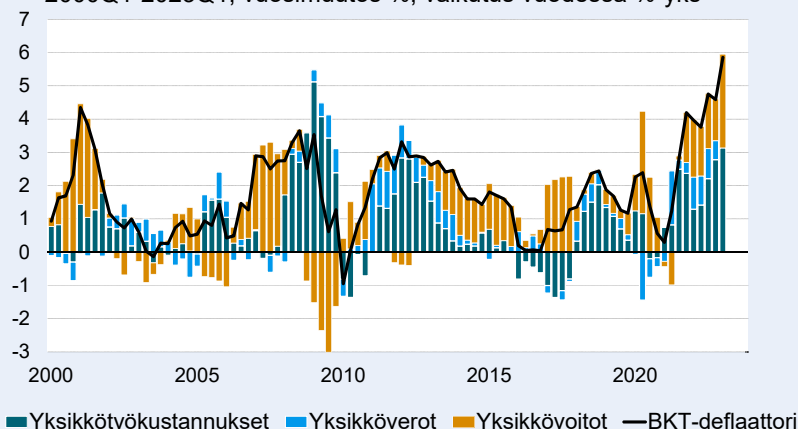

Lähde: Eurostat, VM:n laskelmat

Euroalueella voittojen osuus kotimaisen tuotannon hinnannoususta on kasvanut vuoden 2022 loppua kohden, ja se oli suurempi kuin kertaakaan 2000-luvulla. Lisäksi voittojen osuus hinnan noususta oli loppuvuodesta selvästi suurempi kuin työkustannusten osuus. Tämän vuoksi keskustelu voittojen kasvaneesta roolista onkin herännyt.

BKT-deflaattori ja sen hajotelma, Suomi

2000Q1-2023Q1, vuosimuutos %, vaikutus vuodessa %-yks

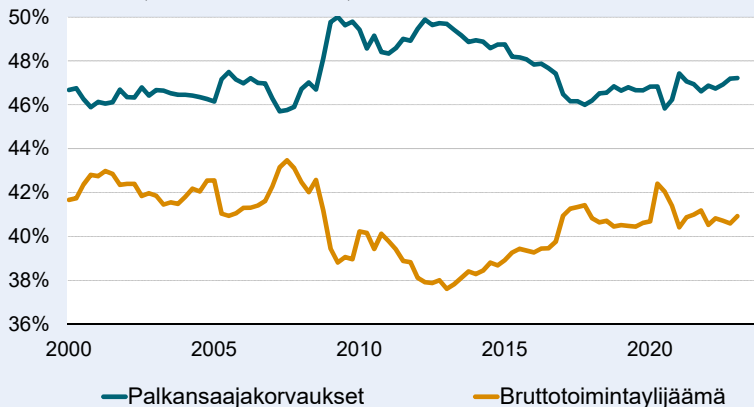
Lähde: Eurostat, VM:n laskelmat

Suomessa voittojen kasvun vaikutus on ollut huomattavasti maltillisempaa. Suomen aineistolla tehdyn hajotelman mukaan voittojen osuus BKT:n hinnan noususta oli viime vuonna keskimäärin vähän yli kolmasosan. Yksikkötyökustannusten, eli palkkojen ja työnantajamaksujen osuus oli lähes puolet. Suomessa siis työkustannusten osuus hintojen noususta on ollut suurempi kuin voittojen. Lisäksi voittojen osuus oli suurempi esimerkiksi finanssikriisiä edeltävinä vuosina kuin nyt. Toki Suomessakin voittojen osuus oli viime vuonna selkeästi suurempi kuin keskimäärin vuonna 2021 ja voittojen kasvu jatkui myös alkuvuodesta 2023.

Voittojen ja työkustannusten osuus hintojen noususta on ollut Suomessa poikkeuksellisen tasapainoinen viime vuosina. Aiemmin Suomessa on ollut varsin tyypillistä, että joko voittojen tai työkustannusten osuudet ovat vaihdelleet paljon. Tämä näkyy myös siinä, että voittojen ja työkustannusten osuus BKT:sta on Suomessa pysynyt varsin vakaana viime vuosina (seuraavan sivun kuvassa bruttotoimintaylijäämä ja palkansaajakorvaukset). Sen sijaan euroalueella voittojen osuus BKT:sta on viime vuoden aikana hieman noussut.

Voittojen ja työkustannusten osuus BKT:sta

Suomi, 2000Q1-2023Q1, %

Lähde: Eurostat, VM:n laskelmat

Huom. Puuttuu tuotannon ja tuonnin verojen miinus tukipalkkioiden osuus, joka on noin 12 %.

Miksi voitot ovat kasvaneet?

Vaikka nopean inflaation oloissa yritysten voitot ovat kasvaneet maailmalla tavallista nopeammin, edellä esitetyt tiedot eivät kerro mitään syy-seuraussuhteista. Toistaiseksi voidaan siis vain spekuloida syitä voittojen kasvulle.

Yritysten voittojen muutos ei ole uusi ilmiö. Talousteorian perusteella niille, jotka omistavat niukkoja resursseja ja käyttävät niitä tehokkaimmin kertyy myös suurempia voittoja. Yritykset hyötyvät markkinahintojen noususta, jos omat tuotantokustannukset eivät nouse yhtä paljon kuin muiden. Tavallisesti tähän ei ole syytä puuttua, sillä hintojen ja voittojen nousu on tärkeä osa talouden toimintamekanismia. Korkeat hinnat sekä vähentävät kyseisten hyödykkeiden kysyntää että lisäävät niiden tarjontaa. Tämän seurauksena poikkeuksellisesti nousseet hinnat ja voitot laskevat, yleensä varsin nopeasti.

Voittojen osuus muuttuu myös tyypillisesti suhdanteiden mukaan, ja inflaation kiihtyessä niiden väliaikainen nousu on odotettua. Hintoja muutetaan yleensä palkkoja nopeammin. Tällöin hintojen nousu nostaa ensin voittoja, mutta voitot pienenevät, kun hintojen nousu hidastuu ja palkkojen nousu kiihtyy.

Toisaalta korkea ja nopeasti nouseva inflaatio hämärtää hintasignaaleja markkinoilla. Tämä voi mahdollistaa yrityksille hintojen tavallista suuremman noston ainakin väliaikaisesti. Yritykset voivat myös ennakoita tulevia omien panostensa hintojen nousua, mikä näkyy aluksi kasvaneina voittomarginaaleina (ks. Glover ym. 2023). Ylipäättään nopea ja vaikeasti ennustettava hintojen

nousu tekee hinnoittelupäätösten tekemisen vaikeammaksi. Tämä on haitallista talouden toiminnan kannalta ja onkin yksi perustelu vakaan ja matalan inflaation tavoittelulle.

Markkinoilla on periaatteessa voinut tapahtua myös rakenteellisia muutoksia, jotka olisivat mahdollistaneet voittojen nousun. Rakenteellista muutosta ei voida kuitenkaan havaita yksittäisten vuosien perusteella, vaan tarvitaan tietoja pidemmältä ajalta. Tiedossa ei myöskään ole erityisiä tekijöitä, joiden olisi voinut olettaa muuttaneen markkinoiden toimintaa oleellisesti tarkastellulla ajanjaksolla.

Lisäksi tilastoissa näkyvä voittojen kasvu voi selittyä osin myös tilastointiongelmilla. Globaalisti voitot ovat nousseet viime vuosina, koska liikevaihdon kasvu on ollut nopeampaa kuin palkkojen. Siihen missä maassa ja varsinkin millä toimialoilla voitot ovat oikeasti kasvaneet, saadaan vastaus vasta, kun tilastopohja täydentyy.¹ Toisaalta kansantalouden tilinpidon tiedot yksikkövoitoista eivät edes välttämättä kerro yritysten hinnoittelussa tapahtuneista muutoksista tilanteessa, jossa välituotekustannukset kasvavat nopeammin kuin työkustannukset ja niiden korvattavuus on rajallinen (kuten lyhyellä aikavälillä energian) (Colonna ym. 2023).

Mistä sitten Suomen ja muun euroalueen ero voittojen kasvussa voisi johtua? Vastaus vaatisi kunnon tutkimusta, mutta mahdollisesti syynä ovat energian hinta ja tuet. Suomessa energian hinta nousi vähemmän kuin euroalueella keskimäärin. Iso osa euroalueen kasvaneista voitoista näyttäisi tulleen energiasektorilta. Lisäksi useimmissa euroalueen maissa energiatuet olivat Suomea anteliaampia ja tuet voivat näkyä helposti kasvaneina voittoina.

1 Tässä kehikossa esitetyt päätelmät voittojen kehityksestä perustuvat kansantalouden neljännesvuositilinpidosta laadittuihin laskelmiin. Tuloksiin kannattaa suhtautua varauksella, sillä tilinpidon arvonlisäyksen tiedot vuosien 2022 ja 2023 osalta perustuvat tässä vaiheessa liikevaihto/myynnin volyyymi –tietoihin ja pelkkiin arvioihin välituotekäytöstä. Välituotekäytöstä ja täten viime vuoden voitoista saadaan ensimmäiset luotettavammat tiedot kesäkuun vuositilinpidon julkaisussa, ja tiedot tarkentuvat myös sen jälkeen. Tilastotietojen tarkentuminen koskee myös euroalueen tietoja, joita on käytetty sekä tässä että muissa aiheita viime aikoina käsitellessä kirjoituksissa (esim. Arce ym. 2023, Capolongo ym. 2023, European Commission 2023, OECD 2023).

Lähteet

Arce, O., Hahn, E., & Koester, G. (2023). How tit-for-tat inflation can make everyone poorer. European Central Bank. <https://www.ecb.europa.eu/press/blog/date/2023/html/ecb.blog.230330~00e522ecb5.en.html>

European Commission. (2023). Profit margins and their role in euro area inflation. European Economic Forecast, Spring 2023. https://ec.europa.eu/economy_finance/forecasts/2023/spring/Box_1_2_3-Profit%20margins%20and%20their%20role%20in%20euro%20area%20inflation.pdf

Capolongo, A., Kühl, M., & Skovorodov, V. (2023). Firms' profits: cure or curse? European Stability Mechanism. <https://www.esm.europa.eu/blog/firms-profits-cure-or-curse>

Colonna, F., Torrini, R., & Viviano, E. (2023). The profit share and firm mark-up: how to interpret them? *Questioni di Economia e Finanza*, (770), Banca d'Italia. <https://www.bancaditalia.it/pubblicazioni/qef/2023-0770/index.html>

Glover, A., Mustre-del-Río, J., von Ende, A., & Becker, S. (2023). The Effects of the 2020 Pandemic on the U.S. Economy: A View to 2023. *Economic Review*, 108(1). <https://www.kansascityfed.org/documents/9329/EconomicReviewV108N1GloverMustredelRiovonEndeBecker.pdf>

OECD. (2023). *OECD Economic Outlook*, Volume 2023 Issue 1, Box 1.2, OECD Publishing, Paris. <https://www.oecd.org/economic-outlook/june-2023/>.

2 Julkinen talous

2.1 Julkisyhteisöt yhteensä

Talous ei kasva tänä vuonna, ja julkisen talouden alijäämä alkaa jälleen kasvaa. Monet päätösperäiset toimet heikentävät myös julkista taloutta, joista merkittävimmät liittyvät lukuisiin Venäjän hyökkäyssodan vuoksi tehtyihin varautumistoimiin.

Lähivuosien talouskasvu ei riitä korjaamaan julkisen talouden tulojen ja menojen välistä epätasapainoa ja alijäämä pysyykin suurena. Ennuste on laadittu nk. muuttomattoman politiikan urana. Tämä tarkoittaa, että ennuste ei sisällä uuden hallituksen mahdollisia toimia. Siten uuden hallituksen päätökset voivat keinauttaa julkista taloutta molempiin suuntiin.

Valtionhallinnon ja paikallishallinnon mittava alijäämä sekä kohonneet velanhoitokustannukset pitävät velkasuhteen nousevalla uralla kauas tulevaisuuteen. Velkasuhteen arvioidaan kipuavan yli 80 prosenttiin keskipitkällä aikavälillä.

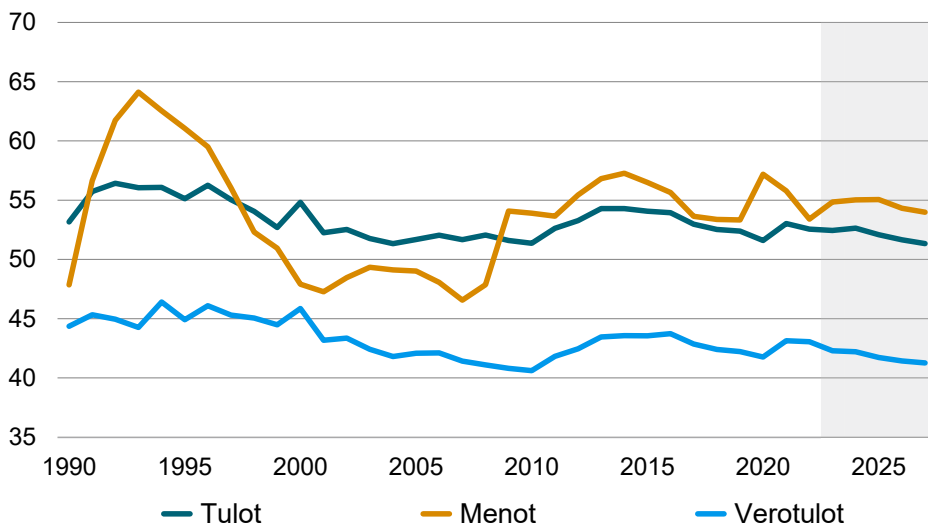
Suurin julkisyhteisöjen syvää alijäämää selittävä tekijä on valtionhallinnon alijäämä, joka pysyy läpi ennustejakson mittavana mm. useiden ajankohtaisten ja luonteeltaan väliaikaisten toimien myötä. Viime aikojen korkea inflaatio näkyy myös erityisesti kuluvana vuonna menojen kasvuna. Talouskasvun pysähtyminen puolestaan vaimentaa verotulojen kasvua. Pelkästään valtion budjettitalouden alijäämän arvioidaan olevan ennustejaksolla keskimäärin yli 11 mrd. euroa.

Kuntahallinto muuttuu hetkellisen tasapainottomisen jälkeen lievästi alijäämäiseksi. Ikääntyvä rakennuskanta, muuttoliike ja infra-rakentaminen pitävät kuntien investointimenot korkeina. Hyvinvointialueet aloittavat toimintansa alijäämäisinä. Alijäämä johtuu mm. mittavista investoinneista sekä henkilöstömenojen nopeasta kasvusta.

Työeläkelaitosten ylijäämä asettuu lähivuosina noin puoleentoista prosenttiin. Eläkemenot kasvavat, mutta toisaalta noussut korkotaso kasvattaa työeläkelaitosten omaisuustuloja. Muiden sosiaaliturvarahastojen rahoitusasemaa vahvistaa

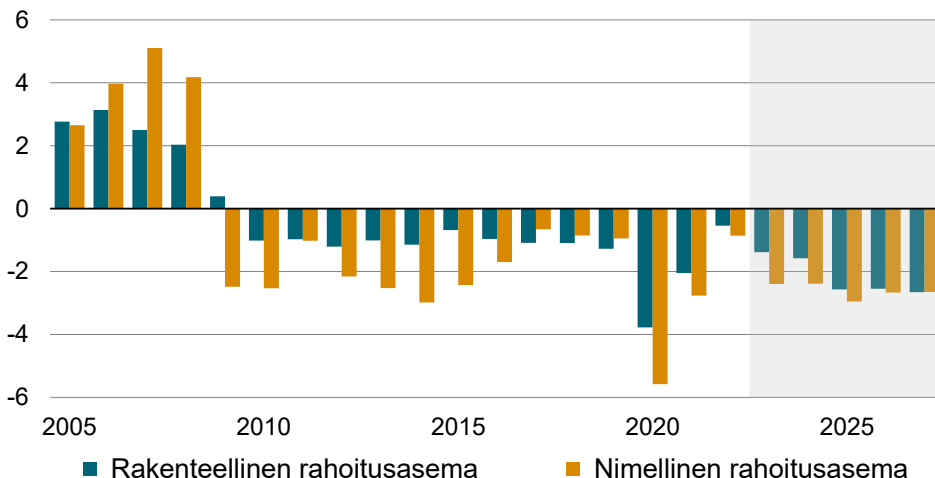
ennustejaksolla työttömyystilanteen koheneminen ja sosiaaliturvarahastot pysyvät lievästi ylijäämäisinä. Työttömyystilanteen kohentumisesta huolimatta ennusteessa ei ole oletettu työttömyysvakuutusmaksun alentamista ennustejakson aikana.

Julkisyhteisöjen tulot, verotulot ja menot suhteessa BKT:hen, %

Lähde: Tilastokeskus, VM

Julkisyhteisöjen nimellinen ja rakenteellinen rahoitusasema suhteessa BKT:hen, %

Laskelmat perustuvat EU-komission tuotantofunktiolähestymistapaan

Lähde: Tilastokeskus, VM

Taulukko 13. Julkisyhteisöt¹

	2020	2021	2022	2023**	2024**	2025**
	miljardia euroa					
Välittömät verot	38,0	42,1	45,7	46,1	48,7	50,1
Tuotannon ja tuonnin verot	33,1	34,7	36,2	36,5	37,2	37,9
Sosiaalivakuutusmaksut	27,6	30,5	32,0	34,1	35,0	36,6
Verot ja sosiaalivakuutusmaksut yhteensä ²	99,4	108,1	114,9	117,9	122,0	125,7
Omaisuuksut	6,6	7,2	7,2	8,6	10,2	11,3
Myynti- ja maksutuotot (ml. tuotos omaan käyttöön)	15,8	16,5	16,8	18,1	18,5	18,7
Muut tulot	1,0	1,1	1,4	1,6	1,4	1,3
Kokonaistulot	122,8	132,9	140,2	146,2	152,1	156,9
Palkansaajakorvaukset ja välituotekäyttö	57,3	61,0	63,6	68,1	70,1	72,5
Tukipalkkiot	4,4	4,0	3,0	2,6	2,7	2,7
Sosiaalietuudet ja -avustukset	53,9	54,8	55,6	59,4	62,4	64,4
Muut tulonsiirrot	6,6	6,8	6,8	6,8	6,8	6,9
Omaisuusmenot	1,7	1,3	1,5	2,3	3,5	3,9
Pääoman bruttomuodostus	11,7	10,6	10,9	12,2	12,8	14,7
Muut menot	0,6	1,3	1,3	1,4	0,7	0,7
Kokonaismenot	136,1	139,8	142,5	152,9	159,0	165,9
Kulutusmenot	57,7	61,7	64,8	69,0	71,5	74,6
Nettoluotonanto (+)/nettoluotonotto (-)	-13,3	-6,9	-2,3	-6,7	-6,9	-8,9
Valtionhallinto	-13,2	-8,2	-4,3	-9,7	-9,4	-12,2
Kuntahallinto ³	-0,1	-0,9	-0,8	-0,0	-0,3	-0,5
Hyvinvointialueet				-1,0	-1,3	-1,6
Työeläkelaitokset	0,3	2,3	2,5	3,0	3,8	4,6
Muut sosiaaliturvarahastot	-0,3	-0,1	0,3	0,9	0,3	0,7
Perusjäämä ⁴	-11,6	-5,6	-0,8	-4,4	-3,4	-5,0

¹ Kansantalouden tilinpidon mukaan² Sisältää pääomaverot³ Paikallishallinto vuoteen 2022 saakka⁴ Nettoluotonanto ilman bruttokorkomenoja

Taulukko 14. Julkisen talouden keskeisiä tunnuslukuja

	2020	2021	2022	2023**	2024**	2025**
	suhteessa bruttokansantuotteeseen, prosenttia					
Verot ja sosiaaliturvamaksut	41,8	43,1	43,1	42,3	42,2	41,7
Julkisyhteisöjen menot	57,2	55,8	53,4	54,8	55,0	55,0
Nettoluotonanto	-5,6	-2,8	-0,9	-2,4	-2,4	-3,0
Valtionhallinto	-5,5	-3,3	-1,6	-3,5	-3,3	-4,0
Kuntahallinto ¹	-0,0	-0,3	-0,3	-0,0	-0,1	-0,2
Hyvinvointialueet				-0,3	-0,5	-0,5
Työeläkelaitokset	0,1	0,9	0,9	1,1	1,3	1,5
Muut sosiaaliturvarahastot	-0,1	-0,1	0,1	0,3	0,1	0,2
Perusjäämä ²	-4,9	-2,2	-0,3	-1,6	-1,2	-1,7
Julkisyhteisöjen velka	74,7	72,6	73,0	74,0	76,2	78,1
Valtionvelka	52,4	51,4	53,1	54,4	56,3	58,0
Julkisyhteisöjen työllisyys, 1000 henkeä	661	694	702	701	701	699
Valtionhallinto	144	146	149	150	150	146
Kuntahallinto ¹	505	535	540	290	287	288
Hyvinvointialueet				248	251	251
Sosiaaliturvarahastot	13	13	13	13	13	13

¹ Paikallishallinto vuoteen 2022 saakka.² Nettoluotonanto ilman bruttokorkomenoja

2.2 Valtionhallinto

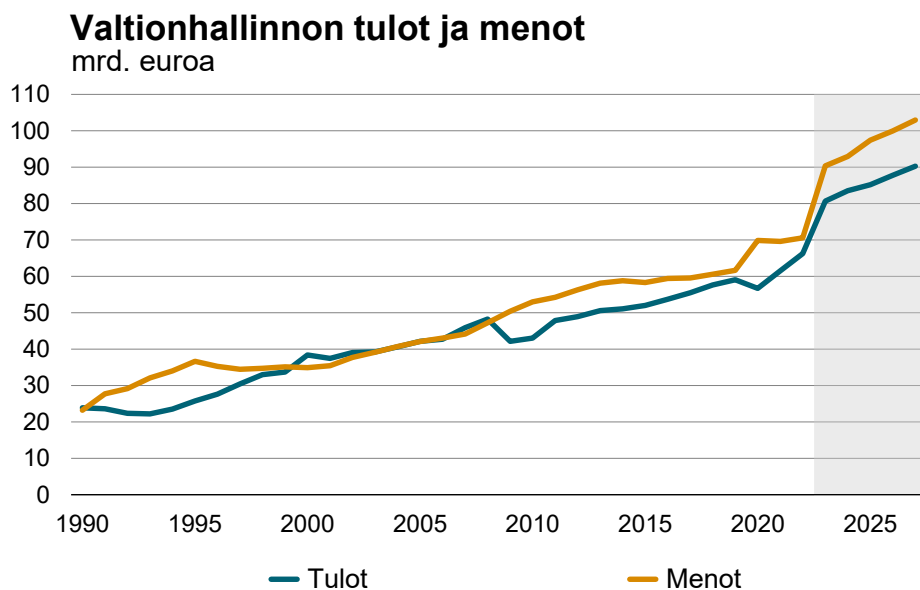
Ennustejaksolla valtiohallinnon menoja kasvattavat Venäjän Ukrainaan hyökkäyksen aiheuttamat lisämenot maanpuolustukseen, maahanmuuttoon ja huoltovarmuuteen. Lisäksi valtiohallinnon menoja rasittavat koko ennustejaksolla kasvavat korkomenot. Toisaalta menoja pienentävät covid-19-epidemiasta johtuvien tukimenojen supistuminen. Lisäksi hyvä työllisyyskehitys vaikuttaa suotuisasti verotulojen kehitykseen. Ennustejakson lopussa valtiohallinnon investoinnit nousevat tuntuvasti F35-monitoimihävittäjien toimituksista johtuen.

Vuonna 2022 päätetyt menolisäykset kohdistuivat mm. maanpuolustukseen, pakolaisten vastaanottamiseen ja huoltovarmuuden turvaamiseen. Lisäksi EU:n elpymis- ja palautumistukiväline (RRF) toi mukanaan menolisäyksiä etenkin vuosille 2022–2023, joiden rahoitus jatkuu vuoteen 2026 asti. RRF:n aiheuttamat menolisäykset katetaan ensivaiheessa EU:lta saaduilla tulonsiirroilla. Suomen maksuosuus elpymisvälineen rahoituksesta tulee maksettavaksi vuosina 2028–2058.

Puolustusvoimien rahoitus kasvaa vuonna 2023 ja maahanmuuttoon liittyvien menojen oletetaan pysyvän aiempia vuosia korkeammalla tasolla Ukrainasta saapuneiden pakolaisten takia. Investointeja nostaa myös rajavalvonnan esteaidan rakentamisen käynnistyminen. Erilaiset sähkötuot näkyvät sekä valtion menoja kasvattaen että tuloja pienentäen. Menojen kasvua hidastavat covid-19-epidemian aiheuttamien kulujen poistuminen ja hallituksen alkutaipaleella sovittujen tulevaisuusinvestointien päättyminen.

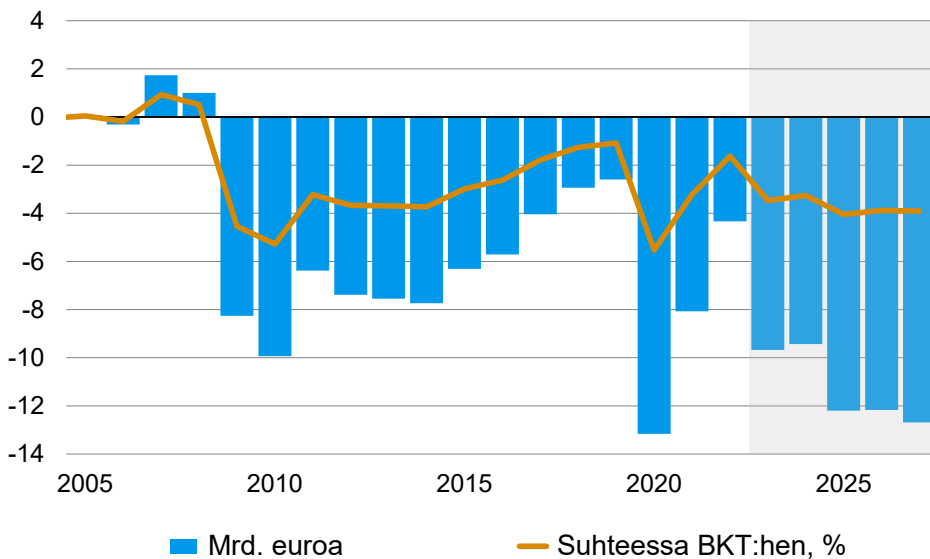
Vuonna 2024 nopeutuvasta talouskasvusta huolimatta alijäämä on jäämässä korkealle tasolle. T&K-rahoituslaki lisää tuntuvasti valtiohallinnon T&K-menoja vuodesta 2024 alkaen vuoteen 2030 saakka. Tavoitteena on nostaa T&K-menojen BKT-osuus yhdessä yksityisen sektorin kanssa 4 prosenttiin bruttokansantuotteesta vuoteen 2030 mennessä. Vuoden 2024 menoja rasittaa myös korkomenojen kasvaminen miljardilla eurolla edellisestä vuodesta.

Keskipitkän aikavälin arvioissa vuosien 2025-2027 alijäämiä kasvattavat investoinnit. Vuodesta 2025 lähtien menoja kasvattavat puolustusvoimien F35-hankkeen menot, T&K-toiminnan lisärahoitus ja rajavartiointiin liittyvät lisäykset vuosina 2025-2026. Ennustejakson lopussa investointeja kasvattavat myös merivoimien alushankinnat. Vuonna 2025 TE-palveluiden järjestämisvastuu siirtyy valtionhallinnolta kunnille. Uudistus on valtionhallinnolle kustannusneutraali, kun järjestämisvastuusta koituvat kustannukset hyvitetään kasvaneina tulonsiirtoina kunnille.

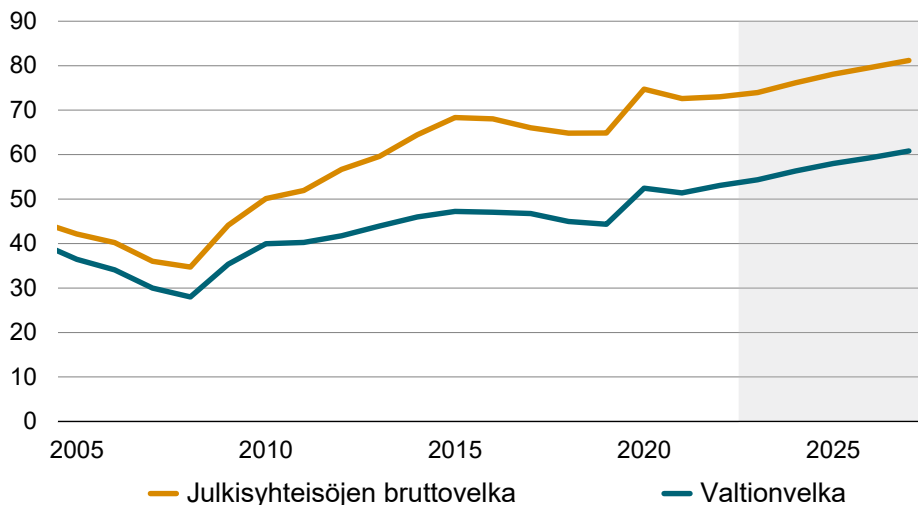
Lähde: Tilastokeskus, VM

Valtionhallinnon rahoitusasema

Lähde: Tilastokeskus, VM

Julkisyhteisöjen velka suhteessa BKT:hen, %

Lähde: Tilastokeskus, VM

Taulukko 15. Valtionhallinto¹

	2020	2021	2022	2023**	2024**	2025**
	miljardia euroa					
Välittömät verot	13,4	16,3	19,1	32,7	34,7	35,6
Tuotannon ja tuonnin verot	33,1	34,7	36,2	36,5	37,2	37,9
Sosiaaliturvamaksut	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Verot ja sosiaaliturvamaksut yhteensä ²	47,3	51,8	56,3	70,4	73,1	74,7
Myynti- ja maksutulot	4,3	4,3	4,3	4,4	4,5	4,5
Omaisustulot	1,8	1,9	2,0	1,8	1,8	1,9
Muut tulot	3,3	3,4	3,7	4,1	4,1	4,1
Kokonaistulot	56,7	61,4	66,3	80,7	83,5	85,2
Palkansaajakorvaukset ja välituotekäyttö	14,8	15,6	16,7	18,4	18,6	18,8
Omaisuusmenot	1,6	1,2	1,3	1,9	2,9	3,3
Tukipalkkiot	3,9	3,5	2,6	2,2	2,2	2,2
Sosiaalietuudet ja -avustukset	4,7	4,8	4,9	5,4	5,6	5,5
Muut tulonsiirrot	39,1	38,7	39,2	55,4	57,0	59,3
siitä muille julkisyhteisöille	33,2	32,6	33,1	49,2	50,9	53,2
Pääoman bruttomuodostus	4,7	4,1	4,4	5,5	5,8	7,5
Muut menot	0,9	1,7	1,6	1,6	0,8	0,8
Kokonaismenot	69,9	69,6	70,6	90,4	92,9	97,4
Kulutusmenot	15,1	16,0	17,4	19,3	19,6	19,8
Nettoluotonanto (+) / nettoluotonotto (-)	-13,2	-8,2	-4,3	-9,7	-9,4	-12,2
Perusjäämä ³	-11,6	-7,0	-3,0	-7,8	-6,5	-8,9

¹ Kansantalouden tilinpidon mukaan² Sisältää lahja- ja perintöverot³ Nettoluotonanto ilman bruttokorkomenoja

2.3 Kuntahallinto

Kansantalouden tilinpidon ennakkotietojen mukaan paikallishallinnon alijäämä suhteessa bruttokansantuotteeseen pysyi vuonna 2022 0,3 prosentissa. Maltillisesti jäänyttä alijäämää selittävät mm. työllisyyden ja talouden suotuisa kehitys ja siitä seurannut verotulojen kasvu.

Vuoden 2023 alusta sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen tehtävät siirtyivät hyvinvointialueille ja niitä vastaava rahoitus valtiolle¹. Kuntahallinnon (paikallishallinto pl. hyvinvointialueet) tehtävät painottuvat nykyisin lapsi- ja nuorisoiäluokkien tarvitsemien koulutus- ja varhaiskasvatuspalveluiden järjestämiseen, joiden yhteenlaskettu palvelutarve on laskeva. Kehitysarviossa palvelutarpeen laskua on totuttuun tapaan hieman hidastettu, sillä useissa kunnissa mahdollisuudet kouluverkon sopeuttamiseen ovat rajalliset. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, etteikö kuntayhteistyössä olisi käyttämätöntä potentiaalia.

Edellä mainittujen tekijöiden lisäksi kulutusmenoja vähentää vuonna 2023 monien hallituksen määräaikaisten toimien lakkaaminen hallituskauden päättyessä. Pääasiassa kuntahallinnon kulutusmenoja kasvattaa tarkasteluvuosina kuitenkin hintojen kasvu, jota nostaa etenkin kunta-alalle sovitut ns. yleisen linjan ylittävät palkankorotukset². Palkkaratkaisusta huolimatta työikäisen väestön määrän väheneminen ja työvoiman saatavuusongelmat haastavat myös kunta-alaa, jossa eläköityminen on voimakasta. Osajapulaa on mm. sivistystoimessa sekä teknisessä toimessa, mikä vaikeuttaa jo nyt palvelujen järjestämistä ja hankkeiden toteuttamista. Peruspalvelujen tuottaminen kohtuullisin kustannuksin saattaa olla entistä vaikeampaa useissa kunnissa.

Vuonna 2025 työ- ja elinkeinopalvelut siirretään kuntien vastuulle ja samalla kuntien rahoitusvastuuta työttömyysetuuksista laajennetaan koskemaan työmarkkinatuen lisäksi myös perus- ja ansiopäivärahaa. Muutos lisää kuntatalouden menoja vajalla miljardilla eurolla vuoden 2025 tasolla, mutta kuntien valtionosuuksia lisätään

1 Ennusteessa Helsingin sote- ja pelastustoiminta on sisällytetty hyvinvointialueiden alasektoriin.

2 Kunta-alan palkat nousevat ns. yleistä linjaa enemmän palkkarakenteita ja palkkausjärjestelmiä koskevan viisivuotisen kehittämissohjelman vuoksi.

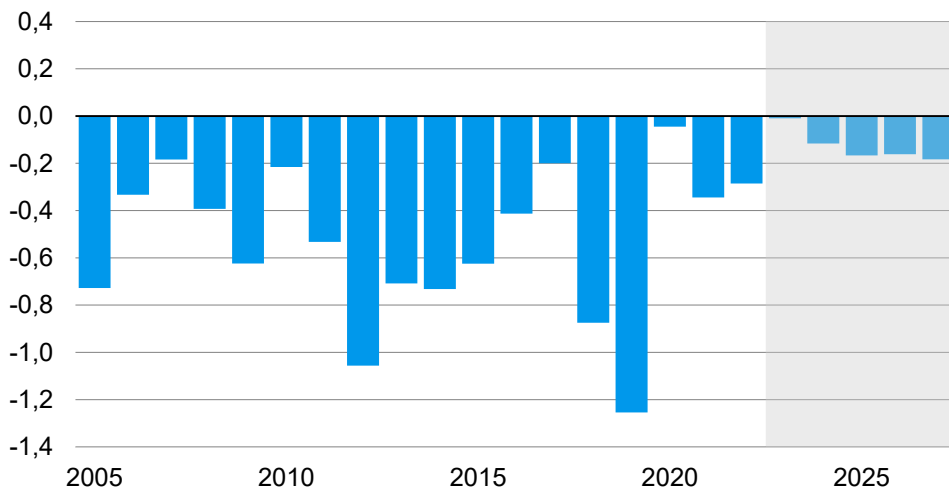
siirtyviä kustannuksia vastaavasti. Uudistuksen myötä kuntien henkilöstömäärä kasvaa n. neljällä tuhannella henkilötyövuodella. Yleisellä työllisyyskehityksellä on uudistuksen jälkeen entistä suurempi vaikutus kuntien talouteen.

Kuntahallinnon investointipaineiden arvioidaan pysyvän mittavina jatkossakin muun muassa korjausvelan ja väestön muuttoliikkeen vuoksi. Lisäksi Venäjän hyökkäyssota on osaltaan vauhdittanut merkittävästi kuntien vihreää siirtymää ja tiukentanut siihen liittyviä tavoitteita. Investointien oletetaan palaavan kasvu-uralle vuoden 2023 jälkeen ja niiden osuus bruttokansantuotteesta on pidetty painelaskelmassa vakiona tarkastelujakson loppuvuosina. Rahoituskustannusten nousu ja työvoimapula voivat kuitenkin lykätä investointeja eteenpäin tai estää niiden toteutumisen. Kuntahallinnon paheneva työvoimapula voi myös tuoda yllätyksiä joko palvelujen saatavuuden tai niiden ennakoitua nopeamman kustannusten nousun muodossa.

Kuntahallinnon rahoitusaseman arvioidaan olevan likimain tasapainossa kuluvana vuonna, mutta alijäämä alkaa kasvaa jo ensi vuonna menojen kasvaessa tuloja nopeammin. Kuntahallinnon alijäämä tasaantuu 0,2 prosenttiin suhteessa bruttokansantuotteeseen vuosina 2025-2027. Kuntahallinnolla on mittavat velat. Alijäämien tasaantuminen näkyy kuitenkin velkasuhteen hienoisena laskuna.

Kuntahallinnon rahoitusasema

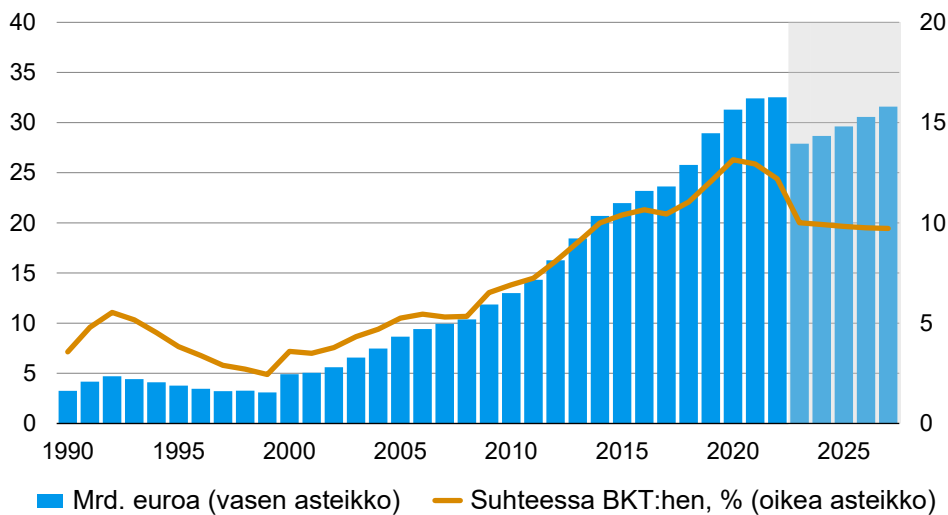
suhteessa BKT:hen, %

Ml. hyvinvointialuehallinto vuoden 2022 loppuun saakka

Lähde: Tilastokeskus, VM

Kuntahallinnon velka

■ Mrd. euroa (vasen asteikko) — Suhteessa BKT:hen, % (oikea asteikko)

Ml. hyvinvointialuehallinto vuoden 2022 loppuun saakka

Lähde: Tilastokeskus, VM

Taulukko 16. Kuntahallinto¹

	2020	2021	2022	2023**	2024**	2025**
	miljardia euroa					
Verotulot ja sosiaaliturvamaksut	24,6	25,8	26,6	13,4	14,0	14,5
siitä kunnallisvero	20,5	20,8	21,8	9,2	9,8	10,1
yhteisövero	2,2	3,0	2,8	2,0	1,9	2,0
kiinteistövero	2,0	2,0	2,0	2,2	2,3	2,3
Myynti- ja maksutulot	10,7	11,4	11,6	9,1	9,3	9,4
Tulonsiirrot valtionhallinnolta	17,7	17,6	18,3	8,1	8,0	9,0
Muut tulot	1,7	1,7	1,7	1,6	1,7	1,7
Kokonaistulot	54,6	56,5	58,2	32,3	33,0	34,6
Palkansaajakorvaukset ja välituotekäyttö	40,7	43,5	45,0	24,2	24,7	25,5
Sosiaaliavustukset ja luontoismuotoiset etuudet	5,3	5,6	5,9	0,8	0,8	1,1
Muut tulonsiirrot	1,9	1,9	1,8	1,6	1,7	2,1
Omaisuusmenot	0,1	0,1	0,2	0,3	0,4	0,5
Pääoman bruttomuodostus	7,0	6,4	6,3	5,4	5,7	6,0
Muut menot	-0,2	-0,2	-0,2	-0,1	-0,1	-0,1
Kokonaismenot	54,7	57,4	59,0	32,3	33,3	35,1
Kulutusmenot	38,8	41,6	43,3	20,5	21,2	22,4
Nettoluotonanto (+) / nettoluotonotto (-)	-0,1	-0,9	-0,8	-0,0	-0,3	-0,5
Perusjäämä ²	0,0	-0,7	-0,6	0,3	0,1	-0,0

¹ Kansantalouden tilinpidon mukaan pl. Helsingin sosiaali- ja terveydenhuolto sekä pelastustoimi² Nettoluotonanto ilman bruttokorkomenoja

2.4 Hyvinvointialuehallinto

Hyvinvointialueet ovat toimintansa aluksi hieman alijäämisiä. Alijäämä on 0,3 prosenttia suhteessa BKT:hen vuonna 2023 ja johtuu aluksi pääosin sosiaali- ja terveydenhuollon investointien korkeasta tasosta, joka laskee seuraavina vuosina. Sektorin rahoitusasemaa heikentää kuitenkin kustannusten kasvu ja erityisesti henkilöstökustannusten yleistä ansiotasoa nopeampi kasvu. Sektorin rahoitusasema on vuosina 2024-2027 noin -0,5 prosenttia suhteessa BKT:hen.

Hyvinvointialueet saavat rahoituksensa pääosin valtiolta. Valtionrahoitus kasvaa palvelutarpeen kasvun, hintatason ja alueiden tehtävämuutosten mukaisesti. Alueiden valtionrahoitus on kytketty hintojen osalta yleiseen ansiotasoon, mutta seuraaviksi vuosiksi sovitut palkankorotukset alueilla ylittävät selvästi ennakoidun yleisen ansiotason nousun, mikä heikentää alueiden rahoitusasemaa vuosittain. Ennusteessa on huomioitu varautuminen alueiden rahoituksen jälkikäteistarkistukseen julkisen talouden suunnitelmassa esitetyn kehysvarauksen suuruisena.

Hyvinvointialueiden ennuste on painelaskelman luonteinen ja sen toteutumiseen sisältyy monia riskejä. Alueiden menoja voivat kasvattaa esimerkiksi ennustettua korkeampi hintojen nousu tai alueiden välille tuleva palkkakilpailu henkilöstöstä. Menot voivat osoittautua myös painelaskelmaa alhaisemmaksi, jos alueet pystyvät toteuttamaan säästöjä ja tehostamistoimia. Ennusteessa ei ole vielä huomioitu alueiden suunnittelemissa tehostamis- tai sopeutustoimia. Mahdolliset sopeutustoimet huomioidaan, kun toimenpiteet voidaan todentaa tarpeeksi luotettavasti. Voi olla, että henkilöstöpula rajoittaa myös alueiden menojen kasvua ainakin lyhyellä aikavälillä, elleivät toimijat ajaudu palkkakilpailuun työntekijöistä. Hyvinvointialueiden toiminnan aloittamiseen liittyy myös monia epävarmuuksia. Ennusteen epävarmuutta kasvattaa myös tilastoaineistoon liittyvät haasteet.

Hyvinvointialuesektoriin luetaan ennusteessa uusien hyvinvointialueiden toiminta, HUS-yhtymä sekä Helsingin kaupungin pelastustoimi ja sote-tehtävät.

Taulukko 17. Hyvinvointialueet¹

	2023**	2024**	2025**
	miljardia euroa		
Myynti- ja maksutulot	3,7	3,8	3,9
Tulonsiirrot valtionhallinnolta	25,7	26,8	28,0
Muut tulot	0,2	0,2	0,2
Kokonaistulot	29,6	30,8	32,1
Palkansaajakorvaukset ja välituotekäyttö	23,5	24,8	26,1
Sosiaalietuudet ja luontaismuotoiset etuudet	5,6	5,9	6,2
Omaisuusmenot	0,1	0,1	0,2
Pääoman bruttomuodostus	1,3	1,3	1,2
Muut menot	0,1	0,1	0,1
Kokonaismenot	30,5	32,1	33,7
Kulutusmenot	25,1	26,5	28,0
Nettoluotonanto (+) / nettoluotonotto (-)	-1,0	-1,3	-1,6
Perusjäämä ²	-0,9	-1,2	-1,4

¹ Kansantalouden tilinpidon mukaan ml. Helsingin sosiaali- ja terveydenhuolto sekä pelastustoimi² Nettoluotonanto ilman bruttokorkomenoja

Taulukko 18. Paikallishallinto (kuntahallinto + hyvinvointialueet)¹

	2020	2021	2022	2023**	2024**	2025**
	miljardia euroa					
Myynti- ja maksutulot	10,7	11,4	11,6	12,8	13,1	13,2
Verotulot ja saadut sosiaaliturvamaksut	24,6	25,8	26,6	13,4	14,0	14,5
Tulonsiirrot valtionhallinnolta	17,7	17,6	18,3	33,8	34,9	37,0
Muut tulonsiirrot	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,3
Muut tulot	1,5	1,5	1,5	1,6	1,6	1,7
Kokonaistulot	54,6	56,5	58,2	61,8	63,8	66,7
Palkansaajakorvaukset ja välituotekäyttö	40,7	43,5	45,0	47,7	49,5	51,6
Sosiaaliavustukset ja luontoismuotoiset etuudet	5,3	5,6	5,9	6,4	6,7	7,3
Muut tulonsiirrot	1,9	1,9	1,8	1,7	1,7	2,1
Omaisuusmenot	0,1	0,1	0,2	0,4	0,6	0,6
Pääoman bruttomuodostus	7,0	6,4	6,3	6,7	7,0	7,2
Muut menot	-0,2	-0,2	-0,2	-0,1	-0,1	-0,1
Kokonaismenot	54,7	57,4	59,0	62,8	65,4	68,8
Kulutusmenot	38,8	41,6	43,3	45,6	47,7	50,4
Nettoluotonanto (+) / nettoluotonotto (-)	-0,1	-0,9	-0,8	-1,0	-1,7	-2,1
Perusjäämä ²	0,0	-0,7	-0,6	-0,6	-1,1	-1,5
Hyvinvointialueindeksi, muutos %				3,52	3,14	2,84
Hyvinvointialueiden ansiotasoindeksi, muutos %				6,0	4,7	6,6

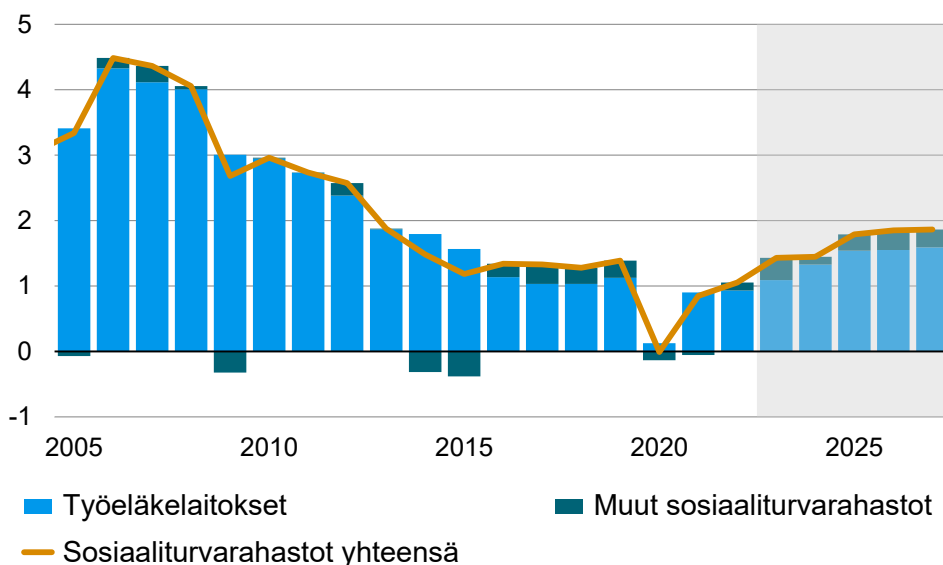
¹ Kansantalouden tilinpidon mukaan.² Nettoluotonanto ilman bruttokorkomenoja.

2.5 Sosiaaliturvarahastot

Työeläkelaitosten ylijäämä oli viime vuonna 0,9 prosenttia suhteessa BKT:hen. Tänä vuonna sektorin ylijäämä kohenee hieman. Työeläkemenot kasvavat nopeasti suurten indeksikorotusten takia, mutta myös maksutuottojen ja omaisuustulojen arvioidaan kehittyvän hyvin. Nopeasti kohonneen korkotason arvioidaan nostavan työeläkevarojen korko- ja rahastotuottoja. Työeläkesektorin ylijäämä nousee n. 1,5 prosenttiin suhteessa BKT:hen vuonna 2025.

Muiden sosiaaliturvarahastojen rahoitusasema oli viime vuonna ylijäämäinen, 0,1 prosenttia suhteessa BKT:hen. Tänä vuonna sektorin ylijäämä on n. 0,3 prosenttia suhteessa BKT:hen. Seuraavina vuosina sektori on edelleen n. 0,2 prosenttia ylijäämäinen. Työllisyysrahaston suhdannepuskuri alkaa silti kasvaa ja ennustejakson loppupuolella alkaa tulla paineita maksun alennukselle suhdannepuskurin ylärajan lähestymisen takia. Työllisyysrahasto onkin arvioinut maksualennuksen mahdolliseksi jo ensi vuonna. Ennusteessa maksun mahdollinen muutos huomioidaan syksyllä, kun maksutasosta tehdään ehdotus.

Sosiaaliturvarahastojen rahoitusasema suhteessa BKT:hen, %

Lähde: Tilastokeskus, VM

Taulukko 19. Sosiaaliturvarahastot¹

	2020	2021	2022	2023**	2024**	2025**
	miljardia euroa					
Omaisuustulot	3,5	4,0	3,8	5,3	6,9	7,8
Sosiaaliturvamaksut	27,6	30,4	32,0	34,1	34,9	36,6
siitä työnantajien maksut	16,7	18,9	20,0	21,3	21,9	22,8
vakuutettujen maksut	10,8	11,5	12,0	12,8	13,1	13,7
Tulon- ja pääomansiirrot julkisyhteisöiltä	17,2	16,8	16,2	16,8	17,4	17,9
Muut tulot	0,9	0,8	0,9	0,9	0,9	0,9
Kokonaistulot	49,2	52,0	53,0	57,1	60,2	63,2
Palkansaajakorvaukset ja välituotekäyttö	1,7	1,9	1,9	2,0	2,0	2,1
Sosiaalietuudet ja -avustukset	43,8	44,4	44,8	47,5	50,1	51,7
Muut menot	3,6	3,6	3,5	3,7	3,9	4,0
Kokonaismenot	49,2	49,9	50,2	53,1	56,0	57,8
Kulutusmenot	3,8	4,1	4,1	4,1	4,2	4,4
Nettoluotonanto (+) / nettoluotonotto (-)	-0,0	2,1	2,8	4,0	4,2	5,4
Työeläkelaitokset	0,3	2,3	2,5	3,0	3,8	4,6
Muut sosiaaliturvarahastot	-0,3	-0,1	0,3	0,9	0,3	0,7
Perusjäämä ²	-0,0	2,1	2,8	4,0	4,2	5,4

¹ Kansantalouden tilinpidon mukaan.² Nettoluotonanto ilman bruttokorkomenoja.

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
Snellmaninkatu 1 A
PL 28, 00023 VALTIONEUVOSTO
Puhelin 0295 160 01
vm.fi

ISSN 1797-9714 (pdf)
ISBN 978-952-367-478-3 (pdf)

Kesä 2023